د پوهنې وزارت

اسلامي ښوونه او روزنه

اووم ټولګی

Ketabton.com

د چاپ کال: ۱۳۹۸ هـ . ش.

(c) ketabton.com: The Digital Library

ملي سرود

دا وطن افغانستان دی — دا عزت د هر افغان دی
کور د سولې کور د تورې — هر بچی یې قهرمان دی
دا وطن د ټولو کور دی — د بلوڅو د ازبکو
د پښتون او هزاره وو — د ترکمنو د تاجکو
ورسره عرب، گوجر دي — پامیریان، نورستانیان
براهوي دي، قزلباش دي — هم ایماق، هم پشه یان
دا هېواد به تل ځلیږي — لکه لمر پر شنه آسمان
په سینه کې د آسیا به — لکه زړه وي جاویدان
نوم د حق مو دی رهبر — وایو الله اکبر وایو الله اکبر

(c) ketabton.com: The Digital Library

بسم الله الرحمن الرحیم

د پوهنې وزارت

اسلامي ښوونه او روزنه

اووم ټولګی

د چاپ کال: ۱۳۹۸ هـ ش.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د کتاب ځانګړتیاوې

مضمون: اسلامي ښوونه او روزنه
مؤلفین: د تعلیمي نصاب د اسلامي ښوونې او روزنې دیپارتمنت د درسي کتابونو مؤلفین
اډیټ کوونکي: د پښتو ژبې د اډیټ دیپارتمنت غړي
ټولګی: اووم
د متن ژبه: پښتو
انکشاف ورکوونکی: د تعلیمي نصاب د پراختیا او درسي کتابونو د تألیف لوی ریاست
خپروونکی: د پوهنې وزارت د اړیکو او عامه پوهاوي ریاست
د چاپ کال: ۱۳۹۸ هجري شمسي
د چاپ ځای: کابل
چاپخونه:
برېښنالیک پته: curriculum@moe.gov.af

د درسي کتابونو د چاپ، وېش او پلورلو حق د افغانستان اسلامي جمهوریت د پوهنې وزارت سره محفوظ دی. په بازار کې یې پلورل او پېرودل منع دي. له سرغړوونکو سره قانوني چلندکیږي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د پوهنې د وزیر پیغام

اقرأ باسم ربک

د لوی او ښښونکي خدای ﷻ شکر په ځای کوو، چې موږ ته یې ژوند رابښلی، او د لوست او لیک له نعمت څخه یې برخمن کړي یو، او د الله تعالی پر وروستي پیغمبر محمد مصطفی ﷺ چې الهي لومړنی پیغام ورته (لوستل) و، درود وایو.

څرنګه چې ټولو ته ښکاره ده ۱۳۹۷ هجري لمریز کال د پوهنې د کال په نامه ونومول شو، له دې امله به د ګران هېواد ښوونیز نظام، د ژورو بدلونونو شاهد وي. ښوونکی، زده‌کوونکی، کتاب، ښوونځی، اداره او د والدینو شوراګانې د هېواد د پوهنیز نظام شپږګوني بنسټیز عناصر بلل کېږي، چې د هېواد د ښوونې او روزنې په پراختیا او پرمختیا کې مهم رول لري. په داسې مهم وخت کې د افغانستان د پوهنې وزارت د مشرتابه مقام، د هېواد په ښوونیز نظام کې د ودې او پراختیا په لور بنسټیزو بدلونونو ته ژمن دی.

له همدې امله د ښوونیز نصاب اصلاح او پراختیا، د پوهنې وزارت له مهمو لومړیتوبونو څخه دي. همدارنګه په ښوونځیو، مدرسو او ټولو دولتي او خصوصي ښوونیزو تأسیساتو کې، د درسي کتابونو محتوا، کیفیت او توزیع ته پاملرنه د پوهنې وزارت د چارو په سر کې ځای لري. موږ په دې باور یو، چې د باکیفیته درسي کتابونو له شتون پرته، د ښوونې او روزنې اساسي اهدافو ته رسېدلی نشو.

پورتنیو موخو ته د رسېدو او د اغېزناک ښوونیز نظام د رامنځته کولو لپاره، د راتلونکي نسل د روزونکو په توګه، د هېواد له ټولو زړه سواندو ښوونکو، استادانو او مسلکي مدیرانو څخه په درناوي هیله کوم، چې د هېواد بچیانو ته دې د درسي کتابونو په تدریس، او د محتوا په لېږدولو کې، هیڅ ډول هڅه او هاند ونه سپموي، او د یوه فعال او په دیني، ملي او انتقادي تفکر سمبال نسل په روزنه کې، زیار او کوښښ وکړي. هره ورځ د ژمنې په نوي کولو او د مسؤولیت په درک سره، په دې نیت لوست پیل کړي، چې د نن ورځې ګران زده‌کوونکي به سبا د یوه پرمختللي افغانستان معماران، او د ټولنې متمدن او ګټور اوسېدونکي وي.

همدا راز له خوږو زده کوونکو څخه، چې د هېواد ارزښتناکه پانګه ده، غوښتنه لرم، څو له هر فرصت څخه ګټه پورته کړي، او د زده کړې په پروسه کې د ځیرکو او فعالو ګډونوالو په توګه، او ښوونکو ته په درناوي سره، له تدریس څخه ښه او اغېزناکه استفاده وکړي.

په پای کې د ښوونې او روزنې له ټولو پوهانو او د ښوونیز نصاب له مسلکي همکارانو څخه، چې د دې کتاب په لیکلو او چمتو کولو کې یې نه ستړې کېدونکې هلې ځلې کړې دي، مننه کوم، او د لوی خدای ﷻ له دربار څخه دوی ته په دې سپیڅلې او انسان جوړوونکې هڅې کې بریا غواړم.

د معیاري او پرمختللي ښوونیز نظام او د داسې ودان افغانستان په هیله چې وګړي یې خپلواک، پوه او سوکاله وي.

د پوهنې وزیر

دکتور محمد میرویس بلخي

(c) ketabton.com: The Digital Library

د لوستونو شمیرې

د درس شمیره	عنوان	مخ
لومړی لوست	د حدیث شریف د علم پیژندنه	۱
دویم لوست	د حدیث شریف تدوین	٤
دریم لوست	نیت او اخلاص	٦
څلورم لوست	خیر غوښتنه	۱۰
پنځم لوست	د مسلمان په وړاندې د مسلمان مسئوولیت	۱۲
شپږم لوست	نیک اخلاق	۱٦
اووم لوست	شفقت او مهرباني	۱۸
اتم لوست	طهارت (پاکوالی)	۲۰
نهم لوست	استنجا او نجاست	۲۲
لسم لوست	اودس	۲٤
یوولسم لوست	تیمم	۲۷
دولسم لوست	صلاة (لمونځ)	۳۰
دیارلسم لوست	آذان او اقامت	۳٤
څوارلسم لوست	د لمانځه شرطونه	۳۸
پنځلسم لوست	د لمانځه واجبات او سنتونه	٤۰
شپاړسم لوست	د لمانځه د ادا کولو طریقه	٤٤
اوولسم لوست	وتر او سنت لمونځونه	٤۸
اتلسم لوست	تراویح لمونځ او قضایي لمونځونه	٥۰
نولسم لوست	د لمانځه مفسدات او مکروهات	٥۲
شلم لوست	د لمانځه متفرقه مسایل	٥٤
یوویشتم لوست	د ناروغ او مسافر لمونځ	٥۸
دوه ویشتم لوست	د سیرت النبي ارزښت	٦۰
درویشتم لوست	نبوي سیرت او تاریخ	٦٤
څلورویشتم لوست	له اسلام څخه وړاندې د جزیره العرب حالت	٦۸
پنځه ویشتم لوست	له اسلام څخه د مخه د عربو حالت	۷۲
شپږویشتم لوست	د پیغمبر اکرم (صلی الله علیه وسلم) نسب	۷٦

(c) ketabton.com: The Digital Library

د درس شمېره	عنوان	مخ
اووه ويشتم لوست	د نبي کريم (صلی الله عليه وسلم) ميلاد	۸۲
اته ويشتم لوست	محمد ﷺ د ځوانی په درشل کې	۸۵
نهه ويشتم لوست	د کعبې شريفې جوړول	۸۹
دېرشم لوست	د نبوت او رسالت په سيوري کې	۹۵
يودېرشم لوست	د وحي د نزول ادامه	۱۰۱
دوه دېرشم لوست	خديجه (رضی الله عنها)	۱۰۳
دري دېرشم لوست	پټه بلنه(سري دعوت)	۱۰۵
څلور دېرشم لوست	دارالارقم (د رهبری مرکز)	۱۰۷
پنځه دېرشم لوست	ايمان او ثبات	۱۰۹
شپږ دېرشم لوست	د يتيم پالنه	۱۱۱
اووه دېرشم لوست	مرسته او کومک	۱۱۳
اته دېرشم لوست	د مسلمان پېژندنه	۱۱۷
نهه دېرشم لوست	د اسلام پنځه بناوې	۱۱۹
څلوېښتم لوست	حياء	۱۲۳
يوڅلوېښتم لوست	نېشه يي توکي	۱۲۵
دوه څلوېښتم لوست	د جماعت لمونځ	۱۲۷
دري څلوېښتم لوست	د جمعې او اخترونو لمونځونه	۱۲۹
څلور څلوېښتم لوست	د کسوف ، خسوف او استسقاء لمونځونه	۱۳۳
پنځه څلوېښتم لوست	د جنازې احکام	۱۳۵
شپږ څلوېښتم لوست	د ميت لمبول او ورباندې د جنازې لمونځ کول	۱۳۷
اووه څلوېښتم لوست	زکات	۱۴۱
اته څلوېښتم لوست	د څارويو زکات	۱۴۵
نهه څلوېښتم لوست	د فصلونو او ميوو زکات	۱۴۹
پنځوسم لوست	حج	۱۵۳
يو پنځوسم لوست	د حج فرايض او واجبات	۱۵۶
دوه پنځوسم لوست	د حج ډولونه	۱۶۰
دري پنځوسم لوست	د حج متفرقه مسايل	۱۶۲

(c) ketabton.com: The Digital Library

د حدیث شریف د علم پېژندنه

حدیث شریف چې د اسلامي شریعت دویم مصدر دی، نو پدې باید وپوهېږو چې کوم علم د پیغمبر ﷺ له سنتو څخه بحث کوي. هغې ته د حدیث شریف علم ویل کېږي.

د حدیثو د علم تعریف، موضوع او غرض

د حدیث د علم تعریف: (حدیث) په لغت کې: خبرو او هر نوي منځ ته راغلي شي ته وایي. او په اصطلاح کې له هغه علم څخه عبارت دی چې د پیغمبر ﷺ قول فعل، او تقریر د متن او سند له لحاظه څېړي.

د حدیث د علم موضوع: د پیغمبر ﷺ وینا، کړنه او تقریر دی.

د حدیث د علم غرض: د پیغمبر ﷺ ریښتني پیروي ده چې په دواړو جهانونو کې د انسان د سعادت او نیکمرغۍ لامل ګرځي.

فعالیت

زده کوونکي دې په ډله ییزه توګه د ښوونکي په ملتیا د حدیث د علم د موضوع او غرض تر منځ د توپیر په اړه بحث او مباحثه وکړي.

د حدیث د علم له ځینو اصطلاحاتو سره اشنایي:

(c) ketabton.com: The Digital Library

۱- **تقریر**: له تقریر څخه مطلب دا دی چې یو یا څو تنو اصحابو یوکار سرته رسولی وي او یا یې کومه خبره کړې وي او پیغمبر ﷺ په هغه باندې له پوهیدلو وروسته د هغه په باره کې چوپتیا اختیار کړې وي.

۲- **صحابي هغه څوک دی** چې پیغمبر ﷺ یې لیدلی، ایمان یې پرې راوړی او د ایمان په حالت کې وفات شوی وي.

۳- **تابعي هغه څوک دی** چې د اسلام په حالت کې یې له صحابي سره ملاقات شوی وي او په همدې حالت کې وفات شوی وي.

حدیث شریف دوه برخې لري:

الف- متن: له هغو الفاظو څخه عبارت دی چې د پیغمبر ﷺ له ویناوو، کړنو او تقریر څخه حکایت کوي.

ب- سند: د حدیث راویانو د نومونو له لړۍ څخه عبارت دی.

فعالیت

- زده کوونکي دې په ډله ییز ډول د لوست د اصطلاحاتو په باره کې له یو بل څخه وپوښتي.

د حدیث شریف ډولونه

حدیث د راویانو د شمیر له مخې په درې ډوله دی:

متواتر، مشهور او آحاد.

۱- متواتر حدیث

هغه حدیث ته ویل کیږي چې د راویانو شمیر یې دومره زیات وي چې اتفاق کول یې په دروغو محال او غیر ممکن وي.

د متواتر حدیث شرطونه:

الف: د راویانو شمیر یې زیات وي.

ب: د راویانو اتفاق کول یې په دروغو محال وي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

ج: د راويانو شمير يې په ټولو طبقو کې د تواتر له اندازې کم نه وي.

۲-مشهور حديث

هغه حديث ته ويل کيږي چې د پيغمبر ﷺ په زمانه کې يې د راويانو شمېر کم وي خو د تابعينو په زمانه کې مشهور شوی وي او د راويانو شمير يې په ټولو طبقو کې د تواتر اندازې ته نه وي رسيدلی.

۳- آحاد

له هغه حديث څخه عبارت دی چې د راويانو شمير يې د مشهور اندازې ته نه وي رسيدلی او يا دا چې د مشهور حديث ټول شرطونه پکې پوره نه وي.

فعاليت

- زده کوونکي دې د متواتر حديث فرق له مشهور او آحاد سره په ډلييز ډول بيان کړي.

ارزونه

۱- د حديث د علم تعريف، موضوع او غرض بيان کړئ.

۲-متواتر حديث تعريف او شرطونه يې بيان کړئ.

۳- مشهور او آحاد حديث بيان کړئ.

کورنی دنده

زده کوونکي دې د حديث لغوي او اصطلاحي تعريف په خپلو کتابچو کې وليکي او تکرار يې کړي او دا چې صحابي او تابعي څوک دي؟

(c) ketabton.com: The Digital Library

د حدیث شریف تدوین

په لومړي لوست کې مو د حدیث د علم او د هغه د اقسامو په اړه معلومات ترلاسه کړل، په دې لوست کې به د احادیثو د راټولولو او لیکلو په هکله خبرې وکړو.

آیا تاسو پوهیږئ چې څرنګه احادیث راټول شوي او لیکل شوي دي؟

لومړی مرحله

اصحابو کرامو به د پیغمبرﷺ په ژوند کی هغه ټولې خبرې، کړنې او تقریرونه زده کول، عمل او استدلال به یې وربانديې کاوه او ځینې اصحابو سربیره پر دې لیکل هم.

خو د پیغمبرﷺ له رحلت څخه وروسته ځینو اصحابو ته دا احساس پیدا شو چې نبوي احادیث باید ولیکل شي، ترڅو د احادیثو حفاظت او ساتنه وشي، په همدې خاطر د احادیثو د لیکلو لړۍ پیل شوه. د احادیثو د تدوین لومړۍ مرحله د اصحابو په دور کې د پیغمبرﷺ له وفات څخه وروسته پیل شوه او همدا د احادیثو د لیکلو لومړی پړاو و.

فعالیت

- زده کونکي دې د تدوین د معنا او د احادیثو د تدوین د پیل په اړه په خپلو کې سره بحث وکړي.

په رسمي ډول د احادیثو د تدوین دویمه مرحله

کله چې حضرت عمر بن عبدالعزیز د هجرت په(۹۹)کال د مسلمانانو خلیفه شو؛ تصمیم یې ونیو ترڅو احادیث جمع او تدوین کړي او په دې کار کې یې دوه هدفونه په نظر کې وو چې په لاندې ډول دي:

۱. دا چې په نبوي احادیثو کې دروغ ګډ نه شي

کله چې اسلامي فتوحات زیات شول او د مختلفو ادیانو خلک د اسلام په دین مشرف شول د دې ویره پیدا شوه چې د اسلام دښمنې ډلې د پیغمبرﷺ په احادیثو کې لاسوهنه

(c) ketabton.com: The Digital Library

ونه کړي او له ځانه جوړ شوي احادیث د پیغمبر ﷺ په احادیثو کې ورګډ نه کړي.

۲. دا چې نبوي احادیث ضایع نه شي

د وخت په تیریدو او د اصحابو د شهادت او وفات له کبله، د دې ویره وه چې نبوي احادیث به له منځه لاړ شي بناءً د مسلمانانو خلیفه عمر بن عبدالعزیز خپلو والیانو ته، چې د هغوی له جملې څخه محمد بن عمروبن الحزم ته چې د مدینې منورې والي و، دنده ورکړه چې د وخت مشهور عالم محمد بن شهاب الزهری په مرسته نبوي احادیث راټول او د کتاب په شکل کې ولیکي. دغه کار یواځې په مدینه منوره کې نه، بلکې ډېرو علماوو په مکه، عراق، بصره او کوفه کې د دې کار په سرته رسولو کې برخه واخیسته.

له دې وروسته د نبوي احادیثو د راټولولو او تدوین کار دوام وموند او ټول احادیث په خورا غښتو کتابونو کې تالیف شول چې مشهور کتابونه یې په لاندې ډول دي:

شمېره	د کتاب نوم	د لیکونکي نوم او د تولد نیټه		د وفات نیټه
۱	صحیح البخاري	محمدبن اسماعیل بخاري (رح) ۱۹٤هـ		۲۵٦ هـ
۲	صحیح مسلم	مسلم بن حجاج نیشاپوري (رح)	۲۰٤ هـ	۲٦۱ هـ
۳	جامع ترمذي	محمد بن عیسی ترمذي (رح)	۲۰۹ هـ	۲۷۹ هـ
٤	سنن نسایي	سلیمان بن اشعث سجستاني (رح)	۲۰۲ هـ	۲۷۵ هـ
۵	سنن ابن ماجه	محمد بن یزید قزویني (رح)	۲۰۹ هـ	۲۷۳ هـ
٦	سنن ابوداوود	احمدبن شعیب نسایی (رح)	۲۱۵ هـ	۳۰۳ هـ
*دغه فقره اضافي معلومات دي، د زده کوونکو لپاره په امتحان کې شامل نه دي.				

ارزونه

۱- آیا د احادیثو تدوین د پیغمبر ﷺ په زمانه کې موجود و؟

۲- د کوم خلیفه په وخت کې د احادیثو تدوین پیل شو؟

۳- د احادیثو د مشهورو کتابونو نومونه ولیکئ.

کورنۍ دنده

د احادیثو د تدوین او د هغو د سترو علماوو په اړه خپل معلومات ولیکئ.

(c) ketabton.com: The Digital Library

نيت او اخلاص

عَنْ عُمَرَ بْنِ الْخَطَّابِ (رَضِيَ اللهُ عَنْهُ) قَالَ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ (صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) يَقُولُ: «إِنَّمَا الْأَعْمَالُ بِالنِّيَّاتِ، وَإِنَّمَا لِكُلِّ امْرِئٍ مَا نَوَى، فَمَنْ كَانَتْ هِجْرَتُهُ إِلَى اللهِ وَرَسُولِهِ فَهِجْرَتُهُ إِلَى اللهِ وَرَسُولِهِ، وَمَنْ كَانَتْ هِجْرَتُهُ لِدُنْيَا يُصِيبُهَا أَوْ امْرَأَةٍ يَتَزَوَّجُها فَهِجْرَتُهُ إِلَى مَا هَاجَرَ إِلَيْهِ». [متفق عليه]

د راوي پيژندنه

نوم مبارك يې عمر، د پلار نوم يې (خطّاب) كنيه يې (ابوحفص) او لقب يې (فاروق) دی. د مسلمانانو دويم خليفه دی. له بعثت څخه تقريباً (۳۰) کاله د مخه زيږيدلی، او د نبوت په شپږم کال په اسلام مشرف شوی او له برکته يې اسلام او مسلمانانو قوت وموند.

د ده د خلافت په دوران کې شام، مصر، فلسطين، بيت المقدس او عراق فتح شول، د هجرت په (۲۳) کال د يوه مجوسي غلام له خوا چې ابولؤلؤ نوميده، پداسې حال کې چې د سهار د لمانځه په امامت ولاړ و، په خنجر ووهل شو او د (۶۳) کلنۍ په عمر په شهادت ورسيد. وروسته د پيغمبر ﷺ او ابوبکر صديق رضي الله عنه ترڅنګ خاورو ته وسپارل شو.

فعاليت

- زده کوونکي دې، د راشدو خلفاوو د نومونو او په ځانګړې توګه د حضرت عمر (رضی الله عنه) په باره کې، په ډله ييز ډول بحث او مباحثه وکړي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د کلمو معنا

١. النِّيَّاتِ: د (نیت) جمع ده، قصد او ارادې ته وايي.

٢. نَوَى: نیت یې وکړ.

٣. امْرَأَةٍ: ښځه.

٤. امْرِئٍ: کس (نر وي او که ښځه)

٥. يُصِيبُهَا: لاس ته یې راوړي.

٦. هَاجَرَ: هجرت یې وکړ.

د حدیث شریف معنا

له حضرت عمر ﷛ څخه روایت دی، فرمایي: ما له رسول الله ﷺ څخه واورېدل چې وېې فرمایل: ټول اعمال یواځې له نیت سره تړاو لري او بس.

هر چا ته به هغه څه وي چې نیت یې کړی وي. که یو چا د الله او د الله د رسول د رضا او خوښۍ لپاره هجرت وکړ؛ نو هجرت یې د الله تعالی او د الله د رسول لپاره دی، یعنی الله تعالی به ورته پرې اجر او ثواب ورکوي.

او که یې هجرت د دنیا د لاس ته راوړلو لپاره کړی وي چې هغه لاس ته راوړي او یا یې هجرت له ښځې سره د نکاح په خاطر کړی وي چې نکاح ورسره وکړي نو په حقیقت کې یې هجرت د هماغه څه لپاره دی چې نیت یې ورته کړی وي.

د نیت معنا او هدف

(نیت) په لغت کې د زړه قصد او ارادې ته وايي. په پورتني حدیث شریف کې له نیت څخه مقصد هغه هدف دی چې ورته د رسېدلو په خاطر انسان کار کوي او نیت عبادت له عادت څخه جلا کوي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د حدیث شریف حکمت

په کومه ټولنه کې چې وګړي د نیکو کارونو په سرته رسولو کې ریاکاري کوي او په باطن کې د هغو خلاف نیت لري، په دې سره د خلکو په منځ کې دوکه، چل، دروغ ویل، بې اعتمادي او نفاق پیدا کیږي.

خو د دې پر خلاف په کومه ټولنه کې چې وګړي د خدای ﷻ د رضا په خاطر نیک کارونه سرته رسوي، ریښتینولي، سپېځلتیا، مینه او اعتماد رامنځ ته کېږي، نو لازمه ده چې مسلمانان د خدای تعالی د رضا د لاس ته راوړلو لپاره په ټولو کارونو کې د نیت پاکوالي ته پام وکړي او وهڅول شي.

فعالیت

- زده کوونکي دې، په ډله ییز ډول د ښوونکي په مرسته د ریا ضررونه او د اخلاص ګټې بیان کړي.

د حدیث شریف ګټې:

۱- د نیت اهمیت: الله تعالی ته یواځې هغه عمل قبول او د ارزښت وړ دی چې په ښه نیت یعنې یواځې د ده د رضا لپاره پیل شوی وي.

۲- د ریا ضرر: هر کار چې د ریا په خاطر تر سره شوی وي نه یواځې دا چې الله تعالی ته قبول نه دی، بلکې ګناه ګڼل کېږي.

۳-هجرت: له مکې مکرمې څخه مدینې منورې ته هجرت کول ډېر خطرناک او ګران کار و او د متعهد مسلمان یوه نښه وه، خو بیا هم ثواب او اجر یې په نیت پورې تړلی دی، که چېرې هجرت د الله تعالی د رضا د لاس ته راوړلو لپاره وي؛ ثواب لري او که چېرې د دنیوي کارونو په خاطر وي، اجر او ثواب نه لري.

(c) ketabton.com: The Digital Library

ارزونه

۱- د اعمالو ثواب په څه پورې اړه لري؟

۲- د حديث معنا بيان کړئ.

۳- د ريا او ځان ښودنې زيانونه څه دي؟

کورنۍ دنده

۱- د دې لوست حديث له ژباړې سره وليکئ.

۲- د حديث دغه عبارت (**إِنَّمَا الْأَعْمَالُ بِالنِّيَّاتِ وَإِنَّمَا لِكُلِّ امْرِئٍ مَا نَوَى**) یاد کړئ.

(c) ketabton.com: The Digital Library

خیر غوښتنه

عن أبي حَمزَةَ أنسِ بنِ مالك رضي الله تعالى عنه خادِمِ رسولِ الله صلى الله عليه وسلم عن النبي صلى الله عليه وسلم قال: «لا يُؤمِنُ أحدُكُمْ حتَّى يُحِبَّ لأخيه ما يُحِبُّ لنفسه». [متفق عليه]

د راوي پېژندنه

نوم يې انس بن مالك، د انصارو له جملې څخه يو جليل القدر صحابي دی، پوره لس کاله يې د رسول الله په خدمت کې تېر کړي دي او د فقهاوو صحابه وو له جملې څخه دی. پیغمبر ﷺ ورته داسې دعا کړې ده چې عمر دې اوږد، په مال او اولاد کې دې برکت شه او جنت دې نصيب شه. نوموړی صحابي د هجرت په (۹۳) کال وفات شوی دی.

د کلمو معنا

لا يُؤمِنُ أحدُكُمْ: نشي کېدای یو له تاسو پوره مؤمن

حتَّى يُحِبَّ لأخيه: ترڅو خوښ کړي د خپل ورور لپاره.

ما يُحِبُّ لنفسه: هغه څه چې ځان ته يې خوښوي.

د حديث شريف معنا

له حضرت انس (رضي الله عنه) څخه روايت دی چې پيغمبر ﷺ وفرمايل:
هیڅوك د پوره ايمان خاوند کېدای نشي ترڅو خپل مسلمان ورور ته هغه څه خوښ کړي، کوم چې ځان ته يې خوښوي.

د حديث شريف حکمت

د کومې ټولنې وګړي چې خير غوښتونکي او د خير رسونې په فکر کې وي او د داسې ژوند په هڅه کې وي چې يو له بل سره ښېګڼه وکړي، ټولنيز ګټو ته پکې پاملرنه وشي او هيڅکله ټولنيزې ګټې د شخصي ګټو قرباني نه شي، نو له هر اړخه به يوه قوي او پياوړې ټولنه وي.

خو که وګړي يې ځان غوښتونکي وي، ځان ته د ګټې او نورو ته د ضرر رسولو په هڅه کې وي، په دې صورت کې به په دغه ټولنه کې دښمني، کينې او حسد ځای نيسي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

نو په کار ده چې په مسلمانانو کې، نورو ته د خیر رسولو احساس را ژوندی او ټول دبته وهڅول شي. له منفعت طلبی، ځان غوښتنې او د شخصي ګټو لپاره د عامه ګټو له قرباني کولو څخه منعه کړای شي.

فعالیت

- زده کوونکي دې په ډله ییز ډول د خیر غوښتنې ګټې او د ځان غوښتنې ضررونه بیان کړي.

د حدیث شریف ګټې:

۱. له ځان غوښتنې څخه ډډه کول: هغه ځان غوښتونکی انسان چې خپلې ګټې د نورو په ضرر کې لټوي، کامل مسلمان نه دی.

۲. د ایمان کمال: د یو مسلمان ایمان هغه وخت پوره کیږي چې د نورو لپاره هم خیرغوښتونکی وي.

۳. مؤمن د مؤمن ورور دی: د یو مسلمان اړیکې له بل مسلمان سره له نسبي وروړګلوی څخه ډېرې پیاوړې وي.

٤. په خیر غوښتنې باندې ټینګار: پیغمبر ﷺ په دې حدیث شریف کې مسلمانان خیر غوښتنې ته رابللي او له ځان غوښتنې څخه یې منع کړي دي.

ارزونه

۱- د حدیث دګټو په اړه خپل معلومات ووایاست.

۲- نورو ته له خیر غوښتنې څخه مقصد څه دی؟ له مثال سره یې بیان کړئ.

۳- د حدیث شریف معنا بیان کړئ.

کورنۍ دنده

۱- د خیر غوښتنې د اهمیت په باره کې، یوه مقاله ولیکئ چې له پنځو کرښو څخه کمه نه وي.

۲- پورتنی حدیث شریف حفظ کړئ.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د مسلمان په وړاندې د مسلمان مسؤولیت

عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ ﷺ قَالَ: قَالَ رَسُوْلُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «الْمُسْلِمُ أَخُو الْمُسْلِمِ لَا يَظْلِمُهُ وَلَا يَخْذُلُهُ وَلَا يَحْقِرُهُ، التَّقْوَى هَاهُنَا (وَ يُشِيرُ إِلَى صَدْرِهِ ثَلَاثَ مَرَّاتٍ) بِحَسْبِ امْرِئٍ مِن الشَّرِّ أَنْ يَحْقِرَ أَخَاهُ الْمُسْلِمَ، كُلُّ الْمُسْلِمِ عَلَى الْمُسْلِمِ حَرَامٌ دَمُهُ وَمَالُهُ وَعِرْضُهُ». [رواه مسلم]

د راوي پېژندنه

نوم يې عبدالرحمن بن صخر الدوسي، لقب يې (ابوهريره) او د هجرت په اووم كال مسلمان شوى دى. ډېره موده يې د پيغمبر ﷺ خدمت كړى، له همدې امله يې له رسول الله ﷺ څخه ګڼ شمير احاديث روايت كړي دي. دغه جليل القدر صحابي په تقوى او پرهيزګارۍ مشهور او د لوړ ذكاوت خاوند و او د هجرت په (٥٨) كال كې وفات شوى دى.

د كلمو معنا

١- لَا يَظْلِمُهُ: پر هغه ظلم نه كوي.

٢- وَلَا يَخْذُلُهُ: او هغه يې ملاتړ نه پرېږدي.

٣- وَلَا يَحْقِرُهُ: او هغه نه سپكوي.

٤- التَّقْوَى: پرهيزګاري.

٥- بِحَسْبِ امْرِئٍ: بس ده يو انسان ته.

٦- عِرْضٌ: ناموس، عزت، آبرو.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د حدیث شریف معنا

له ابوهریره رضي الله عنه څخه روایت دی چې پیغمبر صلی الله علیه وسلم وفرمایل:

مسلمان د مسلمان ورور دی، نه په خپله وربانديې ظلم کوي او نه يې د مظلومیت پر مهال بې ملاتړه پرېږدي او نه هغه سپکوي. د حدیث راوي ابوهریره رضي الله عنه وايي چې په دې وخت کې پیغمبر صلی الله علیه وسلم خپلې سینې ته اشاره وکړه او درې ځلې يې وفرمایل: تقوی په دې ځای کې ده، د یو چا د بدوالي لپاره همدا کافي ده چې خپل مسلمان ورور سپک کړي او د هر مسلمان وینه، مال او آبرو پر بل مسلمان باندې حرام دي.

فعالیت

- زده کوونکي دې د دې حدیث شریف په اړه مباحثه وکړي.

د حدیث شریف حکمت

ورور ګلوي، مرسته، یو بل ته درناوی د نورو خلکو پر نفس، مال او آبرو له ظلم او تیري څخه ځان ساتل، له مظلوم څخه دفاع او له الله تعالی څخه وېره، د یوې سالمې ټولنې له اساساتو څخه دي او له دې پرته په ټولنه کې د نظم راوستل اصلاً ممکن نه دي. ځکه خو پیغمبر صلی الله علیه وسلم په خپلو (جوامع الکلم) عبارتونو کې، پورتني پراخه مفاهیم او مطالب بیان کړي دي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د حدیث شریف گټې:

۱- اسلامي ورور ګلوي: یو مسلمان د بل مسلمان ورور دی، البته نارینه د نورو ورونړه اوښځینه د نورو خویندې ګڼل کېږي، کله چې ټول سره ورونړه او خویندې شول؛ نو لازمه ده هغه حقوق او وجایب چې ورونړه او خویندې یې یو د بل په وړاندې لري، د خپل توان په اندازه رعایت کړي.

۲- د ظلم حراموالی: ظلم د حق پایمالولو ته وایي، هر ډول تیري او ناحقه لاس وهنې په کې شاملیږي، ظلم که په هر رنګ او هره بهانه وي؛ حرام دی.

۳- له مظلوم څخه دفاع کول: مسلمان ته نه ښایي چې خپل مسلمان ورور د مظلومیت پر مهال یواځې پریږدي، بلکې ملاتړ یې ورباندې لازم دی.

٤- له سپکاوي څخه منع: د نورو سپکاوی او ذلیلول حرام دي.

٥-د نورو درناوی: مسلمان باید د نورو درناوی وکړي ترڅو هغوی یې هم درناوی وکړي.

٦- اصلي تقوا باطني تقوا ده: ځکه چې که چېرې په باطن کې له الله تعالی څخه ویره نه وي؛ د انسان ټول کارونه په ریا او نفاق بدلیږي.

۷- تر ټولو لوی شر: د مسلمان ورور سپکاوی دی.

۸- د نورو پر نفس تېری کول حرام دي: پر نفس باندې د تجاوز ټول ډولونه، لکه: وژل، تعذیبول، وهل او ټکول او له یو بل سره جنګ کول په اسلامي ټولنه کې حرام دي.

۹- د نورو پر مال تېری کول حرام دي: د نورو پر مال، حقونو او ګټو باندې هر ډول تېری کول په اسلامي ټولنه کې حرام دي.

۱۰- د نورو خلکو پر آبرو او عزت تیری کول حرام دي: په اسلامي ټولنه کې د انسانانو آبرو، عزت او عفت خوندي وي او هر ډول تېری وربانديې حرام او ناروا دی.

(c) ketabton.com: The Digital Library

ارزونه

۱- مسلمانان په خپلو کې یو د بل پر وړاندې څه مسؤولیتونه لري؟

۲- لاندې عبارتونه تکمیل کړئ:

«اَلْمُسْلِمُ أَخُو الْمُسْلِمِ لَا .... وَلَا .... وَلَا يَحْقِرُهُ».

«كُلُّ الْمُسْلِمِ عَلَى الْمُسْلِمِ حَرَامٌ....... وَ......... وَعِرْضُهُ».

کورنۍ دنده

۱- د دې لوست حدیث له معنا سره ولیکئ.

۲- لاندې عبارتونه په یادو زده کړئ:

«اَلْمُسْلِمُ أَخُو الْمُسْلِمِ لَا يَظْلِمُهُ وَلَا يَخْذُلُهُ وَلَا يَحْقِرُهُ».

«كُلُّ الْمُسْلِمِ عَلَى الْمُسْلِمِ حَرَامٌ دَمُهُ وَمَالُهُ وَعِرْضُهُ».

(c) ketabton.com: The Digital Library

نیک اخلاق

عَن النَّوَّاس بْنِ سَمْعَان (رضی الله عنه) قَالَ: سَأَلْتُ رَسُول الله (صَلَّى الله عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) عَن الْبِرّ وَالْإِثْم؟ قَالَ: «الْبِرّ حُسْن الْخُلق، وَالْإِثْم مَا حَاكَ فِي نَفْسك، وَكَرِهْتَ أَنْ يَطَّلِع عَلَيْهِ النَّاس» [رواه مسلم]

د راوي پېژندنه

نوم يې نواس د سمعان زوی او له شامي راويانو څخه دی چې په مدينه منوره کې اوسيده. اووه لس (۱۷) حديثونه يې له پيغمبر ﷺ څخه روايت کړي او د هجرت په (۵۰) کال کې وفات شوی دی.

د کلمو معنا

١- الْبِرّ: نېکي.

٢- حُسْن الْخُلُق: نېک اخلاق.

٣- الْإِثْم: ګناه.

٤- مَا حَاكَ فِي نَفْسك: هغه څه چې په زړه کې دې شک پيدا کړي.

٥- كَرِهْت: بد وګڼې.

٦- يَطَّلِع: خبر شي.

د حديث شريف معنا

حضرت نواس بن سمعان رضي الله عنه وايي چې ما له پيغمبر ﷺ څخه د نېک عمل او ګناه په اړه پوښتنه وکړه. حضرت محمد ﷺ وفرمايل: نېک عمل ښه خوی دی او ګناه هغه ده چې په زړه کې دې شک پيداکړي او دا نه خوښوې چې خلک پرې خبر شي.

فعاليت

- زده کوونکي دې د نېکو اخلاقو مثالونه په ډله ييز ډول بيان کړي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د حدیث شریف حکمت

د اسلام د ستر پیغمبر ﷺ لارښوونې، د مسلمان تربیتي سطحه دومره لوړوي چې زړه يې کاملاً پاکېږي د هغه د ژوند هر حرکت نېک اخلاق تمثيلوي او ورو ورو په مسلمان کې داسې يو قوت پیدا کوي چې پرته له بهرني فشار څخه په خپله له بدو اعمالو څخه ډډه کوي او هېڅکله پدې هڅه کې نه وي چې څرنګه د قانون او نظام له منګولو څخه ځان وژغوري.

فعالیت

- زده کوونکي دې د ښو اخلاقو ګټې او د بدو اخلاقو د ضررونو په هکله بحث او خبرې وکړي.

د حدیث شریف ګټې:

۱- ښه اخلاق د ټولو نیکیو بنسټ دی، ځکه چې ښه اخلاق انسان نیکۍ او دوستۍ ته رابولي او له بدیو څخه يې منع کوي او بد اخلاق يې دښمنۍ او اختلاف ته را بولي.

۲- ګناه څه شی ده؟ هر هغه کار چې پاک نفس يې په کولو شرمېږي او نه غواړي چې خلک ورباندې خبر شي، ګناه بلل کېږي.

۳- ګناه فطرتاً مبغوض عمل دی: ګناه هغه ناوړه عمل دی چې حتی مرتکب يې هم نه غواړي چې خلک ورباندې خبر شي.

ارزونه

۱- د پورتني حدیث شریف معنا او د راوي پېژندنه بیان کړئ.

۲- لاندې کلمې معنا کړئ:

الْبِرّ:..........حُسْنَ الْخُلُق:...............الا ثمْ:...............مَا حَاكَ فِي نَفْسك:............

۳- د ټولنې په اصلاح کولو کې نېک اخلاق څه رول لري؟

کورنی دنده

د دې لوست حدیث شریف له معنا سره ولیکئ.

(c) ketabton.com: The Digital Library

شفقت او مهرباني

عَنْ عَبْدِ اللّٰهِ بْنِ عَمْرِو بْنِ الْعَاصِ (رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُمَا) أَنَّ رَسُولَ اللّٰهِ ﷺ قَالَ: «الرَّاحِمُونَ يَرْحَمُهُمُ الرَّحْمَنُ، ارْحَمُوا مَنْ فِى الأَرْضِ، يَرْحَمْكُمْ مَنْ فِى السَّمَاءِ».

[رواه ابوداود والترمذی]

دراوي پیژندنه

نوم يې عبدالله د پلار نوم يې عمرو و، زوی او پلار دواړه صحابه وو، خورا عالم او فاضل و، د قرآن عظیم الشان له مشهورو قاریانو څخه و، ډېر احادیث يې له پیغمبر (صلی الله علیه وسلم) څخه روایت کړي دي او د هجرت په (٦٥) کال وفات شوی دی.

د کلمو معنا

١- الرَّاحِمُونَ: رحم کوونکي.
٢- ارْحَمُوا: رحم وکړئ.
٣- يَرْحَمْكُمْ: پر تا سو به رحم وکړي.
٤- مَنْ فِى الأَرْضِ: څوک چې په ځمکه کې دي.
٥- مَنْ فِى السَّمَاءِ: هغه ذات چې له تاسو بردی.

د حدیث شریف معنا

له حضرت عبدالله بن عمرو څخه روایت دی چې پیغمبر ﷺ وفرمایل: رحم کوونکو باندې الله تعالی رحم کوي، نو تاسې په ټولو هغو ژوندیو چې پر ځمکه ژوند کوي، رحم وکړئ ترڅو هغه ذات چې بر دی، پر تاسو رحم وکړي.

د حدیث شریف حکمت

مهرباني او زړه سوی چې د اخلاقو یوه مهمه ستن ده، یوه داسې رسۍ ده چې ټول موجودات يې سره تړلي او یو له بل سره يې مرستې او غمخوارۍ ته اړ کړي دي، د زړه له سختۍ، بې رحمۍ او د نورو په حق کې له تېري کولو څخه يې لرې ساتي.

له بل پلوه پر مخلوقاتو باندې په شفقت او ترحم سره، بنده د الله جل جلاله له قهر او غضب څخه په امان کې وي چې په نتیجه کې ټول مخلوقات د آرامۍ او اطمینان په فضاء

(c) ketabton.com: The Digital Library

کې خپل ژوند تېروي، بناءً که د يوې ټولنې وګړي يو پر بل مهربانه وي، کارونه به يې په آسانۍ سره مخ پر وړاندې ځي، ستونزې به يې حل وي او دښمني، د زړه بدوالی او کينې به يې په محبت او مينه بدلېږي.

د حديث شريف ګټې:

۱- رحمت او مهرباني: مهرباني د الله تعالی له خاصو صفتونو څخه يو صفت دی. هر څومره چې دا صفت د انسان په وجود کې وي؛ په همغه اندازه د الله تعالی د رحمت او مهربانۍ مستحق ګرځي.

۲- د ترحم د دايرې پراخوالی: د پيغمبر ﷺ په لارښوونو کې ترحم او زړه سوی دومره پراخه مفهوم لري چې ټول موجودات رانغاړي.

۳- ترحم او مهربانۍ ته هڅول: الله تعالی خپله مهرباني او ترحم، پر مخلوقاتو باندې د ترحم او مهربانۍ کولو پورې تړلې ده.

فعاليت

- زده کوونکي دې پرمخلوقاتو باندې د ترحم بيلګې ووايي په دې اړه دې بحث وکړي.

ارزونه

۱- د دې لوست حديث شريف معنا کړئ.

۲- لاندې کلمې معنا کړئ.

۱- الرَّاحِمُونَ:........۲-ارْحَمُوا:.......۳-يَرْحَمْكُمْ:......٤-مَنْ فِي الأَرْضِ:......

کورنۍ دنده

۱- د ترحم او مهربانۍ په هکله يوه لنډه مقاله وليکئ.

۲- لاندې عبارات حفظ کړئ:

«الرَّاحِمُونَ، يَرْحَمُهُمُ الرَّحْمَنُ، ارْحَمُوا مَنْ فِي الأَرْضِ، يَرْحَمْكُمْ مَنْ فِي السَّمَاءِ.»

(c) ketabton.com: The Digital Library

طهارت (پاکوالی)

نن په نړۍ کې پاکوالي ته ځانګړې پاملرنه کېږي، پوهان تل خلکو ته دا سپارښتنه کوي چې خپل ځان او چاپېريال پاک وساتي.

نو طهارت او پاکي په اسلام کې څنګه ده ؟ او څه اهميت لري؟

١. د طهارت تعريف

(طهارت) په لغت کې: پاکوالي ته وايي.

او د فقهاوو په اصطلاح کې: د بې اودسۍ او نجاست لرې کول، طهارت بلل کېږي.

فعاليت

- يو زده کوونکی دې د لمانځه د شرطونو نومونه واخلي.
- بل زده کوونکی دې د دې جملې نه هغه شرطونه په ګوته کړي چې له طهارت سره ارتباط لري.

٢. د طهارت مشروعيت: پيغمبر اکرم ﷺ وايي: (اَلطُّهُورُ شَطرُ الاِيمَانِ)[مسلم]

ژباړه: نظافت د ايمان جز دی.

د حديث شريف مفهوم دا دی چې طهارت په اسلام کې دومره اهميت لري چې مستقيما له ايمان سره رابطه لري، نو که څوک غواړي چې ايمان يې کامل شي بايد د خپل ځان او چاپېريال نظافت ته ډېر پام وکړي.

٣. د طهارت يا پاکوالي ډولونه

طهارت يا پاکوالی په دوه ډوله دی:

الف - حکمي پاکوالی: له جنابت او وړې بې اودسۍ څخه پاکوالي ته، حکمي پاکوالی وايي.

ب - حقيقي پاکوالی: له نجاست څخه پاکوالي ته، حقيقي پاکوالی وايي.

٤. د پاکوالي طريقه: له حکمي نجاست څخه پاکوالی په غسل، اودس او تيمم سره راځي، خو له حقيقي نجاست څخه پاکوالی په پاکو او سوچه اوبو د هغه نجس ځای په مينځلو سره راځي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

فعالیت

- زده کوونکي دې، پورتني مطالب په گروپي شکل په سوال او ځواب سره تکرار کړي.

۵. بیت الخلا ته د تللو آداب: هغه څوک چې بیت الخلا یا قضای حاجت ته ځي، باید لاندې آداب مراعات کړي:

۱- باید د خلکو له سترګو پناه شي.

۲- باید داسې ځای غوره کړي چې د بولو (متیازو) څاڅکي ور وانه لوزي او ځان او لباس یې ککړ نه شي.

۳- بیت الخلاء ته له ننوتلو څخه د مخه باید «اَللّهُمَّ إِنِّي اَعُوذُ بِكَ مِنَ الْخُبُثِ وَ الْخَبَائِثِ» ووایي.

۴- د حشراتو په سوړو کې باید بولې ونه کړي.

۵- باید په لاره، هدیره، سیوري او د خلکو د ناستې په ځایونو کې قضای حاجت ونه شي.

۶- باید د قضای حاجت په وخت کې خبرې ونه شي.

۷- باید قضای حاجت د قبلې په لوري ونه شي.

۸- په ولاړو اوبو کې قضای حاجت ونه کړي.

۹- استنجاء (اودس وچول) باید په کیڼ لاس وشي.

فعالیت

- هر زده کوونکی دې، د یوه ادب دحکمت یا ګټې په هکله خپل نظر ووایي.

ارزونه

لاندې پوښتنې ځواب کړئ:

۱. طهارت تعریف کړئ.

۲. د طهارت د مشروعیت دلیل ووایئ.

۳. طهارت په څو ډوله دی؟

۴. د بیت الخلا آداب بیان کړئ.

کورنۍ دنده

د پورتنیو پوښتنو ځوابونه په خپلو کتابچو کې ولیکئ.

(c) ketabton.com: The Digital Library

استنجاء او نجاست

۱. د استنجاء تعریف

استنجاء: له خپل مخصوص ځای څخه د نجاست پاکول، استنجاء بلل کېږي.

۲. د استنجاء وسایل

اوبه، لوټه، تیږه، د تشناب کاغذ(او هر هغه شی چې د دې ځای نیولی شي)، د استنجاء له وسایلو څخه شمېرل کېږي.

استنجاء په هډوکي، خوشایي، طعام، سکاره، شیشه، د لیکلو کاغذ، ویښتان، پنبه، ټوټه او د څارویو په وښتو باندې مکروه ده.

۳. د استنجاء حکم:

۱. استنجاء په عادي حالاتو کې (هغه وخت چې نجاست له خپل ځای څخه تجاوز نه وي کړی) سنت مؤکد ده.

۲. خو کله چې نجاست له خپل ځای څخه لږ تجاوز وکړي؛ استنجاء واجبه ده او که شا او خوا ځایونه ککړ شوي وي؛ نو بیا یې وینځل فرض دي.

۴. د نجاست معنا

نجاست په لغت کې: پلیتي او ناپاکی ته وایي.

او د فقهاوو په اصطلاح: هر هغه شی چې شریعت پلیت بللی وي، نجاست ګڼل کېږي.

۵. د نجاست ډولونه

نجاست په دوه ډوله دی:

الف - حقیقي نجاست: هغه ګندګي ده چې لمونځ ورسره نه صحیح کېږي.

ب - حکمي نجاست: هغه دی چې د نجاست اثر او وجود څرګند نه وي، خو په حکمي او اعتباري ډول سره شریعت نجس ګڼلی وي.

۲. د حکمي نجاست ډولونه

حکمي نجاست په دوه ډوله دی:

۱- لویه بې اودسي: هغه حالت ته وایي چې په انسان باندې غسل واجب وي او لمونځ ورسره نه کېږي.

۲- کوچنۍ بې اودسي: هغه حالت ته وایي چې په انسان باندې یواځې اودس کول لازم وي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

۷- د حقیقي نجاست ډولونه:

۱- غلیظ نجاست: هغه نجاست دی چې په قطعي دلیل سره ثابت شوی وي، لکه: وینه، خنزیر، د انسان بولې اوغایطه مواد، د مردارشوي حیوان غوښه او شراب.

۲- سپک (خفیف) نجاست: هغه دی چې نجاست یې په غیر قطعي دلیل سره ثابت شوی وي، لکه: د هغو حیواناتو بولې چې غوښه یې خوړل کېږي.

فعالیت

- زده کوونکي دې هغه شیان چې استنجاء کول پرې مکروه دي، ولیکي.

۸- د نجاست بښل شوې اندازه

- کله چې غلیظ یا جامد نجاست د یوې شرعي روپۍ له مقدار څخه لږه اندازه (۱۲۵، ۳ گرامه) جامو ته ورسېږي، لمونځ ورسره کېږي او که مایع وي له ورغوي څخه کمه اندازه (٦ سانتي) معاف ده.
- په خفیف (سپک) نجاست کې ښښل شوی مقدار، په جامو کې له څلورمې برخې نه کم باك نه لري او په بدن کې د غړي له څلورمې اندازې څخه کم معاف دی.
- خومسلمان باید تل کوښښ وکړي چې ځان او جامې یې پاکې وي، ځکه چې نظافت د ایمان جز دی. همدارنگه بې نظافتي انسان ته مختلفې صحي ستونزې پیدا کوي او په ټولنه کې خلك ورڅخه نفرت کوي.

فعالیت

- زده کوونکي دې، پورتني مطالب په ډله ییزه توگه د سوال او ځواب په میتود سره تکرار کړي.

ارزونه

۱. لاندې اصطلاحات تعریف کړئ:
استنجاء، غلیظ نجاست، خفیف نجاست.

۲. لاندې شیانو ته مثال وواياست:
غلیظ نجاست، خفیف نجاست.

کورنۍ دنده

د ارزونې د برخې پوښتنې په خپلو کتابچو کې له ځوابونو سره یو ځای ولیکئ.

(c) ketabton.com: The Digital Library

اودس

۱- د اوداسه تعریف

د معینو اندامونو وینځلو او مسح کولو ته، اودس وایي.

فعالیت

- زده کوونکي دې د اودس د ګټو په هکله په ډله ییزه توګه بحث وکړئ.

۲- د اوداسه حکم

اودس کول د لمونځونو د ادا کولو لپاره فرض دی.

۳- د اوداسه فرایض

د اوداسه فرایض څلور دي:

۱- د مخ وینځل: د سر له ویښتو نه د زنې تر لاندېنۍ برخې پورې او د یو غوږ له نرمۍ څخه د بل غوږ تر نرمۍ پورې.

۲- د لاسونو پرېمینځل له څنګلو سره.

۳- د سر دڅلورمې برخې مسحه کول.

٤- د پښو مینځل له ښنګرو سره.

۴- د اوداسه سنتونه:

۱- نیت کول.

۲- د اوداسه په پیل کې د "بسم الله الرحمن الرحیم" ویل.

۳- درې ځله د لاسونو مینځل تر مړوندونو پورې.

٤- درې ځلې د خولې پرېمینځل (مضمضه).

٥- درې ځلې د پوزې پرېمینځل(استنشاق).

(c) ketabton.com: The Digital Library

٦- مسواک وهل.
٧- د ږيرې خلالول.
٨- د ګوتو خلالول.
٩- د مخ، لاسونو او پښو درې ځلې پرېمينځل.
١٠- په ټول سر باندې مسحه کول.
١١- د غوږونو شا او مخ په نويو اوبو مسحه کول.
١٢- (تـيَـمّن) لومړی د ښي غړو مينځل.
١٣- اوداسه کې ترتيب مراعتول.
١٤- پرله پسې د اندامونو مينځل.
١٥- د مينځلو په وخت کې د اندامونو مښل.

٥- د اوداسه آداب (مستحبات)

د اوداسه آداب په لاندې ډول دي:

١. د اوداسه په وخت کې نسبتاً په جګ ځای کېناستل چې جامې لمدې نشي.
٢. د اوداسه په وخت له خلکو سره خبرې نه کول.
٣. په اوداسه کې له بل چا نه مرسته نه غوښتل(مګردا چې عذر ولري).
٤. که ګوتمه يې په ګوته کړې وي، د هغې خوځول چې ورلاندې ځای يې ښه پاک شي.
٥. په ښي لاس دخولې پرېمينځل او په چپ لاس د پوزې پرېمينځل.

فعاليت

- ستاسو له ټولګيوالو څخه دې، درې تنه په خپل وار سره داسې اودس وکړي چې فرضونه، سنتونه او آداب زده کوونکو ته پکې عملاً وښايي.

٦- د اوداسه مکروهات

د اوداسه د سنتو او يا د آدابو ترک کول.

(c) ketabton.com: The Digital Library

۷- د اوداسه ماتوونکي

اودس په لاندې شیانو ماتېږي:

۱. له بدن نه د بولو، باد او غایطه موادو په خارجېدلو سره.
۲. له بدن نه د وینې او زوې خارجېدل.
۳. په ډکه خوله قی کول.
٤. بې هوشي.
٥. لېونتوب.
٦. نیشه کېدل (د نیشه يي موادو استعمال).
۷. په لمانځه کې په زوره (قهقهه) خندل.
۸. په ارخ او یا ډېره خوب کول (هغه خوب چې د اودس د ماتېدو امکان په کې وي).

فعالیت

• د اوداسه د ماتوونکو په هکله دې، زده کوونکي يو له بل نه په ګروپي توګه پوښتنې وکړي.

ارزونه

۱. د اوداسه فرایض بیان کړئ.
۲. د اوداسه سنتونه بیان کړئ.
۳. د اوداسه آداب په لنډ ډول بیان کړئ.
٤. د اوداسه مکروهات په لنډه توګه ووایاست.
٥. د اوداسه ماتوونکي بیان کړئ.

کورنۍ دنده

هر زده کوونکی دې د پورتنيو سوالونو ځوابونه په خپلو کتابچو کې په ساده ژبه ولیکي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

تيمم

۱- د تيمم تعريف

(تيمم) په لغت کې: قصد، عزم او ارادې ته وايي.
او په اصطلاح کې:په مخصوصه طريقه په پاکو خاورو باندې (د طهارت په نيت) د مخ او لاسونو مسحه کولو ته، تيمم وايي.

۲- د تيمم د روا کېدو عذرونه

په لاندې عذرونو سره تيمم روا کېږي:
الف - د اوبو نشتوالی یا کم والی: کله چې اوبه نه وي او يا دومره کمې وي که په هغې اودس وشي، نو د څکلو او پخلي لپاره بيا کفايت نه کوي، نو په داسې حالت کې تيمم روا دی.
ب - د اوبو لرې والی: د يوه ميل په اندازه لرې والی، څکه چې په يو ميل تگ کې تکليف دی، خو که د ده هماغه لاره وي؛ نو بيا دې لمونځ لږ وروسته کړي او هلته دې اودس وکړي.
ج - مريضي: داسې مريضي چې اودس ورته زيان رسوي.
د - ډار او خوف: له دښمن او يا له وحشي حيواناتو څخه.
ه - بند:که څوک داسې ځای کې بندي وي چې د اوداسه اجازه ورته نه ورکول کېږي.
ط- د اوبو د اخيستلو توان نه درلودل: که اوبه يواځې په اخيستلو(پېرودلو) پيدا کېدلې؛ خو له انسان سره مالي توان موجود نه وي.
ر- د جنازې د لمانځه د اداکولو لپاره (د هغه چا لپاره چې نا څاپه راپېښ شي او جنازه تياره وي).
ز- د اوبو داستعمال توان ونه لري:لکه هغه څوک چې له څاه سره ولاړ وي؛ خو رسی نه وي چې اوبه ورباندې راوباسي.

۳- د تيمم کولو طريقه

په پاکو خاورو باندې دوه څلي د لاسونو وهل چې لومړی ځل به وروسته له څنډ وهلو په مخ او دويم ځل به تر څنگلو پورې په لاسونو باندې راکاږي.

۴- د تيمم شرطونه:

الف - د تيمم لپاره نيت کول
ب - د تيمم لپاره له رواکوونکو عذرونو څخه، د يو عذر موجوديت
ج - تيمم بايد په پاکه خاوره باندې وشي.
د - په ټول مخ او لاسونو باندې تر څنگلو پورې د مسحې لاس راکښول.
ه - ټوله پنجه او يا د پنجې اکثره برخه، دوه څلې په څمکه وهل.

(c) ketabton.com: The Digital Library

۵- د تیمم ماتوونکي:

الف - هر شی چې اودس او غسل ماتوي، هغه تیمم هم ماتوي.

ب - کله چې هغه عذرونه له منځه لاړ شي چې تیمم يې روا کړی و، لکه: د اوبو پیدا کېدل.

۶- په موزو باندې مسحه کول:

د مسحې کولو معنا:

(مسحه) په لغت کې: په یو شي باندې لاس راکښلو ته وايي.

او په اصطلاح کې: په خاصو موزو په خاصه توګه د لمدو لاسونو راښکل مسحه بلل کېږي.

۷- په موزو باندې د مسحې د جواز شرطونه:

الف - د موزو اغوستل په اوداسه سره.

ب - موزې باید د ګرځیدلو قابلیت ولري.

ج - ښنګري باید په موزو کې پټ وي.

د - موزې باید روغې وي او له درې ګوتو نه زیاتې څیرې نه وي.

۸- په موزې باندې د مسحې موده:

الف - د مقیم لپاره د مسحې کولو موده یوه شپه او ورځ ده.

ب - د مسافر لپاره د مسحې موده درې ورځې او درې شپې ده.

۹- د موزې د مسحې ماتوونکي:

الف - هر هغه شی چې اودس ماتوي؛ هغه د موزو مسحه هم ماتوي.

ب - جنابت، حیض او نفاس (بیا به پښې مینځي).

ج - د یوې او یا دواړو موزو ویستل.

د - د پښې اکثره برخه لمدیدل.

ر - د مسحې تاکل شوې موده تېریدل.

ز - د درې ګوتو په اندازه د موزې شکېدل.

فعالیت

- یو زده کوونکی دې په عملي ډول تیمم او په موزو باندې مسحه وکړي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

۱۰- په پټیو باندې مسحه کول:

د پټۍ معنا: هر هغه شی چې پر مات او زخمي غړي د رغولو لپاره ایښودل کېږي؛ پټۍ ورته وایي.

۱۱- په پټۍ باندې د مسحې حکم:

په پټۍ باندې مسحه کول واجب دي.

۱۲- په پټۍ باندې د مسحې شرطونه

په پټۍ باندې د مسحې کولو لپاره علماوو لاندې شرطونه ایښي دي:

الف - کله چې د زخمي او یا ژوبل شوي ځای وینځل ناشونی وي.

ب - ژوبل شوي ځای ته به اوبه رسېدل او مینځل ضرر رسوي.

ج - له اړتیا نه په زیاتې اندازې ځای باندې پټۍ نه لګول.

۱۳. د پټۍ د مسحې ماتوونکي

د پټۍ مسحه په دوو حالتونو کې ماتېږي:

الف- د پټۍ غورځېدل یا لرې کول.

ب - د اودس ماتېدل (بیا به هغه ځای مسح کوي).

فعالیت

- زده کوونکي دې، پورتني مطالب په ګروپي شکل د سوال او ځواب په میتود سره تکرار کړي.

ارزونه

۱- د تیمم لغوي او اصطلاحي معنا بیان کړئ.

۲- په موزو باندې مسحه کول تعریف کړئ او مسحه په لغت کې څه ته وایي؟

۳- د پټۍ مسحه کولو حکم څه دی؟

٤- د موزو د مسحې موده، د مقیم او مسافر لپاره خومره ده، بیان یې کړئ.

٥- د تیمم د رواوالي سببونه کوم دي؟ بیان یې کړئ.

٦- د تیمم د صحت شرطونه ذکر کړئ.

کورنۍ دنده

هر زده کوونکی دې د پورتنیو سوالونو ځوابونه په خپلو کتابچو کې په ساده ژبه ولیکي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

صلاة (لمونځ)

۱- د صلاة (لمانځه) تعریف:

(صلاة) په لغت کې: دعا ته ویل کېږي.

او په اصطلاح کې: له مخصوصو اقوالو او افعالو عبارت دی چې په تکبیر سره شروع کېږي او په سلام باندې ختمېږي.

۲- د لمانځه ځینې ځانګړتیاوې:[۱]

۱- لمونځ پاکي ده.

۲- لمونځ د انسان د دعا د قبلیدلو ښه وخت دی.

۳- لمونځ له خدای سره د انسان راز او نیاز دی.

٤- لمونځ له فحشاوو او منکراتو څخه انسان ژغوري.

٥- لمونځ تقوا ده.

٦- لمونځ له نورو مسلمانانو سره د وروړګلوی ښه رابطه ده.

۷- لمونځ د انسان په مخ کې نور او رڼا پیدا کوي.

۸- لمونځ انسان ته تسکین او اطمینان ورکوي.

۹- لمونځ د انسان صحت ساتي.

۱۰- لمونځ د انسان مشکلات آسانه کوي.

۱۱- لمونځ انسان د ښه فامیل خاوند کوي.

۱۲- لمونځ له خدای سره د انسان وعده ده چې ښه به کوي او بد به نه کوي.

۱۳- لمونځ تواضع ده.

(۱) د لمانځه ځانګړتیاوې اضافي معلومات دي او په امتحان کې شامل نه دي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

۱٤- لمونځ انسان ته وقار، درنښت او د خلکو احترام ورپه برخه کوي.
۱٥- لمونځ انسان د وخت ارزښت ته متوجه کوي.
۱٦- لمونځ د توبې او خدای ته د مراجعې ښه وخت دی.
۱۷- لمونځ د خدای ﷻ د ذکر ښه طریقه ده.
۱۸- لمونځ د خدای مرسته انسان ته ورپه برخه کوي.
۱۹- لمونځ د مخلوق او خالق تر منځ د اړیکو یو ښکلی او په زړه پورې انځور جوړوي.

۳- د لمانځه د پرېښودو حکم:

الف - د لمانځه له فرضیت نه انکار کفر دی.
ب - د سستۍ او لټۍ له امله د لمونځ نه کول، فسق دی.

۴- د لمانځه وختونه

په احادیثو کې د لمانځه وختونه معلوم او ټاکل شوي چې تفصیل یې په لاندې ډول دی:

الف - د سهار د لمانځه وخت: د رښتیني سبا راختلو څخه پیل او په لمر ختلو سره پای ته رسېږي.

ریښتونی سبا: کله چې سپینوالی عرضاً د آسمان په کنارو کې خپور شي؛ ریښتونی سبا بلل کېږي.

ب - د ماسپښین وخت: پیل یې د لمر له زوال څخه او کله چې د هر شي سیوری د خپلې اندازې دوه برابره شي (پرته د زوال له سیوري څخه)، د ماسپښین وخت پای ته رسېږي.

ج - د مازیګر د لمانځه وخت: پیل یې د ماسپښین وخت له پای څخه او کله چې لمر ډوب شي، د مازدیګر وخت ختمېږي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د - د ماښام د لمانځه وخت: کله چې لمر ډوب شي د ماښام وخت پيلېږي او چې شفق (هغه سره رڼا چې د ورځې په پای کې په افق کې ښکاري) ورک شي د ماښام وخت پای ته رسېږي.

ه - د ماسخوتن د لمانځه وخت: د ماسخوتن د لمانځه وخت د شفق له ډوبېدو څخه پيل او د سبا په ختلو باندې پای ته رسېږي.

۵- مکروه وختونه

په لاندې درو وختونو کې لمونځ کول منعه شوي دي:

الف - د لمر ختلو په وخت کې لمونځ کول روا نه دي .

ب - د زوال په وخت کې لمونځ کول روا نه دی.

ج - د لمر سترګه چې کله زېړه شي، د لمر تر ډوبيدو پورې، د همهغې ورځې د مازديګر د لمانځه نه پرته بل لمونځ روا نه دی.

مسأله

د سهار لمانځه نه وروسته تر لمر ختلو پورې او د مازديګر له لمانځه څخه تر لمر پريوتلو پورې، نفل لمونځ مکروه دی، خو قضايي لمونځونه، د تلاوت سجده او د جنازې لمونځ کول (چې په همدې وخت کې حاضره شي) مکروه نه دي.

۶- په لاندې وختونو کې د نفلونو کول مکروه دي:

الف - د سبا ختلو نه وروسته د سهار له سنتو پرته نور نفلونه کول مکروه دي.

ب - د ماښام له لمانځه څخه مخکې د نفلونو کول مکروه دي.

ج - کله چې خطيب د جمعې يا اختر خطبه وايي، د نفلونو کول مکروه دي.

د - د اخترونو له لمونځ څخه وړاندې او وروسته نفل کول مکروه دي.

ه - کله چې د جماعت لمونځ ولاړ وي د نفلونو کول مکروه دي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

فعالیت

- زده کوونکي دې، پورتني مطالب په ډله ییزه توګه د سوال او ځواب په میتود سره تکرار کړي.

ارزونه

۱- لمونځ تعریف کړئ.
۲- د لمانځه لس ځانګړتیاوې بیان کړئ.
۳- د لمانځه وختونه کوم دي؟
٤- د لمانځه مکروه وختونه کوم دي؟ په مختصره توګه یې بیان کړئ.
٥- په کومو وختونو کې نفل کول مکروه دي؟

کورنۍ دنده

پورتني سوالونه په خپلو کورونو کې حل او په خپلو کتابچو کې یې ولیکئ.

(c) ketabton.com: The Digital Library

اذان او اقامت

۱- د اذان تعریف

(اذان) په لغت کې: اعلان ته وایي.

او د فقهاوو په اصطلاح کې: د لمانځه لپاره په مخصوصو الفاظو سره اعلان کول اذان بلل کیږي.

۲- د اذان حکم

اذان د پنځه وخته لمونځونو او د جمعې لمانځه لپاره مؤکد سنت دی او د نورو لمونځونو، لکه: د اخترونو، سنتو، نفلونو، استسقاء، خسوف او کسوف لپاره جواز نه لري.

۳- په اذان او اقامت کې باید لاندې شیان په نظر کې ونیول شي

الف - باید اذان او اقامت د وخت له داخلیدلو نه وروسته وي.

ب - اذان او اقامت باید په عربي ژبه وشي.

ج - د اذان او اقامت الفاظ او کلمات باید پرله پسې او په ترتیب سره وویل شي.

د - اذان باید په لوړ آواز سره وشي، تر څو یې نور خلك واوري.

ه - مؤذن باید مسلمان او عاقل وي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

۴- د اذان الفاظ:

اَللّٰهُ اَكبَرُ اَللّٰهُ اَكبَرُ

اَللّٰهُ اَكبَرُ اَللّٰهُ اَكبَرُ

أَشهَدُ أَن لَا إِلَهَ إِلَّا اللهُ أَشهَدُ أَن لَا إِلَهَ إِلَّا اللهُ

أَشهَدُ أَنَّ مُحَمَّداً رَّسُولُ اللهِ أَشهَدُ أَنَّ مُحَمَّداً رَّسُولُ اللهِ

حَيَّ عَلَى الصَّلَاةِ حَيَّ عَلَى الصَّلَاةِ

حَيَّ عَلَى الفَلَاحِ حَيَّ عَلَى الفَلَاحِ

اَللّٰهُ اَكبَرُ اَللّٰهُ اَكبَرُ

لَا إِلَهَ إِلَّا اللهُ

يادونه

- د سهار د لمانځه لپاره د «حَيَّ عَلَى الفَلَاحِ» تر جملې وروسته د «الصَّلَاةُ خَيرٌ مِنَ النَّوم» عبارت دوه ځله ويل كېږي.
- د اقامت په وخت كې همدغه كلمات ويل كېږي؛ يوازې د «حَيَّ عَلَى الفَلَاحِ» له كلمې نه وروسته دوه ځلې «قَد قَامَتِ الصَّلَاةُ» ويل كېږي.

فعاليت

- يو زده كوونكى دې په ټولګي كې اذان او بل زده كوونكى دې اقامت په داسې آواز سره ووايي چې د نورو ټولګيو مزاحمت پرې ونه شي، بيا دې ښوونكى او نور زده كوونكي خپلې ملاحظې ووايي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

۵- د اذان او اقامت سنتونه

په اذان کې اووه شیان سنت دي:

الف - مؤذن باید صالح، امین او د لمانځه وختونه وپېژني.

ب - مؤذن ته ښايي د اذان کولو پر مهال اودس لرونکی وي.

ج - مؤذن به اذان په ولاړه وایي.

د - د اذان په وخت کې به د مؤذن مخ قبلې لور ته وي او د «حَيَّ عَلَى الصَّلَاةِ» ویلو په وخت کې به ښي خوا ته او د «حَيَّ عَلَى الفَلَاحِ» ویلو په وخت کې به کيڼ لوري ته مخ اړوي.

ه - د اذان په وخت کې مؤذن باید خپلې ګوتې په غوږونو کې کېږدي.

ط - مؤذن باید د ښه آواز لرونکی وي.

ر- مؤذن باید د اذان او اقامت ترمنځ فاصله راولي، یعنې له اذان څخه به څه وخت وروسته اقامت کوي.

۶- د اذان مکروهات

الف - په اذان کې تلحین (د اذان کلمې یا حرکات بدلول، کمول یا زیاتول) مکروه دي.

ب - د جنابت په حال کې د اذان او اقامت کول مکروه تحریمي دی.

ج - د فاسق اذان مکروه دی.

د - د غیر عاقل ماشوم له پاره اذان مکروه دي.

ه - د ښځې اذان مکروه دی.

ر - د اذان په وخت کې خبرې کول مکروه دي.

ز - له اذان نه وروسته د مؤذن وتل له جومات نه مکروه دي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

۷- د اقامت حکم

اقامت د ټولو وختي، فرضي او فوتي لمونځونو لپاره سنت دی. د اقامت الفاظ کټ مټ د اذان الفاظ دي مګر د (حيّ علی الفلاح) له ويلو څخه به وروسته (قد قامت الصلاة) زياتوي او همدا راز د اذان احکام د اقامت لپاره هم دي.

فعاليت

- زده کوونکي دې پورتني مطالب په ګروپي شکل د سوال او ځواب په ميتود سره تکرار کړي.

ارزونه

الف ـ اذان او اقامت تعريف کړئ.

ب ـ د اذان او اقامت حکم بيان کړئ او شرطونه يې کوم دي؟

ج ـ د اذان او اقامت سنتونه څو دي؟ بيان يې کړئ.

د ـ د اذان مکروهات کوم دي؟ په لنډه توګه يې بيان کړئ.

کورنۍ دنده

د پورتنيو پوښتنو ځوابونه په خپلو کتابچو کې وليکئ.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د لمانځه شرطونه

۱ - د لمانځه شرطونه په لاندې ډول دي:

الف ـ له حقيقي او حکمي نجاست څخه د ځان پاکوالی.

ب ـ له نجاست څخه د جامو پاکوالی.

ج ـ په پاکو جامو باندې د عورت پټول.

د ـ قبلې ته مخ کول.

ه ـ د وخت داخلېدل.

و ـ لمانځه ته د داخلېدو نيت کول، په داسې ډول چې له تحريمې تکبير سره هېڅ فاصله ونه لري.

ز ـ د لمانځه د ځای پاکوالی.

مسأله

د هغه عورت اندازه چې پټول يې د لمانځه لپاره ضروري دي عبارت دي له:

الف: **د سړي عورت**: د نامه له غوټۍ څخه تر زنګنونو پورې، خو د زنګنونو سترګه عورت ده او د نامه غوټۍ عورت نه ده.

ب: **د ښځې عورت**: په لمانځه کې د ښځې ټول بدن عورت دی، مګر يوازې مخ، پنجه او قدمونه يې عورت نه دي، يعنې د لمانځه په وخت کې به ټول بدن پټوي پرته له ذکر شويو ځايونو څخه.

مسأله

که چېرې څوک د قبلې په لوري شکمن شي او نه پوهېږي چې کومې خواته ده، نه څوک داسې پيدا کړي چې پوښتنه ورنه وکړي، فکر دې وکړي، وروسته له دې چې په هر لوري يې غالب ګومان کې راغلی هغه لوري ته دې لمونځ وکړي، همدا لوری د ده لپاره قبله ده.

(c) ketabton.com: The Digital Library

۲- د لمانځه ارکان او فرضونه

الف ـ د تکبیر تحریمه ویل.

ب ـ په لمانځه کې دریدل.

ج ـ د قرائت لوستل که یو آیت هم وي.

د ـ رکوع کول.

ه ـ سجده کول.

ط ـ د تشهد په اندازه وروستۍ قعده.

۳- د لمانځه د فرضونو حکم

د فرایضو ادا کول په لمانځه کې حتمي او ضروري دي، که چېرې یې څوك قصداً یا سهواً پرېږدي لمونځ یې نه صحیح کېږي او بېرته به خپل لمونځ راگرځوي، همدا راز د فرضو پرېښودل د سهوې د سجدې په کولو نه جبیره کېږي.

فعالیت

- زده کوونکي دې پورتني مطالب په ډله ییزه توگه د سوال او ځواب په میتود سره تکرار کړي.

ارزونه

۱. د لمانځه شرطونه څو دي؟ بیان یې کړئ.

۲. د لمانځه ارکان څو دي؟ بیان یې کړئ.

۳. که څوك یو فرض له فرائضو څخه په لمانځه کې پرېږدي، نو حکم یې څه دی؟

کورنۍ دنده

پورتنیو پوښتنو ته په خپلو کتابچو کې په ساده ژبه ځوابونه ولیکئ.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د لمانځه واجبات او سنتونه

۱- د لمانځه واجبات:

۱. د فاتحې یعنې (الحمد لله) لوستل،

۲. په ډېکو رکعتونو کې د فاتحې له سورت سره، د یو بل سورت او یا درو آیتونو یو ځای کول،

۳. په جهري لمونځونو کې (د امام لپاره) په جهر سره قرائت او په خفیه لمونځونو کې په خفیه قرائت،

٤. د (الحمد لله) لوستل د سورت له لوستلو څخه مخکې،

۵. د هر رکن اداء کول په آرام او اطمینان سره،

٦. له دوو رکعتونو نه وروسته کېناستل (لومړی قعده)،

۷. په اوله او دویمه قعده کې د تشهد لوستل،

۸. په ارکانو کې د ترتیب مراعاتول،

۹. په وتر لمانځه کې د قنوت دعاء لوستل،

۱۰. د دوو لومړیو رکعتونو تعینول د قرائت لپاره (په څلور رکعتي اودرې رکعتي فرضي لمونځونو کې)،

۱۱. د اختر په لمانځه کې د زوایدو (اضافي) تکبیرونو ویل.

۲. د واجباتو د پرېښودلو حکم

که په لمانځه کې یو واجب قصداً پرېښودل شي، لمونځ به بېرته راګرځوي او که سهواً ترک شي، سجده سهوه لازمېږي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د لمانځه سنتونه

په لمانځه کې لاندې شیان سنت دي:

۱- د نارینه لپاره په تکبیر تحریمه کې د غوږونو تر برابرۍ او د ښځو له پاره د اوږو تر برابرۍ، د لاسونو پورته کول،

۲- له تکبیر تحریمه څخه وروسته د ثناء ویل،

۳- په لومړي رکعت کې د «اعوذ بالله من الشیطان الرجیم» ویل،

٤- د (بسم الله الرحمن الرحیم) ویل،

٥- له فاتحې نه وروسته د (آمین) ویل،

٦- له رکوع نه وروسته د (سمع الله لمن حمده) ویل،

۷- له (سمع الله لمن حمده) څخه وروسته د (ربنا ولك الحمد) ویل،

۸- هر رکن ته د انتقالیدو لپاره د تکبیر (الله اکبر) ویل،

۹- په رکوع کې د (سبحان ربي العظیم) او په سجده کې د (سبحان ربی الأعلی) ویل،

۱۰- په رکوع کې د زنګنونو د سترګو په سر، د لاسونو ایښودل چې ګوتې یې پراخه نیولې وي، یعني په عادي حالت د لاسونو ایښودل،

۱۱- د ښۍ پښې ودرول او د چپې پښې غوړول په دواړو قعدو او د دواړو سجدو په منځ ناسته (جلسه) کې ورباندې کېناستل،

۱۲- د (أشهد أن لّا إله) په وخت کې د شهادت ګوته پورته کول او د (الا الله) په ویلو سره ښکته کول،

۱۳- د کېناستلو په وخت کې لاسونه په زنګنونو باندې ایښودل،

۱٤- د فرضو په دوو وروستیو رکعتونو کې د (الحمدلله...) لوستل سنت دي.

۱٥- د امام له لوري د انتقالیدو تکبیرونه، (سمع الله لمن حمده) او سلام لفظ په لوړ آواز سره ویل سنت دي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

۱۶- په وروستی ناسته (قعده) کې درود ویل،
۱۷- له درود نه وروسته د ماثورې (قرآني او مسنونه) دعاء لوستل، لکه: (ربنا آتنا فی الدنیا حسنة و فی الاخرة حسنة وقنا عذاب النار)،
۱۸- د سلام ګرځولو په وخت کې ښي او کیڼ لور ته د مخ ګرځول،
۱۹- کله چې امام سلام اړوي، باید مقتدیان په نیت کې ونیسي چې زما سلام په دوی، ساتونکو (حفظه) ملایکو او د جنیاتو په صالحو بندګانو باندې دی.
۲۰- کله چې مقتدي سلام ګرځوي؛ په نیت کې به هغه خلك نیسي چې کوم د سلام لور ته وي.
۲۱- مقتدي به د سلام ګرځولو په وخت کې، په امام باندې چې کوم لور ته واقع وي هم د سلام اچولو نیت کوي او که په امام پسې ولاړ وي په دواړو سلامونو کې به په امام د سلام اچولو نیت کوي.
۲۲- که چېرې یو څوك یوازې لمونځ کوي؛ د سلام اچولو په وخت به په ساتونکو (حفظه) ملایکو د سلام اچولو نیت کوي.

فعالیت

- یو زده کوونکی دې د لمانځه واجبات د نورو زده کوونکو په وړاندې بیان کړي.

ارزونه

- الف: لاندې پوښتنې ځواب کړئ:

۱- د لمانځه له واجباتو څخه د یو واجب پاتې کېدل څه حکم لري؟
۲- د لمانځه سنتونه څو دي؟ پنځه یې بیان کړئ.
۳- د لمانځه واجبات بیان کړئ.

(c) ketabton.com: The Digital Library

• ب: د لاندې صحیحو جملو مخې ته (ص) او د غلطو مخې ته د (غ) توري ولیکئ:

۱- په وترو کې د قنوت دعاء لوستل فرض ده (   ).

۲- د آمین، أعوذ بالله، بسم الله او سمع الله لمن حمده ویل د لمانځه سنتونه دي. (   )

کورنی دنده

هر زده کوونکی دې د پورتنیو سوالونو ځوابونه په خپلو کتابچو کې ولیکي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د لمانځه د ادا کولو طریقه

۱. د لمانځه د ادا کولو طریقه په لاندې ډول ده:

۱- لمونځ کوونکی باید د لمانځه د پیل پر مهال، لاسونه د غوږونو له لاندنیو نرمیو سره برابر کړي او هم مهاله دې (الله اکبر) ووايي.

۲- بیا دې خپل ښی لاس په چپ لاس له نامه لاندې کېږدي، بیا دې ثناء (**سُبْحَانَكَ اللَّهُمْ وَ بِحَمْدِكَ وَ تَبَارَكَ اسْمُكَ وَ تَعَالَى جَدّكَ وَلاَ إِلَهَ غَيْرُكَ**) ووايي.

۳- د ثناء ویلو نه وروسته دې (أَعُوذُ بِٱللَّهِ مِنَ ٱلشَّيْطَٰنِ ٱلرَّجِيمِ بِسْمِ ٱللَّهِ ٱلرَّحْمَٰنِ ٱلرَّحِيمِ) ووايي.

(د ثناء، أعوذ بالله او بسم الله ویل په پټ آواز سره دي او مقتدي به اعوذ بالله او بسم الله نه وايي که چیرې لمونځ په جماعت سره و).

۴- (ٱلْحَمْدُ لِلَّهِ رَبِّ ٱلْعَٰلَمِينَ ﴿٢﴾ ٱلرَّحْمَٰنِ ٱلرَّحِيمِ ﴿٣﴾ مَٰلِكِ يَوْمِ ٱلدِّينِ ﴿٤﴾ إِيَّاكَ نَعْبُدُ وَإِيَّاكَ نَسْتَعِينُ ﴿٥﴾ ٱهْدِنَا ٱلصِّرَٰطَ ٱلْمُسْتَقِيمَ ﴿٦﴾ صِرَٰطَ ٱلَّذِينَ أَنْعَمْتَ عَلَيْهِمْ غَيْرِ ٱلْمَغْضُوبِ عَلَيْهِمْ وَلَا ٱلضَّآلِّينَ ﴿٧﴾) دې ووايي.

۵- بیا دې په پټه سره (آمین) ووايي.

٦- وروسته دې د قرآن کریم یو سورت او یا درې آیتونه تلاوت کړي.

۷- د سورت تلاوت کولو نه وروسته دې، په تکبیر (الله اکبر) ویلو سره رکوع ته تیټ شي.

۸- په رکوع کې به په پنډیو باندې، په ولاړ حالت کې لاسونه د زنګنونو په سترګو په داسې حال کې کېږدي چې ګوتو یې ګونډې محکمې نیولې، شا یې غوړولې او سر به یې نه ښکته وي نه پورته، رکوع به وکړي.

۹- په رکوع کې دې درې ځله تسبیح (سبحان ربي العظيم) ووايي.

۱۰- کله چې له رکوع څخه سر را اوچت کړي، نو لومړی دې (سمع الله لمن حمده) ووايي، او بیا دې (ربنا ولك الحمد) ووايي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

مسأله

د جماعت په لمانځه کې به امام (سمع الله لمن حمده) ووايي او مقتدي يوازې (ربنا ولك الحمد) وايي.

۱۱- د (ربنا ولك الحمد) له ويلو نه وروسته، لمونځ کوونکی لږه شېبه په مطمئن ډول نېغ درېږي، بيا سجدې ته د ټيټيدو پرمهال د تکبير (الله اکبر) په ويلو سره ټيټېږي، لومړی به زنګنونه، بيا لاسونه په داسې حال کې چې ګوتې يې مخامخ قبلې ته وي، بيا پوزه او وربسې تندی په ځمکه کېږدي او په هره سجده کې به درې ځله (سبحان ربي الاعلی) ووايي. د سجدې پر مهال بايد څنګلې له زنګنونو او ورنونه له ګېډې نه لرې کړي او د پښو د ګوتو سرونه به د قبلې لور ته کوي، داسې چې له ځمکې څخه به پورته نه وي.

۱۲- بيا دې په تکبير ويلو سره سم، له سجدې څخه سر راپورته کړي او په مطمئن ډول سره دې لاسونه د زنګنونو سترګو سره برابر کېږدي، په داسې حال کې چې ښۍ پښه يې ولاړه او کيڼه پښه يې څملولې وي، کېني.

۱۳- د لږې شېبې دمې نه وروسته دې دويمې سجدې ته لاړ شي او درې ځله دې تسبيح (سبحان ربي الاعلی) ووايي.

۱٤- له دويمې سجدې نه وروسته دې په تکبير (الله اکبر) ويلو سره په داسې حال ودرېږي چې لومړی خپل سر، بيا لاسونه وربسې زنګنونه را اوچت کړي. لمونځ کونکی دې لاسونه په ځمکه نه لګوي او په مستقيم ډول دې دوهم رکعت ته پورته شي.

۱۵- دويم رکعت دې هم د لومړي رکعت په څېر اداء کړي، (لاسونه دې غوږونو ته نه پورته کوي، ثناء او أعوذ بالله به هم نه وايي، نور پاتې رکعتونه يوازې په بسم الله الرحمن الرحيم سره پيلېږي).

۱٦- کله چې لمونځ کونکی د دويم رکعت له سجدې څخه خلاص شي؛ نو بيا دې د لاسونو ګوتې خپرې د زنګنونو له سترګو سره برابرې کېږدي، داسې چې ښۍ

(c) ketabton.com: The Digital Library

لاس یې په ښي زنګون او کیڼ لاس یې په کیڼ زنګون کېښودل شوی وي، له بلې خوا ښی پښه ولاړه او کیڼه پښه یې خملولې وي او پرې ناست وي او بیا دې (**التَّحِيَّاتُ لِلَّهِ وَالصَّلَوَاتُ وَالطَّيِّبَاتُ، السَّلَامُ عَلَيْكَ أَيُّهَا النَّبِيُّ وَرَحْمَةُ اللَّهِ وَبَرَكَاتُهُ، السَّلَامُ عَلَيْنَا وَعَلَى عِبَادِ اللَّهِ الصَّالِحِينَ، أَشْهَدُ أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَأَشْهَدُ أَنَّ مُحَمَّدًا عَبْدُهُ وَرَسُولُهُ**) ووايي.

۱۷- که چېرې لمونځ دوه رکعته وي بیا دې درود شریف (**اللَّهُمَّ صَلِّ عَلَى مُحَمَّدٍ، وَعَلَى آلِ مُحَمَّدٍ، كَمَا صَلَّيْتَ عَلَى إِبْرَاهِيمَ، وَعَلَى آلِ إِبْرَاهِيمَ، إِنَّكَ حَمِيدٌ مَجِيدٌ، اللَّهُمَّ بَارِكْ عَلَى مُحَمَّدٍ، وَعَلَى آلِ مُحَمَّدٍ، كَمَا بَارَكْتَ عَلَى إِبْرَاهِيمَ، وَعَلَى آلِ إِبْرَاهِيمَ، إِنَّكَ حَمِيدٌ مَجِيدٌ**) او د ماثورې دعا (**اللَّهُمَّ رَبَّنَا آتِنَا فِي الدُّنْيَا حَسَنَةً وَّفِي الْآخِرَةِ حَسَنَةً وَّقِنَا عَذَابَ النَّارِ**) تر ویلو وروسته، سلام وګرځوي.

۱۸- که چېرې لمونځ درې رکعتیزه وي؛ بیا د درېیم رکعت له دویمې سجدې وروسته تشهد، درود او دعا ووایي او سلام دې وګرځوي.

۱۹- که څلور رکعتیز وي؛ بیا دې د څلورم رکعت له دویمې سجدې وروسته همدا پورتنی عمل ترسره کړي.

۲. د سړي او ښځې د لمانځه ترمنځ توپیرونه

د ښځې لمونځ د سړي له لمانځه نه په لاندنیو شیانو کې توپیر لري:

۱_ ښځه به د تکبیر تحریمه په وخت کې لاسونه تر اوږو پورته کوي او سړی د غوږو تر نرمیو پورې.

۲_ ښځه د قیام پر مهال لاسونه پر سینه او سړی یې تر نامه لاندې ږدي.

۳- په سجده کې به ښځه څنګلې له زنګنونو سره نښلوي، نارینه به یې جلا کوي.

٤- په سجده کې به ښځه خېټه له ورنونو سره نښلوي او سړی یې جلا کوي.

٥- د لمانځه په ټولو ناستو کې ښځه دواړه پښې ښي طرف ته باسي او پر ځمکه کېني.

(c) ketabton.com: The Digital Library

٦- ښځه به د سجدې په وخت کې ځنګلې له ځمکې سره لګوي.

فعالیت

• یو زده کوونکی دې، عملاً دوه رکعتیز لمونځ د خپلو ملګرو په وړاندې اداکړي. ښوونکی او نور زده کوونکي دې خپلې ملاحظې په آخر کې وړاندې کړي.

ارزونه

۱. د ثنا دعا کومه ده او له دې څخه وروسته به لمونځ کوونکی څه وايي؟
۲. د (ولا الضآلین) نه وروسته کومه کلمه پټه تکراریږي؟
۳. (سمع الله لمن حمده) او (ربنا ولک الحمد) په کوم ځای کې ویل کیږي؟
٤. د ښځې او سړي د لمانځه تر منځ مهم توپیرونه وواياست.

کورنۍ دنده

د لمانځه د اداکولو طریقه، په لنده توګه خپلو کتابچو کې ولیکئ.

(c) ketabton.com: The Digital Library

وتر او سنت لمونځونه

۱. د وترو د لمانځه حکم

د وترو لمونځ د امام ابوحنیفه (رحمة الله علیه) په نظر واجب دی، لکه څرنګه چې د اخترونو لمونځونه دي او د یارانو په نظر مؤکد سنت دی.

۲. د وترو د لمانځه مقدار

د وترو لمونځ درې رکعته دی.

۳. د وترو د لمانځه وخت

د وترو لمونځ د ماسخوتن له لمانځه څخه وروسته ادا کېږي.

۴. د وترو لمونځ کې قرائت

د وترو په ټولو رکعتونو کې د قرائت لوستل لازم دي.

۵. د قنوت ویل

له رکوع څخه مخکې د وترو په دریم رکعت کې د قنوت دعا ویل کېږي:

د قنوت دعا

اللَّهُمَّ إِنَّا نَسْتَعِينُكَ وَنَسْتَغْفِرُكَ وَنُؤْمِنُ بِكَ وَنَتَوَكَّلُ عَلَيكَ وَنُثْنِي عَلَيكَ الْخَيرَ. ونَشْكُرُكَ وَلا نَكْفُرُكَ وَنَخْلَعُ وَنَتْرُكُ مَن يفجرُكَ.اللَّهُمَّ إياكَ نَعْبُدُ وَلَكَ نُصَلِّي وَنَسْجُدُ وَإِلَيكَ نَسْعَى وَنَحْفِدُ ونَرْجُو رَحْمَتَكَ وَنَخْشَى عَذَابَكَ إِنَّ عَذَابَكَ بِالْكُفَّارِ مُلْحِقٌ.

۶. د سنت ډولونه

سنت په دوه ډوله دي، یو ته یې مؤکد او بل ته یې غیر مؤکد سنت یعنې مندوب وایي.

الف - مؤکد سنت

هغه دي چې رسول الله ﷺ پرې همیشه والی کړی، خو کله کله یې د دې لپاره پرېښي چې د فرضو ګومان پرې ونه شي.

ب - غیر مؤکد سنت (مندوب)

هغه سنت دي چې رسول الله ﷺ کله کړي او کله یې پرېښي وي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د مؤکدو سنتونو وختونه

د مؤکدو سنتونو د وختونو ترتیب په لاندې ډول دی:

۱-د سهار له فرضو څخه مخکې دوه رکعته او په کولو یې ډېر تاکید شوی دی.

۲- د ماسپښین له فرضو څخه مخکې څلور رکعته لمونځ په یو سلام سره (او یا هم د جمعې لمانځه څخه مخکې).

۳-د ماسپښین له فرضو څخه وروسته دوه رکعته.

٤- د ماښام له فرضو څخه وروسته دوه رکعته.

٥-د ماخوستن له فرضو څخه وروسته او له وترو څخه مخکې دوه رکعته.

٦- د جمعې له لمانځه څخه وروسته څلور رکعته په یو سلام اداء کول.

۹. د غیر مؤکدو سنتونو وختونه

د غیر مؤکد سنتونو وختونه په لاندې ډول دي:

۱- د ماسپښین له دوه رکعته سنتو سره نور دوه رکعته یو ځای کول.

۲- د مازدیگر له فرضو څخه مخکې څلور رکعته.

۳- د ماخوستن له فرضو څخه وروسته څلور رکعته، علاوه له هغو مؤکدو سنتو څخه.

٤- د ماښام له فرضو څخه وروسته شپږ رکعته.

ارزونه

۱- د وترو د لمانځه حکم څه دی؟

۲- د وترو لمونځ څه وخت اداء کېږي؟

۳- د قنوت دعا ووایاست.

٤- غیرمؤکد سنتونه کوم دي؟

کورنی دنده

د مؤکدو او غیر مؤکدو سنتو وختونه په خپلو کتابچو کې ولیکئ.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د تراویح لمونځ او قضايي لمونځونه

۱. **د تراویح د لمانځه حکم**: د تراویح لمونځ د ښځو او سړو لپاره د روژې په میاشت کې مؤکد سنت دی، ځکه چې نبي اکرم (صلی الله علیه وسلم) او راشدو خلفاوو پرې همیشه والی کړی. په جماعت سره اداء کول یې هم سنت دي.

مسأله: نفل په پیل باندې لازمېږي، بناءً کله چې چا پرې پیل وکړ او بیا یې پرېښود یعنې فاسد یې کړ وروسته به یې قضاء راوړي.

۲. **د تراویح د لمانځه وخت**: د تراویح لمونځ له ماخوستن لمانځه څخه وروسته او له وترو څخه وړاندې اداء کېږي.

۳. **د تراویحو د رکعتونو شمېر**: تراویح شل رکعته دي، دوه دوه رکعته په یو نیت او سلام اداء کېږي او بیا د هرو څلورو رکعتو وروسته یوڅه ناسته کېږي، یعنې په لسو سلامو شل رکعته تراویح پوره کېږي، بیا له دې څخه وروسته د وترو لمونځ هم په جماعت سره اداء کېږي. یاده دې وي چې د روژې له میاشتې څخه په پرته نورو میاشتو کې وتر په جماعت سره نه اداء کېږي.

۴. **د قضايي لمونځونه وختونه**: کله چې له چا څخه لمونځ قضاء شي، هر وخت چې فرصت ومومي باید قضايي یې راوړي مګر په هغو درو وختونو کې دې نه کوي په کومو کې چې د لمانځه له کولو څخه منعه راغلې ده.

۵. **د قضايي لمونځونو د ادا کولو کیفیت**: په قضايي لمونځونو کې ترتیب واجب دی. کله چې له چا څخه له شپږو لمونځونو څخه لږ لمونځونه قضاء شوي وي، دا سړی د ترتیب خاوند دی، فقهاء کرام وايي: د ترتیب په خاوند د ترتیب مراعتول واجب دي، د ترتیب معنا دا ده چې قضايي لمونځونه به له حاضر لمونځ نه مخکې کوي او بیا به د قضايي ترمنځ هم ترتیب مراعتوي یعنې کوم لمونځ چې ترې مخکې قضاء شوی وي هغه به وړاندې کوي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

۲. هغه شیان چې د ترتیب وجوب پرې ساقطیږي:

۱- کله چې قضايي لمونځونه پرته له وترو څخه شپږو ته ورسیږي.

۲- کله چې له سرې څخه قضايي لمونځونه هېر شي.

۳- کله چې وخت تنګ وي او دواړه (وختي او قضايي لمونځونه) نه اداکیږي.

فعالیت

زده کوونکي دې پورتني مطالب په ګروپي شکل د سوال او ځواب په میتود سره تکرار کړي.

ارزونه

۱- لاندې پوښتنې ځواب کړئ:

أ. د وترو او تراویحو لمونځونه څه حکم لري؟

ب. د وترو او تراویحو لمونځونه څنګه اداء کیږي؟

۲- لاندې صحیحو جملو ته د (ص) او غلطو ته د (غ) نښه کیږدئ:

أ. د تراویحو لمونځ د ماخوستن له وترو څخه وروسته اداء کیږي. (   )

ب. له چا څخه چې د پنځو لمونځونو څخه زیات لمونځونه قضاء شي، د ترتیب خاوند دی. (   )

ج. د ترتیب خاوند به وختي لمونځ په قضايي لمونځ باندې مخکې کوي. (   )

د. د وخت په تنګوالي سره ترتیب ساقطیږي. (   )

ه. شل رکعته تراویح په لسو سلامونو سره سرته رسیږي. (   )

کورنی دنده

پورتنیو سوالونو ته په خپلو کتابچو کې ځوابونه وواياست.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د لمانځه مفسدات او مکروهات

۱. د لمانځه مفسدات

(فساد) په لغت کې د صلاح ضد ته وايي او د فقهاوو په اصطلاح کې په عبادت کې ناسم وصف فساد بلل کېږي. په عباداتو کې د فساد معنا بطلان دی او په معاملاتو کې فساد بېله معنا او بطلان بېله معنا لري، هدف دا چې معاملات له فساد څخه وروسته صحيح کېدای هم شي خو عبادات داسې نه دي.

۲. د لمانځه مفسدات:

۱- خبرې کول،
۲- خوراک او څښاک کول که څه هم په هېره وي.
۳- داسې کار کول چې له لمانځه څخه بيرون کس پرې د لمونځ کوونکي ګومان ونه کړي.
٤- له قبلې څخه د سينې ګرځول،
٥- د لمانځه په منځ کې درې پرله پسې قدمونه اخيستل،
٦- ليونتوب او بې هوشي،
۷- د پوره يو رکن اداء کول په داسې ډول سره چې عورت يې څرګند او يا ورسره دومره نجاست وي چې لمونځ ورسره نه کېږي.
۸- داسې خندا چې خپله يې واوري.
۹- په خوله د سلام اچول يا ځوابول،
۱۰- د نيوي امورو لپاره ژړل، خو که چېرې د خدای له وېرې وي بيا يې لمونځ نه فاسدېږي.
۱۱- هغه الفاظ ويل چې له لمانځه څخه نه دي لکه: (انا لله و انا اليه راجعون) او يا (الحمد لله) ويل.
۱۲- په داسې شکل سره قرائت کول چې د کلمې معنا غلطوي.
۱۳- له امام نه پرته بل چاته فتحه ورکول.

۳. د کراهيت معنا

(کراهيت) په لغت کې د محبت ضد ته وايي او د فقهاوو په اصطلاح کې هر هغه شی چې پرېښودل يې له کولو څخه غوره وي، تنزيهي مکروه بلل کېږي او که چېرې منعه والی يې په ظني دليل ثابت وي تحريمي مکروه بلل کېږي.
کله چې لمونځ له تحريمي کراهيت سره اداء شي؛ راګرځول يې واجب دي او که له تنزيهي کراهيت سره شوی وي، بېرته يې راګرځول مستحب دي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

۴. د لمانځه مکروهات

لاندې شيان په لمانځه کې مکروه دي:

۱ـ د سنتو او واجباتو پرېښودل، لکه: د امام متابعت چې په لمانځه کې پرېښودل شي.

۲ـ په لمانځه کې په نورو کارونو باندې د لاسونو مصروفول، لکه:

- د ګوتو قاتول راقاتول،
- له ګوتو شخه ټکونه ویستل،
- د لمانځه پر مهال تڼده پاکول،
- د کاڼو او ګټو لرې کول، وېښتان ویستل،
- له خپلو جامو او لاسو سره لوبې کول،
- په اشاره باندې د سلام ځوابول.

۳ـ په لمانځه کې په نورو شیانو باندې د سترګو مصروفول، لکه:

- د آسمان لور ته کتل.
- د سترګو پټول.
- ښي او کيڼ لور ته کتل.

٤ـ مخصوص اذکار او دعاګانې نه لوستل، لکه: د رکوع په حالت کې چې د قرائت لوستل.

٥ـ په مسنونه طریقه د ارکانو نه ادا کول، لکه:

- غیرمنظم درېدل.
- نا سمه رکوع.
- نا سمه سجده لکه د پګړې په ول سجده کول.

٦ـ بې ضرورته ټوخی او اوسیلی کول.

فعالیت

- زده کوونکي دې نور هغه کارونه چې د لمانځه د روحيې خلاف دي او بعضې اشخاص هغه کوي، په ګوته کړي.

ارزونه

۱- لاندې پوښتنې ځواب کړئ:

ا - کراهیت او فساد څه معنا لري؟ په لنډ ډول یې تعریف کړئ.

ب- د لمانځه له مکروهاتو څخه پنځه وواياست.

ج- د لمانځه پنځه مفسدات بیان کړئ.

۲- لاندې صحیح جملوته (ص) او غلطو جملو ته (×) نښه کېږدئ:

أ- په لمانځه کې له ګوتو څخه ټکونه ویستل مکروه دي. (   )

ب- د رکوع په حالت کې د قرائت لوستل لمونځ فاسدوي. (   )

ج- په لمانځه کې خبرې کول مکروه دي. (   )

کورنۍ دنده

زده کوونکي دې د پورتنیو پوښتنو ځوابونه په خپلو کتابچو کې ولیکي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د لمانځه متفرقه مسایل

۱ ـ په لمانځه کې بې اودسه کېدل

کله چې څوک پرته له ارادې، په لمانځه کې بې اودسه شي:

۱- لمونځ دې پرېږدي، اودس ته دې لاړ شي او پس له اوداسه دې خپل لمونځ له هغه ځای څخه پیل کړي چې په کوم ځای کې بې اودسه شوی دی. خو له سره راګرځول يې غوره دي.

۲- که چېرې بې اودسه شوی شخص امام وي، يو له خپلو مقتدیانو څخه دې امام کړي او پاتې لمونځ به په خپل امامت مقتدیانو ته پوره کوي.

۳- که چېرې يو لمونځ کونکي ته له وروستۍ ناستې څخه وروسته بې اودسي پېښه شي، له لمانځه څخه دې وګرځي، اودس دې وکړي او بیا دې سلام واړوي، پورتني درې واړه هغه صورتونه دي چې خبرې يې نه وي کړې، خو که خبرې يې کړې وي، بیا يې لمونځ فاسدېږي برابره ده قصداً، سهواً او یا خطأ يې له خولې وتلي وي.

٤- که چېرې کوم لمونځ کوونکی له بې اودسۍ څخه وروسته د اودس لپاره قدمونو اخیستلو او یا له قبلې څخه مخ ګرځولو ته اړ و او دا کار يې وکړ، لمونځ يې نه فاسدېږي که څه هم له درو قدمونو څخه زیات هم تللی وي.

۲- د سهوې سجده

الف ـ (سهوه) غفلت او بې پروایۍ ته وايي. د سهوې سجده هغو دوو سجدو ته ويل کېږي چې د لمانځه زیادت یا نیمګړتیا پوره کوي.

ب ـ د سهوې د سجدې حکم: د سهوې سجده واجب ده.

ج ـ د سهوې د سجدې سببونه: د سهوې سجده په لاندې شیانو واجبېږي:

- کله چې له واجباتو څخه يو يې له خپل ځای نه وړاندې یا وروسته، سهواً زیات او یا پرېښودل شي.

- کله چې لمونځ کوونکی فرض له خپل ځای څخه سهواً مخکې یا وروسته کړي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

- **مسأله**

د سنتو په پرېښودلو باندې د سهوې سجده نه لازمېږي، ځکه چې د سنتو په پرېښودلو باندې لمونځ نه نیمګړی کېږي.

- **مسأله**

د فرضو پرېښودل په سجده سهوه باندې نه جبیره کېږي، ځکه چې د فرضو پرېښودل لمونځ باطلوي، خو که چېرې ښوک د لمانځه په کوم رکن کې سهوه شو بېرته به یې راګرځوي او که چېرې یې له خپل ځای څخه وروسته کړ، بیا به د سهوې سجده کوي.

۳- د سهوې د سجدې وخت

د سهوې د سجدې وخت د اخري قعدې له تشهد او یو سلام ګرځولو څخه وروسته دی.

۴- د سهوې د سجدې طریقه

د وروستۍ قعدې له تشهد څخه وروسته یو سلام اړول کېږي او بیا له دې څخه وروسته دوه د سهوې سجدې کېږي، له دې څخه وروسته تشهد (التحیات...) د دویم ځل لپاره په همدې ناسته کې بیا به درود (اللهم صل...) او دعاء چې مخکې ندي ویل شوي، ولولي او بیا به ښي او کیڼ لور ته سلام واړوي.

۵- په لمانځه او یا اوداسه کې شک کول

۱- که چېرې یو چاته دا شک پیدا شو چې لمونځ یې کړی او که یې نه دی کړی، دې سرېې لمونځ نه دی کړی، ځکه نه کول یې یقیني او په کولو کې یې شک دی.

۲- که چېرې یو چا ته له سلام ګرځولو او یا د آخري قعدې له تشهد نه وروسته شک پیدا شو، دا شک هیڅ باوري نه دی او اعتبار ورته نشته.

۳-که چېرې ښوک ډېر شکي وي او هر وخت ورته شک پیدا کېږي، دا به په غالب ګمان عمل کوي.

٤- که چېرې ښوک په دې باور وي چې اودس مې کړی دی، خو فکر کوي چې ممکن بې اودسه شوی وي، د دې سرېې اودس شته، مګر که په یاد یې وي چې دی بې اودسه و، خو ممکن له عادت سره سم ده اودس کړی وي، نو دا بې اودسه دی.

۲- د تلاوت سجده:

الف ـ د تلاوت د سجدې حکم: د تلاوت سجده کول واجب دي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

ب ـ د تلاوت د سجدې اسباب

د تلاوت سجده په لاندې درو سببونو باندې واجبېږي:

- تلاوت: د تلاوت سجده په تلاوت کوونکي باندې واجبېږي.
- اوریدل:د تلاوت سجده د سجدې د آیت په اوریدلو په اوریدونکي باندې هم واجبېږي.
- اقتداء: که امام د تلاوت د سجدې آیت ولوست په مقتدي باندې هم واجبېږي، که څه هم چې اوریدلی یې نه وي.

ج ـ د تلاوت سجده ادا کول

تکبیر به وایي (خو لاسونه به غوږونو ته نه پورته کوي) او سجدې ته به ښکته کېږي، داسې سجده به کوي لکه څنګه چې د لمانځه سجده کوي او بیا به له سجدې څخه د پورته کېدو لپاره تکبیر وایي، دا دواړه تکبیرونه ویل واجب دي، د تلاوت سجده کې تشهد او سلام نشته.

په سجدې کې به (سُبْحَانَ رَبِّیَ الْاَعْلَی) درې ځلې وایي، د تلاوت د سجدې آیتونه په لاندې جدول کې روښانه شوي دي او همدارنګه په قرآن کریم کې هم دغه ځایونه په نښه شوي دي.

د ـ د تلاوت د سجدو شمېر

شمېره	سورت	آیت	شمېره	سورت	آیت
۱	الاعراف	۲۰۶	۸	النمل	۲٦
۲	الرعد	۱۵	۹	الم السجدة	۱۵
۳	النحل	۵۰	۱۰	ص	۲٤
٤	الاسراء	۱۰۹	۱۱	حم السجدة	۳۸
۵	مریم	۵۸	۱۲	النجم	٦۲
٦	الحج	۱۸	۱۳	الانشقاق	۲۱
۷	الفرقان	٦۰	۱٤	العلق	۱۹

(c) ketabton.com: The Digital Library

فعالیت

- یو زده کوونکی دې د خپلو ملګرو په وړاندې د تلاوت سجده عملاً اداء کړي او هم دې د وجوب اسباب څرګند کړي.

ارزونه

الف ـ لاندې پوښتنو ته ځوابونه ووایئ:

۱. د سهوې سجدې حکم څه دی؟ او سببونه یې په لنډ ډول یې بیان کړئ.

۲. د تلاوت د سجدې اسباب څو او کوم دي؟

۳. د تلاوت د سجدې د آیتونو شمېر څو دی؟

٤. که چېرې امام په لمانځه کې بې اودسه شي، څه باید وکړي؟

ب ـ لاندې خالي ځایونه په مناسبو کلمو ډک کړئ:

۱. د سنتو په پرېښودلو باندې د سهوې سجده..........لازمېږي.

۲. د فرضو پرېښودل د سهوې په سجدې باندې.............کېږي.

۳. د تلاوت سجدې په دې سورتونو.................................کې دي.

کورنی دنده

پورتني سوالونه سره له ځوابونو په خپلو کتابچو کې ولیکئ.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د ناروغ او مسافر لمونځ

د ناروغ لمونځ

د ناروغ لمونځ، ناروغي ته په کتلو په لاندې ډولونو دی:

۱- کله چې ناروغ ته ودرېدل ناشوني شول؛ بیا به لمونځ په ناسته، رکوع او سجدې سره کوي.

۲- که چېرې کوم ناروغ ته د رکوع او سجدې کول ناشوني شول؛ بیا به رکوع او سجده په داسې حال په اشاره کوي چې د سجدې اشاره به د رکوع له اشارې څخه ټيټه وي، خو د سجدې لپاره دې څه شی نه پورته کوي چې هلته ورباندې سجده وکړي.

۳- که چېرې څوک په ناسته هم قادر نه و، دا سړی به ستونی سغ په داسې حال کې څملي چې پښې به یې د قبلې لور ته وي، د سر لاندې به یې د پورته کولو په خاطر، بالښت ایښی وي، مخ په قبلې به ملاست، رکوع او سجده به په اشاره باندې ترسره کوي.

٤- کله چې کوم ناروغ په دې قادر نه وي چې د سر په اشارې باندې لمونځ وکړي، له ده څخه لمونځ وروسته کېږي، د سترګو او ورېځو په اشارې سره لمونځ کول ورته روا نه دي.

۲- د مسافر لمونځ

څرنګه چې سفر ستونزې لري، نو د دې لپاره ځانګړي احکام راغلي دي چې په لاندې ډول دي:

۱- د روژې په مبارکه میاشت کې مسافر ته روژه خوړل روا اما نیول یې غوره دي.

۲- مسافر ته د سفر په خاطر، په اغوستل شویو موزو باندې درې ورځې او شپې مسحه کول روا دي.

۳- په مسافر باندې د جمعې او اخترونو لمونځونه او قرباني نه شته.

٤- مسافر په سفر کې څلور رکعتي فرض لمونځونو کې قصر کوي.

۵ - د لمونځ وروسته کول هم ورته روا دي په هغه صورت کې چې له غلو او شوکمارو څخه ویره ولري.

۳- قصر

څلور رکعتیز فرض لمونځونه نیمايي کول او پر ځای یې دوه رکعته کول، قصر بلل کېږي، بناءً د سهار او ماښام لمانځه کې قصر نه کېږي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

۴- **د قصر حکم**: د لمانځه قصر په سفر کې لازم او په روژه کې (عزیمت) دی.

۵- **د قصر شرطونه**: فقهاوو کرامو د قصر لپاره لاندې شرطونه ایښي دي:

۱. د سفر اندازه او لیاره به په عادي تګ سره درې ورځې او شپې وي.[1]

۲. سفر د مسافر له خپل کلي یا قریې څخه د وتلو نه حسابیږي، یعني کله چې مسافر له خپلې علاقې څخه بیرون شو، مسافر بلل کیږي.

۳. د سفر نیت به کوي.

٤. باید کوم سفر چې نیت یې لري، له دریو ورځو څخه کم نه وي.

٦. **د سفر په هکله مسلې**:

۱- یو سړی له خپل اصلي ټاټوبي څخه هغه چې پکې زیږیدلی او هستوګنه کوله؛ لاړ او بل ځای کې یې هستوګنه غوره کړه، د ځینو اړتیاوو له امله د څه وخت لپاره خپل ټاټوبي ته راغی، دا سړی به په خپل اصلي ټاټوبي کې قصر کوي، په دې شرط چې د دواړو تر منځ فاصله درې ورځې او یا له دې څخه زیاته وي.

۲- که له یو چا څخه په سفر کې لمونځونه قضاء شول او بیا کور ته راستون شو، د سفر د لمانځه قضایي به دوه رکعته راوړي او که چیرې په کور کې ترې قضاء شوي وي او قضاء یې په سفر کې راوړي هم هغه څلور رکعته به پوره کوي.

ارزونه

۱- لاندې پوښتنو ته ځوابونه ووایاست:

أ- د سفر ځانګړي احکام څو دي؟ په لنډ ډول یې بیان کړئ.

ب- قصر څه ته وایي او حکم یې څه دی؟

ج- قصر څو شرطونه لري؟ په لنډ ډول یې بیان کړئ.

۲- لاندې صحیحو جملوته (ص) او غلطو ته د (غ) نښنه کیږدئ:

آ- د سفر اندازه په عادي تګ سره درې ورځې ده. (   )

ب- که له یو چاڅخه په سفر کې لمونځونه قضا شول، په کور کې به یې پوره اداکوي. (   )

ج- په مسافر باندې د جمعې، اخترونو لمونځونه او قرباني نشته. (   )

د- کله چې ناروغ ته دربدل ناشوني شي بیا به لمونځ په ناسته کوي. (   )

کورنۍ دنده

پورتنیو سوالونو ته په خپلو کتابچو کې ځوابونه ولیکئ.

(۱) ځینو معاصرو علماوو د شرعي سفر اندازه تقریباً (۸۹) کیلومتره تعیین کړې ده.

(c) ketabton.com: The Digital Library

دوه ويشتم لوست

د سیرت النبي ارزښت

الله تعالی فرمايي: «لَقَدْ كَانَ لَكُمْ فِي رَسُولِ اللَّهِ أُسْوَةٌ حَسَنَةٌ» [الاحزاب سورت(۲۱)].

ژباړه: (په حقیقت کې ستاسو لپاره د الله په رسول کې یوه خورا غوره نمونه ده)

الله تعالی په دې مبارك آیت کې، موږ د پیغمبر ﷺ پیروی او اطاعت ته هڅولي یو، له دې امله لازمه ده چې د نبي کریم ﷺ سیرت زده کړو تر څو وکولای شو هغه پسې اقتداء او د هغه لاره تعقیب کړو، د سنتو او طریقو پلټنه يې وکړو او په لارښوونو يې عمل وکړو، نو د اسلام په پوهیدو او پیژندو کې د سیرت څه اهمیت دی؟ د سیرت مفهوم او ځانګړتیاوې کومې دي؟ د سیرت د تدریس موخې څه دي؟

د سیرت تعریف

په لغت کې: د سنت، طریقې او تګلارې په معنا راغلی دی.

په اصطلاح کې: سیرت د یوه شخص د ژوند حالاتو، تاریخ او په هغه پورې اړوندو موضوعاتو ته ویل کیږي.

کله چې سیرت مطلق ذکر شي، نو د حضرت محمد ﷺ سیرت ور څخه مراد وي.

فعالیت

- د سیرت علم له کوم علم سره زیات ورته والی لري؟ د حدیثو له علم سره، د تاریخ له علم سره او که له کوم بل علم سره؟

هغه عمده موضوعات چې په سیرت کې څېړل کیږي عبارت دي له:

د پیغمبر ﷺ د میلاد له مهال څخه د نبوت مقدماتي نښې او نښانې، د حضرت محمد ﷺ وړوکتوب، رشد، ځواني، په مختلفو حالاتو کې د الله ﷻ ساتنه له خپل

(c) ketabton.com: The Digital Library

پیغمبرنه، پیغمبر ﷺ باندې د وحې د نازلیدلو وخت، پټ او ښکاره دعوت، د قریشو له خوا د مسلمانانو ډول ډول ربړونې، د مسلمانانو هجرت حبشې ته، له مکې مکرمې څخه بهر د اسلام د مقدس دین خپریدل، د یثرب (مدینې منورې) له خلکو سره ترون، هلته هجرت، په مدینه منوره کې د اسلامي ټولنې جوړول، قبائلو او ګاونډیانو سره تړونونه، د مسلمانانو پر ضد د مشرکانو او یهودو توطیې او دسیسې، د هغوی په وړاندې د مسلمانانو دفاع او د پیغمبر اکرم ﷺ غزاګانې، ګاونډیو حاکمانو ته د دعوت د پیغامونو لیږل، د جزیرة العرب مختلفو سیمو ته د اسلام رسیدل، د پیغمبر ﷺ سفرونه، د هغه ﷺ ځلانده صفات او له نیمګړې دنیا څخه د هغه رحلت.

د سیرت النبي ځانګړتیاوې

نبوي سیرت ډېرې ځانګړتیاوې لري چې ځینې یې دا دي:

۱ - د نبي کریم ﷺ سیرت د نورو انبیاوو د سیرت په پرتله تر ټولو صحیح ترین سیرت دی، ځکه چې دغه سیرت د متصلو روایاتو، پېژندل شوو او موثقو شخصیاتو له لارې نقل شوې او د ثبت او تدوین مرحلې ته رسیدلای دی.

د سیرت تدوین په (۱۰۱هجري) کال کې د عمر بن عبد العزیز د خلافت په دور کې پیل شو، نو ځکه د سیرت علماء په ډېرې آسانۍ سره کولای شي د پیغمبر اکرم (صلی الله علیه وسلم) صحیح سیرت له ناسمو اقوالو او ضعیفو کیسو څخه جلا کړي.

۲ – د سیرت لارښوونې هر اړخیزې او د ژوند ټولو حالاتو ته شاملې دي چې د هر چا لپاره په هر وخت او شیبه کې د ژوند غوره نمونه دي.

۳ – د پیغمبر ﷺ سیرت روښانه سیرت دی چې د هغه د ژوند د حالاتو پړاوونه په خرګند ډول بیانوي: د پیغمبر ﷺ د پلار عبد الله او مور بي بي آمنه بنت وهب د واده له وخت څخه پیل، د پیغمبر ﷺ پیدایښت، بعثت، د دعوت پړاوونه، غزاګانې او د پیغمبر ﷺ وفات په خرګند ډول بیانوي.

فعالیت

- زده کوونکي دې پورتني مطالب په ډله ییزه توګه د سوال او ځواب په طریقې سره تکرار کړي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د سیرت النبي د زده کړې ارزښت:

۱ - د نبي کریم ﷺ سپیڅلی سیرت له فضایلو، نیکو اخلاقو، نصیحتونو او عبرتونو څخه ډک دی چې انسان د خیر په لور هڅوي.

۲- د پیغمبر ﷺ د سیرت زده کړه دا روښانه کوي چې د اسلام سپیڅلی دین د صبر، زغم، فکر، عقل، حکمت او بشریت ته د ښیګڼو او ګټو رسولو دین دی.

۳- د پیغمبر ﷺ سیرت مصلحینو او داعیانو ته د ټولنې د اصلاح بلنه او لارښوونه کوي.

٤- د پیغمبر ﷺ سیرت د اسلام د سپیڅلي دین لوړ مقام او بهتري د جاهلیت د زمانې د ناوړو دودونو، بې عدالتیو او ظالمانه رسمونو په پرتله، موږ ته را په ګوته کوي.

٥- د نبوي سیرت لوستل، د پیغمبر ﷺ او اصحابو کرامو له زیارونو او تکلیفونو (چې د اسلام د دین لپاره یې ګاللي) خبریدل، د انسان صبر، زغم او حوصله زیاتوي.

٦- د سیرت د زده کړې له برکته کولای شو د دین په ډېرو مقاصدو پوه شو، د قرآن کریم د زیاتو آیاتونو په تفسیر او شأن نزول خبر شو.

۷- نبوي سیرت د اسلامي امت د وحدت څرګندونه کوي او دا را په ګوته کوي چې اسلام څرنګه وکولای شو له مختلفو، یو بل ته له دښمنو او خپرو قومونو، ملتونو او قبائلو څخه یو واحد، قوي عزتمند او یو موټی ملت جوړ کړي، او ټول سره ورونه کړي، د دوی مشران چې له تقوی، اخلاص او الهي ویرې څخه برخمن وو، د خپلو کشرانو او اتباعو په زړونو کې یې تر ټولو ګران او عزتمند کړي دي.

۸- د سیرت لوستل او تدریس مسلمان ته، د اسلامي فرهنګ او پوهې د یوې مهمې برخې د غنامندۍ او بډاینې لامل ګرځي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

ارزونه

۱ - نبوي سيرت په لغت او اصطلاح کې تعريف کړئ.
۲- د نبوي سيرت درې ځانګړتياوې ځرګندې کړئ.
۳- د نبوي سيرت د زده کړې ارزښت، د مسلمانانو د ژوندانه په مختلفو اړخونو کې ځرګند کړئ.

کورنۍ دنده

د دې لوست د مطالبو خلاصه، د يوې لنډې مقالې په لړ کې په خپلو الفاظو وليکئ.

(c) ketabton.com: The Digital Library

نبوي سيرت او تاريخ

د تاريخ تعريف

تاريخ په لغت کې د يوې پيښې د وخت او زمان تعيين ته وايي.

په اصطلاح کې د تيرو وختونو د مهمو پيښو او واقعاتو د وخت او زمانې ټاکل دي، لکه: د مهمو شخصيتونو، ډلو، د هغوی د ژوند او مرګ له حالاتو، له تمدنونو، ښارونو، دودونو، رواجونو، عاداتو، کړنو، صنعتونو او انسابو څخه بحث کوي.

سيرت د تاريخ اساس او بنسټ دی

د پيغمبر ﷺ سيرت د تاريخ اساس او بنسټ دی چې مسلمانان پرې وياړي، ځکه لومړنی تاريخي پيښې چې مسلمانانو ليکلې دي، هغه د سيرت پيښې وې، بيا د وروستنيو حوادثو تدوين تر نن ورځې پورې د هماغه سيرت لړۍ ده.

د سيرت او تاريخ د سند د نقلولو طريقه:

د روايت په سلسله د تاريخي پيښو نقلول او صحيح روايتونه له غلطو روايتونو څخه جلا کول دا يوازې د عربو او مسلمانانو ځانګړتيا وه چې نور ورځنې بې برخې وو، ځکه چې مسلمانانو د سيرت ليکنه خپله ديني وجيبه ګڼله، دوی زيار باسه تر څو په رواياتو کې کوم شک او شبهه پاتې نشي او سيرت له هر ډول دروغو څخه پاک وي. دغه تګلاره لومړۍ د حديثو او سيرت په ليکنه کې رامنځته شوه، بيا د تاريخ په ليکنه کې ورڅخه کار واخيستل شو او تاريخ پورې اړوندو حقايقو د تمييز لپاره معيار وټاکل شو.

فعاليت

- د سيرت او د تاريخ د علم ترمنځ تفاوت واضح کړئ.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د نبوي سيرت مصادر

مونږ کولای شو د نبوي سيرت مصادر په لاندې ډول خلاصه کړو:

١ - قرآن کريم: د نبوي سيرت يوه پراخه برخه په قرانکريم کې په اجمالي توګه ذکر شوې ده.

٢ - نبوي سنت: دنبوي سيرت زياته برخه د احاديثو په کتابونو کې ذکر شوې ده، د احاديثو کتابونه عبارت دي له: کتب الصحاح، سنن، مسانيد، مستدرکات او معاجم او د سننو د کتابونو له قاموسونو څخه.

٣ - د محمدي صفاتو (شمايلو) کتابونه:د محمدي شمايلو کتابونه هغه کتابونه دي چې مؤلفينو يې د نبي کريم ﷺ اخلاقو، عاداتو، فضايلو اوسلوکو ته ځانګړې توجه کړې وي.

٤ - د نبوي دلايلو کتابونه (محمدي معجزې): په دغو کتابونو کې د پيغمبر ﷺ معجزې او د نبوت دلائل ذکر شوي دي.

٥ - د محمدي خصائصو کتابونه: دغه کتابونه د پيغمبر ﷺ او د هغه د امت د خصائصو او ځانګړتياوو په هکله بحث کوي.

٦ - د غزاګانو کتابونه:

دغه کتابونه د اسلام په اول کې د مسلمانانو د دښمنانو له سازشونو، دسيسو، د مسلمانانو له دفاع او د پيغمبر ﷺ له غزواتو څخه بحث کوي.

٧_د سيرت ځانګړي کتابونه: دغه کتابونه د سيرت له علم پورې له اړوندو موضوعاتو څخه بحث کوي.

د سيرت د ليکنې پيل او د سيرت مشهور کتابونه

١- **د صحابه وو دوره**: د سيرت تدوين په ابتدايي بڼه له (٥٠-٦٠) هجري کلونو څخه پيل شو، چې حضرت عبد الله بن عباس رضي الله عنه به خپلو شاګردانو ته د پيغمبر ﷺ د نسب او د هغه د غزاګانو په هکله معلومات ورکول او هغوی به ليکل، همداراز عبدالله بن عمرو بن العاص او براء بن عازب رضي الله عنهما به هم خپلو شاګردانو ته دسيرت د علم تدريس کاوه.

(c) ketabton.com: The Digital Library

۲- **د تابعينو دوره**: د سيرت تاليف د تابعينو په زمانه کې پيل شو، عروه بن زبير بن عوام د رسول الله ﷺ د غزاگانو کتاب وليکه.

د پيغمبر ﷺ په سيرت او غزواتو کې تر ټولو مهم کتاب چې د تابعينو په زمانه کې وليکل شو، هغه د آبان بن عثمان (رحمه الله) کتاب و چې ليکل يې له (۸۳) هجري څخه دمخه بشپړ شو.

له هغه څخه وروسته په دويمه درجه کې د وهب بن منبه چې په (۱۱۰) هجري کې وفات شوی او د موسى بن عقبه چې په (۱٤۱) هجري کې وفات شوی، د سيرت کتابونه دي.

دغو کسانو د صحابه وو کرامو په زمانه کې ژوند کاوه او له هغوی څخه يې زده کړه کړې وه.

۳- **د اتباع تابعينو دوره**:په دغه دوره کې چې کوم کتابونه ليکل شوي دي، په لاندې ډول دي:

«السير والمغازي» د محمد بن اسحاق (المتوفى ۱٥۱هـ) ليکنه، «السيرة النبوية» د ابن هشام (المتوفى ۲۱۳ هـ) ليکنه، پورتني دواړو مؤلفانو له تابعينو څخه زده کړې کړې وې.

همدارنګه (الموطأ) د امام مالك (رحمه الله) (المتوفى ۱۷۹ هـ) ليکنه، دا د احاديثو کتاب دی، خو زياته برخه احاديث يې د پيغمبرﷺ په سيرت او اوصافو پورې اړه لري. (صحيح البخاري) د محمد بن اسماعيل البخاري (رحمه الله) (المتوفى ۲٥٦ هـ) ليکنه، او (صحيح مسلم) د امام مسلم (رحمه الله) (المتوفى ۲٦۱ هـ) ليکنه، په دغو کتابونو کې د احاديثو ډېره برخه، د پيغمبر ﷺ له نبوت څخه مخکې او وروسته، د ژوند حالات، د هغه خصائص، فضائل، غزوات او د يارانو مناقب او فضيلتونه بيانوي.

وروسته بيا نور کتابونه هم وليکل شول چې ځيني يې دا دي:

۱- عبد الملك بن هشام د محمد بن اسحاق کتاب (السير والمغازي) مختصر کړ، بيا د دغه (مختصر) لپاره، امام ابو القاسم عبد الرحمان اندلسي د (الروض الانف) په نوم شرحه وليکله.

(c) ketabton.com: The Digital Library

۲- محمد بن سعد چې د واقدي شاګرد و، د(الطبقات الکبری) کتاب په اتو جلدونو کې ولیکه چې لومړی او دویم جلد یې یواځې د پیغمبرﷺ د سیرت او غزواتو د بحث لپاره ځانګړی شوی دی.

په اوسني عصر کې د سیرت په مختلفو اړخونو کې ډېر کتابونه تألیف او تدقیق شوي دي چې ځینې یې لاندې ذکرشوي دي:

- سیرة النبي: د امام ابن کثیر لیکنه.
- سیرة النبي: د علامه شبلي نعماني لیکنه.
- الرحیق المختوم: د مبارکپوري لیکنه.
- فقه السیرة: د محمد الغزالي لیکنه.
- نبي الرحمة: د محمد بن مسعد یاقوت لیکنه.
- تهذیب سیرة النبي ابن هشام د عبد السلام هارون لیکنه.[۱]

فعالیت

- زده کوونکي دې پورتني مطالب په ډله ییزه توګه د سوال او ځواب په طریقې سره تکرار کړي.

ارزونه

۱. د نبوي سیرت تاثیر د تاریخ په تدوین کې بیان کړئ.

۲. د سیرت النبيﷺ تدوین په مستقله توګه څه وخت پیل شو؟ او د دوو کتابونو نومونه واخلئ چې په مستقیمه توګه د نبوي سیرت په هکله تالیف شوي وي.

کورنۍ دنده

د لوست مهم مطالب په مختصر ډول په خپله ژبه د یوې مقالې په لړکې ولیکئ.

---

(۱) د (سیرت د لیکنې پیل او د سیرت د مشهورو کتابونو) بحث، اضافي معلومات دي، په امتحان کې شامل نه دي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

څلور ويشتم لوست

له اسلام څخه وړاندې د جزيرة العرب حالت
الف - (د بتانو د عبادت پیل)

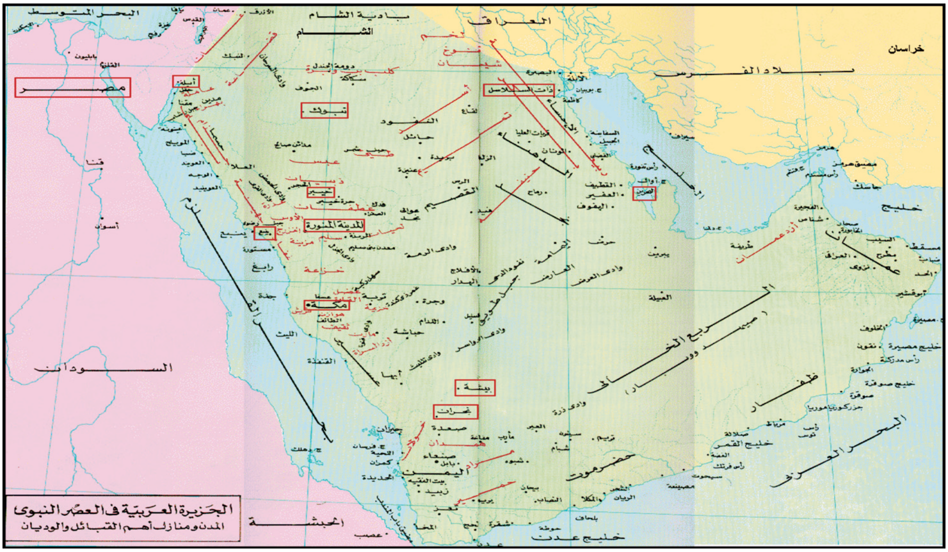

د شپږمې پېړۍ په دویمې نمايي کې د جزيرة العرب حالت

- په عربي جزيره کې حاکم دين کوم و؟
- د بتانو عبادت څرنګه شروع شو؟
- بتان له کومه ځايه عربي جزيرې ته راوړل شول؟

د دين تعريف

دين په لغت کې: د شريعت، قانون، مذهب، ملت، لارې، جزا او حساب په معنا راغلی دی.

په اصطلاح کې د انسانانو د ژوند هغه نظام دی چې اعتقادي، فکري، اخلاقي او عملي اړخونه يې په بر کې نيسي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

له اسلام څخه دمخه د عربانو دين

له هغه وخته چې په مکه مکرمه کې د ابراهيمؑ څوځات (نسل) ميشت شول او بيا د عربي جزيرې په نورو سيمو کې خپاره شول، عربان د ابراهيمي دين پيروان وو. د يو الله بنده ګي يې کوله، خو د يوې اوږدې مودې له تيريدو وروسته هغوی هغه څه چې يې زده کړي وو، هغه يې هير کړل او پرته له ځينو ديني شعائرو څخه نور هيڅ شی هم په هغوی کې پاتې نه وو.

د بتانو د عبادت پيل

د لومړي ځل لپاره د نوحؑ په زمانه کې د بتانو عبادت پيل شو. د نوحؑ له قوم څخه پنځه تنه د (ود، سواع، يغوث، يعوق او نسر) په نامه نيک، ښه او عبادت کوونکي خلک وو، د هغوی مرګ د خلکو د وېرې، غم او خپګان لامل وګرځيد، يوه سړي ورته وويل: آيا د دوی خيرې ستاسو لپاره له لرګي څخه جوړې کړم چې د هغو په ليدو سره تاسو ته آرامي حاصله شي؟ دوی وويل: هو! که کولای شې دا کار وکړه.

نو خيرې يې د هغوی د ژوندانه د حالت په شان د خلکو لپاره جوړې کړې، د هرې کورنۍ چې به کومه خيره خوښيده، هماغه به يې وړه او په خپلو کورونو کې يې کيښوده، هغې ته به يې کتل او څه اندازه غمونه او انديښنې به يې کميدلې، وخت په همدې توګه تيريده، دويمه او دريمه پيړۍ يو په بل پسې تيرې شوې، خو ټولو خلکو به د هغو خيرو سره د لومړنۍ پيړۍ په شان کړنه کوله ترڅو څلورمه پيړۍ را ورسيده، خلکو وويل: که چېرې موږ د دغو نيکو او صالحو اشخاصو د خيرو عبادت وکړو، نو دا به الله ﷻ ته زموږ د نږديوالي لامل وګرځي او دوی به د الله ﷻ په وړاندې زموږ شفاعت وکړي، بناء د دغو مجسمو او شکلونو عبادت يې پيل کړ او راتلونکو نسلونو هم دې کار ته دوام ورکړ.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د عربو پر ځمکه دبتانو د عبادت پیل

پیغمبر ﷺ د الله ﷻ له لوري د اسې خلکو ته ولیږل شو چې هغوی د جاهلیت په تورو تیارو کې ژوند تیراوه او دغه تیاره د هغوی د ژوندانه په هره برخه حاکمه وه.

له دې څخه مخکې ټول عرب د ابراهیم علیه السلام د سپیڅلي دین پیروان وو.

یو کس چې عمرو بن لحی نومیده او د بني خزاعه د قبیلې مشر و، هغه یوه ورځ شام ته سفر وکړ، ګوري چې د شام خلک د بتانو عبادت کوي، دا کار یې ډېر خوښ شو، له شام څخه یې یو بت چې (هبل) نومیده، له ځانه سره مکې ته راوړ او د کعبې شریفې په منځ کې یې کیښود. د مکې خلک یې د دغه بت بندګۍ ته راوبلل، د مکې خلکو د ده بلنه ومنله او د بتانو عبادت یې پیل کړ، لږه موده وروسته د ټول حجاز اوسیدونکو د مکې د خلکو لاره ونیوله.

د حجاز د خلکو د پخوانیو بتانو له جملې څخه (لات، منات او عزا) وو چې په مختلفو سیمو کې یې شتون درلود. له دې وروسته له الله ﷻ سره شریک نیول او بت پرستي په ټول حجاز کې خپره شو، په هر کلي او بیا په هر کور کې د بتانو عبادت پیل شو، مسجد الحرام یې له بتانو څخه ډک کړ، په دې توګه بت پرستي د جاهلیت د دین یو مظهر وګرځیده.

د بت پرستۍ مراسم

د بت پرستۍ مراسم دا رنګه وو:

خلکو به د بتانو عبادت کاوه، هغوی ته به یې پناه وړه، په ستونزو کې به یې بتانو ته فریاد او زارۍ کولې، خپل ضرورتونه او اړتیاوې به یې له بتانو غوښتلې، داسې عقیده یې درلوده چې بتان د الله ﷻ په وړاندې زموږ سپارښتنه کوي، د هغو په شا اوخوا به یې طوافونه کول، هغو ته به یې سجدې کولې او د بتانو لپاره او د هغو په نامه به یې قربانۍ کولې.

خپل هر شی (خیر او شر) به یې په غشو معلومول، د کاهنانو، منجمانو او غیب ویونکو په خبرو یې باور درلود، فال اچونه په هغو کې مروجه وه.

(c) ketabton.com: The Digital Library

دا دین چې پر شرک، بت پرستۍ، وهمیاتو او خرافاتو ولاړ و، د ډېرو عربانو دین و.

فعالیت

- زده کوونکي دې پورتني مطالب په ډله ییزه توګه د سوال او ځواب په طریقې سره تکرار کړي.

ارزونه

۱. دین په لغت او اصطلاح کې څه ته وایي؟ تعریف یې کړئ.
۲. د کعبې شریفې په چاپېریال کې خلکو څه وخت د بتانو عبادت پیل کړ؟
۳. مشرکان په بت پرستۍ کې د یو شمیر مراسمو پابند وو، ځینې له هغو څخه شرحه کړئ.

کورنۍ دنده

د لوست مطالب په مختصر ډول د یوې مقالې په ترڅ کې په خپله ژبه ولیکئ.

(c) ketabton.com: The Digital Library

له اسلام څخه د مخه د عربو حالت
(ديني، اخلاقي، ټولنيز، سياسي او اقتصادي حالت)

د اسلام د ځلانده لمر له ځرك وهلو نه وړاندې عربو څرنګه اخلاق درلودل؟ د هغوی ټولنيز او سياسي حالت څرنګه و؟

ديني حالت

کله چې د اسلام سپيځلی دين څرګند شو، عربانو چې د ابراهيم عليه السلام د دين د پيروۍ دعوا يې درلوده، د هغه د شريعت له اوامرو او نواهيو څخه ډېر لرې پاتې وو، د ګڼ شمير بتانو عبادت يې کاوه او د ابراهيمي دين ټول اخلاقي مکارم يې پرېښي وو.
له همدې امله د وخت په تېرېدو سره په دوی کې ناوړو تقليدونو او دودونو وده وکړه، چې په پايله کې بت پرستي منځ ته راغله، دغو کارونو د دوی په ديني، ټولنيز او سياسي ژوند باندې د پام وړ اغيزې وکړې.

اخلاقي او ټولنيز حالت

پرته له شکه د عربو د جاهليت په دور کې داسې ناوړو، ټيټو او ناکارو اخلاقو شتون درلود چې سليم عقل نشو منلی او بيداره وجدان نشو قبلولی، خو د دې ترڅنګ د دوی په منځ کې ځينې ستايل شوي اخلاق او غوره عادتونه هم وو چې د عربو مشرانو او شاعرانو به پرې وياړ کاوه، لکه: سخاوت، ځوانمردي، په وعدو وفا، ميړانه، عزت النفس او داسې نور.

(c) ketabton.com: The Digital Library

عربي ټولنه په بېلا بېلو طبقو ويشل شوې وه چې د هرې طبقې ژوند به د بلې طبقې له ژوند سره توپير درلود.
نارينه به د کورنۍ مشر او د پوره واک خاوند و، د سړي او ښځې اړيکه د واده د مراسمو په ترڅ کې د ښځې د اولياوو د نظر لاندې سرته رسيده، خو په ځينو طبقاتو کې به د سړو او ښځو ترمنځ ډول، ډول ناروا اړيکو شتون درلود چې موږ هغې ته له بدکارۍ، فساد او بې پتۍ پرته بل تعبير نه شو ورکولای. د جاهليت په زمانه کې به د ډېرو ښځو لرل، د يوه کس لپاره په ميرانې، وياړ او نيکۍ دلالت کاوه، د پلرونو ښځې (ميرې) به يې له طلاقيدو يا د پلار له مړينې څخه وروسته، زامنو په نکاح کولې.
پلرونو به له خپلو اولادونو سره جلا، جلا چلند درلود، ځينو به ويل: زامن زموږ د ځيګر ټوټې دي چې د ځمکې په سر ګرځي او ځينو به خپلې لورګانې د ننګ، عار، فقر او لوږې له امله ژوندۍ ښخولې، د زوی په زيږيدلو به خوشحاله کيدل، د لوڼو په زيږيدنه به خورا زيات خپه کيدل او د ډېر غم او قهر له کبله به يې د مخونو رنګونه توريدل، له خلکو څخه به پټيدل، ګواکې چې په کور کې ورته کوم لوی غم پيښ شوی دی. خرافات د دوی ترمنځ دومره اوج ته رسيدلي وو چې کله ناکله به يې خپل مقصد ته د رسيدو په موخه زامن نذر او قرباني کول اوخلکو به د ښاروېو په څير ژوند کاوه.
ښځې به يې د خرڅلاو لپاره بازار ته وړاندې کولې او کله به هم ورسره د کاڼو، لرګيو او نورو جماداتو په څير معامله کيده.

سياسي حالت

د اسلام د ظهور په وخت کې د عربي جزيرې حاکمان په دوه ډوله وو:
۱ – تاجداره پاچاهان: چې دا ډول حاکمان په حقيقت کې له خپلواکۍ او بشپړې آزادۍ څخه برخمن وو.

(c) ketabton.com: The Digital Library

۲ – د قبایلو او پرګنو مشران: ددغو مشرانو حاکمیت او امتیاز د تاجدارو پاچاهانو په څېر و، ډېرو یې بشپړه آزادي درلوده، خو ځینو نورو یې د تاجدارو پاچاهانو پیروي کوله.

هغو خلکو به د قبیلو مشري په غاړه اخیسته چې دنورو په پرتله به یې ډېره پانګه او طاقت درلود.

قبیله د یوه واړه حکومت په څیر وه چې د قومي یووالي، متقابلې ګټې، د خپلې خاورې د ساتنې او د دښمن د ځپلو پر بنسټ تشکیلیده.

د حجاز حکومت د ټولو عربانو لپاره د احترام وړ و، هغه یې د دیني مرکز لاربښود، ساتونکی او خادم ګڼلو، د اوسني پارلمان په څیرد ادارو او تشکیلاتو خاوند و، خو دا حکومت ډېر کمزوری او ناتوانه و.

اقتصادي حالت

اقتصادي حالت د ټولنیز او امنیتي حالت تابع وي، دا قضیه هغه وخت په سمه توګه روښانه کېږي چې د عربو د ژوندانه بنې اوحالت ته نظر وکړو، تجارت چې د ژوندانه د اړتیاوو د پوره کولو تر ټولو لویه وسیله ده، یوازې د سولې او امن په سیورې کې وده کولای شي سوله او امن په جزیرة العرب کې یوازې په حرامو میاشتو (اشهر الحرم) کې شتون درلود او د عربو مشهور بازارونه به په همدې میاشتو کې ګرمیدل.

د څارویو ساتنې په جزیرة العرب کې رواج درلود، په ځینو سیمو کې به کرنه او زراعت هم ترسترګو کیده، د عربو ډېرې ښځې به په وړیو وریښلو اخته وې خو دا ټول شیان به په جګړه کې له منځه تلل، بې وزلي، لوږه او بربنډتوب د ټولنې په ټولو برخو کې خرګند وو.

دښمني، د قوم او قبیلې پلوي کول د دوی په منځ کې عامه وه،خلك په ډلو او ګروپونو ویشل شوي وو او هرې ډلې به یوازې د خپلې قبیلې او خپل ټولې لپاره کار کاوه.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د شخړې او جګړې پر مهال به هیڅا هم دا لټه نه کوله چې حق له کومې ډلې سره دی، بلکې د هغوی کوښښ به دا و چې خرنګه بل لوری زیانمن، ناتوانه او کمزوری کړي.

فعالیت

- زده کوونکي دې، پورتني مطالب په ډله ییزه توګه د سوال او ځواب په طریقه تکرار کړي

ارزونه

۱- د جاهلیت په زمانه کې د عربو دیني او اخلاقي حالت بیان کړئ.
۲- د جاهلیت په زمانه کې د عربو سیاسي او اقتصادي حالت بیان کړئ.

کورنۍ دنده

د لوست مهم مطالب په مختصر ډول په خپله ژبه د یوې مقالې په لړ کې ولیکئ.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د پیغمبر اکرم (صلی الله علیه وسلم) نسب

د نبي کریم ﷺ د نسب سلسله چېرته رسېږي؟ نبوي کورنۍ کومه ده؟

د پیغمبر اکرم ﷺ نسب

نوم یې محمد بن عبد الله بن عبدالمطلب بن هاشم قریشي دی، د نسب سلسله یې عدنان او له هغه څخه پورته اسماعیل بن ابراهیم (علیهما الصلاة والسلام) ته رسېږي.

نبوي کورنۍ:

نبوي کورنۍ په هاشمي کورنۍ مشهوره ده چې نسبت یې د نبي اکرم ﷺ نیکه هاشم بن عبد مناف ته کیږي، لدې امله باید د هاشم او له هغه څخه وروسته امورو او حالاتو ته یوه کتنه وکړو.

هاشم:

هاشم چې نوم یې عمرو و، د بني عبد مناف د ځوځات نه یوازنی کس و چې د الله د کور زایرینو ته یې اوبه ورکولې او د هغوی خدمت یې په غاړه درلود، بدې‌ای شخص و او د خلکو په منځ کې له زیات شرافت او عزت څخه برخمن و.

عبدالمطلب:

عبد المطلب به د هاشم په ځیر د الله ﷻ د کور میلمنو ته اوبه ورکولې، د هغوی خدمت به یې کاوه او د خپل قوم په منځ کې داسې شرف، عزت او مرتبې ته ورسید چې هیڅ یو له نیکونو څخه یې دې مقام ته نه و رسیدلی.

د عبدالمطلب په زمانه کې د کعبې شریفې په هکله دوه مهمې پیښې واقع شوې:

۱- د زمزم د څاه کیندل.

۲- د فیل پیښه.

(c) ketabton.com: The Digital Library

۱- د زمزم د څاه د کیندلو لنډه کیسه

د زمزم د کوهي داخلي نقطه

عبدالمطلب ته په خوب کې د زمزم د څاه ځای ور په ګوته شو، بیا یې د څاه په کیندلو پیل وکړ، په څاه کې یې قیمتي شیان، لکه: توري، زغري او دوه د سرو زرو هوسۍ و موندلې چې (جرهمیانو) د خپلو وتلو په وخت هلته خښې کړې وې. له تورو څخه یې کعبې ته دروازه جوړه کړه او دواړه د سرو زرو هوسۍ یې په دروازه کې کېښودلې او حاجیانو ته یې د زم زم د اوبو ورکول پیل کړ.

کله چې د زمزم څاه ښکاره شوه، نو قریشو له عبدالمطلب سره جنجال او منازعه پیل کړه، هغه ته یې وویل: مونږ ته هم په هغې کې برخه راکړه.

عبدالمطلب وویل: زه داسې کار نه کوم.

له قریشو سره د همدې منازعې په پایله کې عبدالمطلب پر خپل ځان نذر کېښود چې که چېرې الله جل جلاله ده ته لس زامن ورکړل او په هغه څه کې بریا ته ورسېږي چې له قریشو سره په کې ښکیل دی، نو له خپلو زامنو څخه به یو تن په کعبه کې قرباني کړي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

۲ - د فیل د پېښې لنډیز

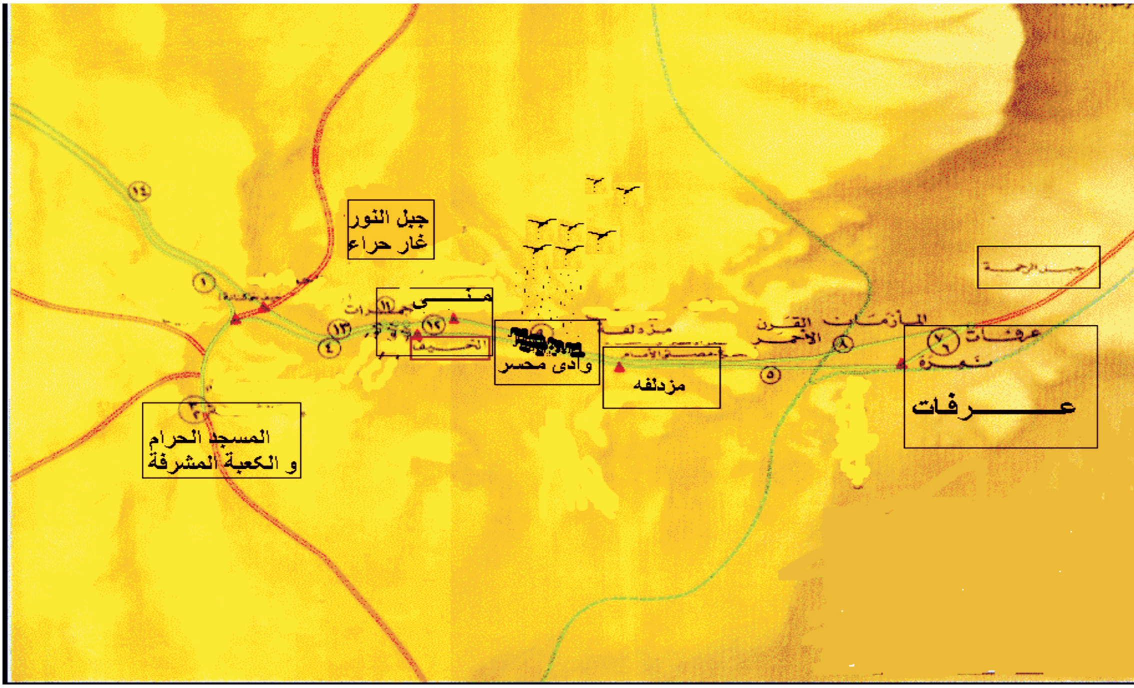

کله چې (حبشي ابرهه) چې په یمن کې د حبشې د پاچا والي و، په کعبه شریفه کې د عربو د زیارت کول او راټولیدل ولیدل، نو لوی معبد یې د (صنعا) په ښار کې جوړ کړ، او غوښتل یې چې خلك د مکې په ځای هلته لاړ شي، له شپیته زریز لښکر سره د مکې په لوري روان شو، تر څو کعبه ورانه کړي او د ځان لپاره یې لوی فیل غوره کړ، خپل حرکت ته یې دوام ورکړ، کله چې لوی فیل د (محسر) وادي ته (چې د منی او مزدلفې تر منځ پرته ده) ورسید، فیل یې خپله سینه پر ځمکه کېښوده او جګ نشو، د کعبې په لوري له ورتګ څخه یې ډډه وکړه.

عبدالمطلب د ابرهه په وړاندې

عبدالمطلب له څو زامنو سره د ابرهه د پوځیانو د مرکز په لوري حرکت وکړ، کله چې د ابرهه دروازې ته ورسیدل، ابرهه ته وویل شوه، عبدالمطلب ستا د دروازې مخې ته راغلی دی.

هغه وویل: عبدالمطلب څوك دی؟

(c) ketabton.com: The Digital Library

هغه ته وویل شوه: هغه د قریشو مشر او د مکې د کاروان څښتن دی، هغه خلکو ته په هواره ځمکه او هوايي مرغانو ته د غرونو په لوړو څوکو کې خواړه ورکوي.
ابرهه ورته د داخلیدو اجازه ورکړه.
بیا یې خپل ژباړونکي ته وویل: له هغه څخه یې پوښتنه وکړه چې څه اړتیا لري؟
ژباړونکي د حاجت پوښتنه وکړه.
هغه وویل: حاجت مې دا دی چې دوه سوه اوښان مو زما نیولي دي، هغه ماته بیرته راکړه. ابرهه خپل ژباړونکي ته وویل: کله مې چې ته ولیدې په حیرت کې شوم، خو کله مې چې ستا خبرې واورېدې، نو ډېر بې اعتنا او بې پروا شوم. زه راغلی یم څو کعبه ونړوم، هغه کعبه چې ستا دین او ستا د پلرونو دین دی، ته د دوو سوو اوښانو په هکله زما سره خبرې کوې؟ او د کعبې په هکله هیڅ نه وایې؟
عبدالمطلب وویل: (أنا ربُّ الإبل، وللبیتِ ربٌ یَحْمِیه): زه د اوښانو څښتن یم، کعبه خپل څښتن لري، هغه به یې ساتي.
ابرهه د عبدالمطلب د خبرو په ځواب کې وویل: هیڅوک نشي کولای چې زما د پرمختګ خنډ شي.
عبدالمطلب ورته وویل: نور دا ستا کار دی.
نو هغه دوه سوه اوښان یې چې نیولي وو، عبدالمطلب ته واپس کړل. عبدالمطلب راستون شو او قریش یې له کیسې څخه خبر کړل، بیا یې د کعبې د دروازې په کړۍ او پردو پورې خپل ځان په ډیر عجز، ویرې او زارۍ و ځړاوه، عبدالمطلب او قریشو الله تعالی ته پناه یوړه او له هغه څخه د مرستې او ساتنې غوښتونکي شول. بیا له مکې څخه ووتل څو په درو، غارونو او د غرونو په څوکو کې پناه واخلي او په دې انتظار وو چې قادر او توانا خدای څه وخت د ظالمو سرکښانو ټغر ټولوي.
کله به چې د ابرهه لښکر د سهیل، شمال یا ختیځ په لوري روانیده، نو فیل به په چابکۍ سره مخکې کیده او کله به یې چې د کعبې په لوري مخ کاوه فیل به په ګونډو کیده او خپله سینه به یې په ځمکې کېښوده، په همدې حالت کې وو چې الله تعالی

(c) ketabton.com: The Digital Library

پر هغوی باندې د وادي محسر په سیمه کې ډلې، ډلې مرغان را ولېږل او هغوی یې د سجیل په کاڼو وویشتل، په پایله کې هغوی د خوړل شوو وښو په څیر و گرځېدل، الله تعالی ابرهه په داسې رنځ اخته کړ چې غړي یې بند، بند جدا کېدل، صنعا ته په لار کې و چې زړه یې وچاودید، سینه یې څیرې شوه او هلاک شو.
دا واقعه د محرم په میاشت کې پنځه پنځوس ورځې مخکې د نبي کریمﷺ له زیږېدنې څخه، منځ ته راغله.

فعالیت

- څو تنه زده کوونکي دې د ښوونکي په مرسته د پورتني لوست ځینې مهمې برخې د ټولگیوالو په وړاندې بیان کړي.

عبدالله د پیغمبرﷺ پلار

د نبي کریم ﷺ د پلار نوم عبدالله و، عبدالله د عبدالمطلب تر ټولو ښه زوی او دی هماغه ذبیح دی.
کله چې د عبدالمطلب زامن لسو تنو ته ورسیدل او پوه شو چې هغوی کولای شي د قریشو مخه ونیسي، نو زامنو ته یې د خپل نذر خبره وکړه او دوی فرمانبرداري ښکاره کړه، نومونه یې په غشو ولیکل او هغه یې د (هبل) ساتونکي ته ورکړل څو په غشو فال ونیسي، غشی د عبدالله په نامه راووت. عبدالمطلب عبدالله او چاړه له ځان سره واخیستل او د کعبې په لور یې منډه کړه تر څو عبدالله حلا ل کړي، قریشو او په ځانگړې توگه ابو طالب او ماماگانو یې د عبدالله د حلالولو مخ نیوی کاوه.
بیا یې غشی د عبدالله او سلو اوښانو تر منځ واچوه، غشی د اوښانو په نامه راووت، عبدالمطلب سل اوښان د عبدالله په ځای حلال کړل.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د پیغمبر ﷺ مور آمنه

عبدالمطلب د خپل زوی عبدالله لپاره یوه نجلۍ د آمني بنت وهب بن عبد مناف په نامه غوره کړه، هغه په خپل وخت کې د مرتبې او نسب له حیثه د قریشو بهترینه نجلۍ وه، پلار یې د بني زهره د قبیلې سردار و، عبدالله په مکې کې له هغې سره واده وکړ. بیا وروسته د تجارت په مقصد شام ته ولاړ، په لاره کې ناروغ شو، د ناروغتیا په حالت کې مدینې ته ورسید او هلته د (۲۵) کلنۍ په عمر وفات شو.

د لوست ځینې مهم ټکي

۱ – د کعبې شریفې عظمت او لویي.

۲ –د بیت الله او قریشو په مقابل کې د ابر هه کینه او حسد.

٤ – پدې اړوند کلک او راسخ ایمان درلودل، چې پاك الله ﷻ د خپل کور دفاع او ساتنه په خپله کوي.

فعالیت

- زده کوونکي دې پورتني مطالب په ډله ییزه توګه د سوال او ځواب په طریقې سره تکرار کړي.

ارزونه

۱. نبوي کورنۍ په هاشمي کورنۍ مشهوره ده، هاشم څوک دی؟

۲. د الله د کور په هکله عبدالمطلب ته دوه مهمې واقعې پیښې شوې، هغه څه وې؟ څرګندې یې کړئ.

۳. د نبي کریم ﷺ پلار څه وخت وفات شو؟

کورنۍ دنده

د لوست مهم مطالب په مختصر ډول په خپله ژبه د یوې مقالې په لړ کې ولیکئ.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د نبي کریم ﷺ پیدایښت

د نبي کريم ﷺ ميلاد په ټول انساني تاريخ کې یوه لويه پيښه وه چې د تاريخ او بشري ژوند مجرا ته يې بدلون ورکړ.
نو د میلاد پیښه يې څنګه وه؟ د ماشومتوب دوره يې څنګه تېره شوه؟

مولد النبي ﷺ

پيغمبراکرم ﷺ د دوشنبې په سهار چې د ربيع الاول دولسمه وه، د ابو طالب په کور کې د بني هاشم له څوڅاته دنيا ته تشريف راوړ. دا ميلاد د عام الفيل چې د (٥٧١)م کال د اپريل د مياشتې له شلمې یا دوه ويشتمې نيټې سره برابره ده، منځ ته راغی.
کله چې محمد ﷺ دنيا ته راغی، مور يې هغه خپل نيکه عبد المطلب ته وليږه او همدا راز هغه ته يې د خپل لمسي د زيږېدنې په هکله زيری ورکړ، عبدالمطلب خوشحاله شو او لمسی يې د کعبې شريفې داخل ته يووړ، د الله تعالی شکر يې اداء کړ او هغه ته يې د (محمد) نوم غوره کړ په داسې حال کې چې دا سې نوم په عربو کې نا اشنا و او هغه يې په اوومه ورځ سنت کړ. لومړنۍ ښځې چې محمد ﷺ ته يې د هغه له مور څخه وروسته شيدې ورکړې، ثويبه د ابولهب وينځه وه.

د بني سعد په قبيله کې

د عربو ښاريانو عادت درلود چې د خپلو ماشومانو لپاره به يې شيدې ورکوونکې ښځې (مرضعې) کتلې تر څو د هغوی ماشوم د ښار له ناروغيو څخه لرې خپل ژوند تېرکړي، قوي جسمونه او اعصاب ولري او د عربي فصيحه ژبه په اصلي ټاټوبي کې په سمه توګه زده کړي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

عبدالمطلب هم د بني سعد بن بکر له قبیلې ښځه یوه ښځه د (حلیمه سعدیه) په نامه، د خپل ماشوم د شدو ورکولو لپاره غوره کړه.
د پیغمبرﷺ رضاعي وروڼه - (حمزه بن عبد المطلب، عبد الله بن حارث، ابو سفیان بن حارث) او رضاعي خویندې یې (انیسه بنت الحارث او شیما بنت الحارث) دي.

د مهربانې مور په غیږ کې

حلیمې سعدیې د شیدو د مودې له پوره کېدو ښخه وروسته محمدﷺ خپلې مور ته وسپاره، تر شپږ کلنۍ پورې یې د خپلې مور په څنګ کې ژوند کاوه، آمنې بي بي هوډ وکړ چې د خپل مېړه په یاد په یثرب کې د هغه د قبر زیارت وکړي.
آمنه له خپل یتیم زوی محمدﷺ، خادمې ام ایمن او پالونکي عبدالمطلب سره له مکې ښخه روانه شوه او د پنځو سوو کیلو مترو فاصلې له وهلو وروسته یثرب ته ورسیده. یوه میاشت یې هلته تېره کړه، د بېرته را ستنیدو پر مهال آمنه ناروغه شوه او د لارې په اوږدو کې یې ناروغي سختیده چې بالاخره د (ابواء) په سیمه کې چې د مکې او مدینې تر منځ پرته وه، وفات شوه او هم هغلته دفن شوه.

له زړه سواندي او خواخوږي نیکه سره

عبدالمطلب له محمدﷺ سره یو ځای مکې ته راستون شو، د عبد المطلب زړه سوی، مهرباني او شفقت پر خپل یتیم لمسي باندې ورځ په ورځ زیاتېده، ځکه په داسې ازمیښت کې ولوید چې د ده تېر پرهرونه یې بیا را تازه کړل، په محمدﷺ یې زړه سوی او نرمي دومره زیاته شوه چې په هېڅ یو زوی یې دومره نه وه زیاته شوې، هغه به ویل: «په الله قسم چې د ده په وجود کې لویي او دبدبه نغښتې ده»، نو له هغه سره به په یوه فرش کیناسته، د هغه په سر به یې لاس را کاږه او د هغه هر کار د عبد المطلب د خوشحالۍ لامل ګرځیده.

(c) ketabton.com: The Digital Library

لنډه دا چې اته کاله يې د خپل ارزښتناك عمر تېر کړل چې نيکه يې (عبدالمطلب) په مکه کې وفات شو او له وفات څخه مخکې يې ابو طالب چې د محمد ﷺ تره و، د خپل لمسي د سرپرستۍ او پالنې لپاره وګماره.

د خپل تره د سيورې لاندې

ابو طالب د خپل وراره محمد ﷺ حق لکه څنګه چې لازم و، اداء کړ. پيغمبر ﷺ يې له خپل زوی سره يو ځای کړ هغه ته به يې ځانګړې درناوی او عزت ورکاوه او د تل لپاره يې ملاتړ و.

فعاليت

- زده کوونکي دې پورتني مطالب په ډله ييزه توګه د سوال او ځواب په طريقې سره تکرار کړي.

ارزونه

۱. پيغمبر ﷺ څه وخت پيدا شو؟

۲. د محمد ﷺ د مور د وفات پېښه شرحه کړئ.

۳. د رسول الله ﷺ د مور له مړينې وروسته د هغه نيکه له رسول الله ﷺ سره څرنګه کړنه کوله؟

کورنۍ دنده

د لوست مهم مطالب په مختصر ډول په خپله ژبه د يوې مقالې په لړ کې وليکئ.

(c) ketabton.com: The Digital Library

محمد ﷺ د ځوانۍ په درشل کې

محمد ﷺ د ورکتوب دوران تیر کړ څو د بلوغ مرحلې ته ورسید په میړانه، امانت، صبر او استقامت کې بې ساری و، همیشه یې رښتیا ویل او له ناوړو کارونو څخه یې ځان ژغوره تر دې چې د خلکو په منځ کې په (امین) مشهور شو.

علي بن ابي طالب رضي الله عنه وایي: پیغمبر ﷺ د ښه خوی، نرم مزاج او ورین تندي خاوند و، هیڅکله هم بدخویه، زړه سختی، بد ویونکی او عیب پلټونکی نه و... نو د ده د ورکتوب او د ځوانۍ پر مهال څه نښې ښکاره شوې چې ځینو یې د ده پر نبوت ګواهي ورکوله، دغه پېښې چې را منځ ته شوې، کومې دي؟

بحیرا راهب

کله چې پیغمبر ﷺ دولس کلنی ته ورسید، کاکا یې ابو طالب هغه د تجارت په نیت له ځان سره شام ته بوتلو، تردې چې بصرې ته چې په شام کې د عربو یوه سیمه ګڼل کیده او د یونانیانو له سلطې لاندې وه؛ ورسیدل. په دې ښار کې یو راهب د (جرجیس) په نامه چې په (بحیرا) مشهور و، ژوند کاوه، کله چې قافله ورسیده؛ بحیرا د دې قافلې خواته ورغی او په پوښتنو او پلټنو یې پیل وکړ ترڅو د پیغمبر ﷺ حضور ته ورغی او هغه یې له لاسه ونیوه او وه یې ویل: دا (کس) د عالمیانو سردار او د پروردګار رالیږل شوی پیغمبر دی، دا هغه څوک دی چې پاک الله به یې د عالمیانو د رحمت لپاره غوره کوي.

بیا یې دوی ته ډېره درنه میلمستیا وکړه، د دوی اکرام او عزت یې وکړ، له ابوطالب څخه یې وغوښتل چې هغه بیرته مکې ته بوځي او په راتلونکي کې یې هم د شام له راتګ څخه وساتي، هسې نه چې یونانیان او یهودیان ده ته تاوان ورسوي. ابوطالب د راهب خبره ومنله او دی یې له خپلو زامنو سره مکې ته ولیږه.

د فجار جګړه

نبي کریم ﷺ شل کلن و چې د عکاظ په بازار کې د قریشو چې بني کنانه هم ورسره ملګرې وو، او د قیس غیلان د قبیلې تر منځ جګړه پېښه شوه، دا جګړه د (فجار) په نامه مشهوره ده.

ددې جګړې لامل دا و چې د بني کنانه قبیلې د قیس له قبیلې څخه درې سړي ووژل، سمدستي داخبره د عکاظ په بازار کې خپره شوه، دواړه خواوې د جنګ لپاره

(c) ketabton.com: The Digital Library

راولاړې شوې او يو له بل څخه يې د ديت غوښتنه کوله، په دې جنګ کې د قريشو او بني کنانه سرمشري د حرب بن اميه په غاړه وه، د جنګ په لومړۍ ورځ د قيس قبيله پر بني کنانه بر لاسې وه، خو د ورځې په پای کې جګړه دقريشو په ګټه تمامه شوه.
د جګړې پر مهال د قريشو ځينو وګړو دواړه خواوې سولې ته را وبللې، په دې توګه چې دواړه خواوې دې خپل مړي وشميري هر لوري چې ډېر مړي درلودل، د هغو ديت دې واخلي، سوله په همدې توګه تر سره شوه، کومه دښمني او کرکه چې د دوی تر منځ وه، له منځه لاړه او دا جګړه د (فجار) په نامه له دې کبله ونومول شوه چې په دې جګړه کې د حرامو مياشتو حرمت او عزت له منځه تللی و.

د فضول تړون (حلف الفضول)

د فضول تړون له هغه عزتمن تړون څخه عبارت و چې د بيوزلو او غريبانو د حقوقو د دفاع او ساتنې لپاره تر سره شوی و، کله چې قريش د فجار له جګړې څخه راستانه شول، نو هغوی دا تړون په مکه کې د عبدالله بن جدعان په کور کې وکړ.
په دې تړون کې ټولو ژمنه وکړه چې په مکه مکرمه کې، که د مکې اوسيدونکی وي يا د کوم بل ځای، په هر چا چې تيری او ظلم وشو، نو د مظلوم په څنګ کې به ودرېږو او له هغه څخه به ملاتړ کوو تر څو مظلوم ته د هغه حق ورکړل شي. قريشو دا تړون د (حلف الفضول) په نامه ونوماوه.
دې تړون د قريشو مرتبه د نورو قبايلو په منځ کې لوړه کړه، کله چې پيغمبر ﷺ په دې تړون کې برخه واخيسته، په دغه وخت کې شل کلن و.
داتړون د (حلف الفضول) په نامه ځکه ونومول شو چې دې تړون د (جرهم) د قبيلې (حلف الفضول) له تړون سره ورته والی اومشابهت درلود کومه چې پخوا په مکه مکرمه کې ميشته وه. هغه تړون د داسې کسانو په زيار شوی و چې د هغوی د نومونو پيل د (فضل) په لفظ سره، شوی و، لکه: (فضل بن حارث، فضل بن وداعه، فضل بن فضاله)، له دې امله په (حلف الفضول) مشهور شو. د دې دواړو تړونونو ترمنځ يو بل ورته والی په دې کې و چې ددواړو تړونونو اساس اوبنسټ يو شان و، لکه: د دوو جګړه مارو ډلو ترمنځ عدالت او انصاف تامينول، د مظلوم حق له ظالم څخه اخيستل، دلارويو او مسافرو حق له استوګنو څخه اخيستل. دغه لوی انساني تړون پر محمد ﷺ باندې ډېره ژوره اغيزه وکړه ځکه چې دغه تړون خلک د خير او ښيګڼې لوري ته را وبلل. نبي کريم ﷺ په دې تړون کې تشريف درلود، وروسته له دې چې په پيغمبرۍ عزتمن شو ويې فرمايل: د عبد الله بن جدعان په کور کې چې په کوم تړون کې حاضر وم، هغه ماته له سرو اوښانو څخه زيات ارزښتناک و، که په اسلام کې هم يوه داسې کار ته وبلل شم، نو وبه يې منم.

(c) ketabton.com: The Digital Library

ستونزمن او له هخو ډک ژوند

پیغمبرﷺ د ځوانۍ په پیل کې د بني سعد په قبیله کې میږې څرولې، همدارنګه یې په مکه مکرمه کې د څو (قیراطونو) په بدل کې د مکې د خلکو میږې څرولي دي.
کله یې چې د ځوانۍ په درشل پښه کیښوده، نو تجارت ته یې مخه کړه، نبي کریمﷺ له سائب مخزومي سره ګډ تجارت کاوه چې د هغه بې ساری شریک و، کله چې مکه فتحه شوه، سائب مخزومي پیغمبر اکرمﷺ ته هر کلی وویلو او ورته یې وویل: زما ګرانه وروره او د تجارت ملګریه په خیر راغلې.
په پنځه ویشت کلنۍ کې د خدیجه الکبری د مال په اړوند، شام ته د تجارت لپاره لاړ، خدیجه بنت خویلد یوه شریفه، بډایه او تاجره ښځه وه په خپل مال کې د تجارت لپاره به یې ځینې نارینه استخدامول او هغه ته به یې یوه ټاکلې برخه ورکوله. قریشو د تجارت دنده درلوده، کله چې خدیجه د نبي کریمﷺ له رښتینولۍ، اخلاص، امانت دارۍ، ځوانمردۍ او نورو لوړو اخلاقو څخه خبره شوه، نو یو سړی یې هغه ته ولیږه او له انحضرتﷺ څخه یې وغوښتل چې د دې پانګه د تجارت لپاره د دې د مریي میسره په ملتیا شام ته یوسي، پیغمبرﷺ د هغې وړاندیز ومانه او له میسره سره شام ته روان شو.

فعالیت

- زده کوونکي دې پورتني مطالب په ډله ییزه توګه د سوال او ځواب په طریقې سره تکرار کړي.

له خدیجې (رضي الله عنها) سره واده

کله چې نبي کریمﷺ له شام څخه مکې ته را ستون شو؛ خدیجې رضي الله عنها په خپل مال کې داسې امانت او برکت ولید چې هیڅکله یې هم نه و لیدلی، همدا رنګه کله چې میسره خپل د سترګو لیدلی حال (د نبي کریمﷺ صفتونه، روغ فکر او ریښتینولي) خدیجې ته بیان کړه، خدیجې خپل ورک شوی ګوهر بیاموند.
د قریشو مشرانو او مخورو خلکو له خدیجې رضي الله عنها سره نکاح کول غوښتل، خو خدیجې دې کار ته غاړه نه ایښوده. خدیجې خپله د زړه خبره خپلې د راز ملګرې نفیسې بنت منبه سره شریکه کړه، نو نفیسه د نبي کریمﷺ حضور ته ورغله او د خدیجې د نکاح خبره یې ورسره وکړه، هغه قبوله کړه، بیا یې له خپل کاکا سره مجلس وکړ، هغوی د خدیجې کاکا ته ورغلل او خدیجه یې د نبي کریمﷺ لپاره وغوښته. د هغه له رضا وروسته نکاح وتړل شوه، د نکاح په مراسمو کې د بني هاشم اوبني مضرد قبیلو مشران حاضر وو، د نکاح مهر

(c) ketabton.com: The Digital Library

شل اوښې وټاکل شوې دا نکاح د شام له سفر څخه دوه میاشتې وروسته ترسره شوه.

پندونه او نصیحتونه:

۱-عدالت په هر وخت او د هر چا له خوا چې یې وړاندیز وشي، د ستاینې او منلو وړ دی.

۲- د فضول تړون د جاهلیت د تیارو په وړاندې د یو روښان څراغ په څیر و، دا خبره په دې دلالت کوي چې په یوه ټولنه یا یو نظام کې د فساد خپریدل د ټولو فضلیتونو د منتفي کېدو په معنا نه ده.

۳- ظلم په هره بڼه چې وي مردود دی، که څه هم په ډېر لږ شمیر خلکو باندې واقع شي، اسلام له ظلم سره په جګړه کې دی او د مظلوم په څنګ کې پرته له رنګ، دین، وطن او جنس څخه ولاړ دی.

٤- د خیر او نیکو کارونو لپاره د تړون جواز، مسلمانانو ته جائز دی چې د حلف الفضول په شان تړونونه له کفارو سره لاسلیک کړي، په دې شرط چې د اسلام له مقاصدو سره مطابقت ولري.

٥- مسلمان باید په ټولنه کې همیشه فعاله ونډه واخلي او د چاپیریال په حوادثو کې باید هیڅکله هم بې پروا پاتې نشي.

٦- الله تعالی خپل پیغمبر ته مناسبه میرمنه غوره کړه، ترڅو د هغه مرسته وکړي غمونه یې کم کاندي او د رسالت د کړاوونو په زغملو کې یې مرستیاله وي.

فعالیت

- زده کوونکي دې پورتني مطالب په ډله ییزه توګه د سوال او ځواب په طریقې سره تکرار کړي.

ارزونه

۱- د پیغمبر ﷺ اخلاق د ځوانۍ پر مهال او له پیغمبرۍ څخه د مخه څرنګه وو؟

۲ -آیا نبي کریم ﷺ د ځوانۍ پرمهال کوم ټاکلی کسب او کار درلود؟ څرګند یې کړئ.

۳- له حلف الفضول څخه څه پندونه او نصیحتونه اخیستلای شو؟ څرګند یې کړئ.

٤- بحیرا راهب پیغمبر ﷺ څرنګه وپیژنده؟

کورنۍ دنده

د لوست مهم مطالب په مختصر ډول په خپله ژبه د یوې مقالې په لړکې ولیکئ.

(c) ketabton.com: The Digital Library

نهه ویشتم لوست

د کعبې شریفې جوړول

د کعبې شریفې پخوانی انځور

د کعبې شریفې ودانول:

نبي کریمﷺ د (۳۵) کلونو په عمر کې و چې قریش د کعبې جوړولو لپاره راغونډ شول، د کعبې د چت جوړول هغوی ته زیات ارزښت درلود، خو د کعبې له رنګولو یې ویره درلوده.

قریشو د کعبې د چت د جوړولو لپاره مناسب لرګي برابر کړل، د کعبې کوټه د اسماعیل علیه السلام له وخته تر دغه دمه چت نه درلود او د تیږو یو دیوال و، په همدې کال کې پر مسجد الحرام باندې سیلاب راغی، نږدې وه چې کعبه ورانه او ویجاړه شي، قریش دې ته اړشول چې کعبه شریفه له سره جوړه کړي.

قریشو پرېکړه وکړه چې د کعبې په جوړولو کې له حلال او پاکیزه مال څخه پرته بل مال مصرف نه کړي او هغه پیسې چې له ناروا لارو، لکه سود او قمار څخه په لاس راغلې وي د کعبې په جوړولو کې ورڅخه استفاده ونه کړي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

ولید بن مغیره مخزومي د کعبې په ورانولو پیل وکړ، کولنګ یې را واخیست او ویې ویل: (اې پروردګاره! له نیکۍ نه پرته بله هیڅ اراده نه لرم) د رکنینو برخه یې ورانه کړه، کله چې هغه ته په لومړۍ ورځ کومه ستونزه پېښه نه شوه؛ نو په دویمه ورځ یې خلکو په ورانولو کې ملاتړ او پیروي وکړه او هغو بنسټونو ته ورسیدل چې د ابراهیم علیه السلام په لاس جوړ شوي وو.

له هغه وروسته یې د کعبې په جوړولو پیل وکړ، داسې چې کعبه یې په څو برخو وویشله او د هرې برخې جوړول یې یوې قبیلې ته وسپارل. هرې قبیلې د کاڼو په راوړلو او په جوړولو پیل وکړ، د کعبې شریفې د جوړولو دنده د یو رومي معمار په غاړه وه.

کله چې دیوال د حجرالاسود د ایښودلو تر ځایه پورته شو؛ نو دا چې د حجر الاسود د کاڼي دکیښودلو ویاړ به د چا په برخه شي، د دوی تر منځ اختلاف پیدا شو او تر څلورو یا پنځو ورځو پورې یې دوام وکړ، نږدې و چې دا اختلاف د حرم شریف په منځ کې په یوې خونړۍ جګړې بدل شي.

فعالیت

- زده کوونکي دې پورتني مطالب په انفرادي او یا ګروپي شکل د سوال او ځواب په طریقې سره تکرار کړي.

په حجر اسود کې د تحکیم وا قعه

حجر اسود د سپینو زرو له غلاف سره

حجر اسود پرته له غلاف څخه

(c) ketabton.com: The Digital Library

ابو امیه بن مغیره وړاندېز وکړ: د دې جنجال د اوارولو په هکله به هغه لومړنی سړی چې سهار مهال د جومات په دروازه راننوځي؛ حَکم ټاکو، ټولو ومنله. الله غوښتل چې لومړنی سړی کوم چې د جومات په دروازه را ننوځي؛ هغه به رسول الله ﷺ وي کله چې خلکو هغه ولید؛ نو د خوښۍ غږونه یې پورته شول او ویې ویل: دا هماغه امین دی، دا محمد ﷺ دی؛ موږ د ده پریکړه منو هغه ته یې د شخړې په هکله معلومات ورکړل. محمد ﷺ یو ټادر راوغوښت، حجرالاسود یې په ټادر کې کېښود، د جنجال کوونکو قامونو له مشرانو څخه یې وغوښتل چې هغوی ټول د ټادر پیڅکې ونیسي او هغه پورته کړي او ځای ته یې ورسوي، بیا یې په خپله د حجرالاسود تیږه راواخیسته او په خپل مبارك لاس یې په خپل ځای کې کېښوده. دا د جنجال د اوارولو یوه مناسبه طریقه وه چې ټول خلك پرې راضي شول.

د کعبې د جوړولو پر مهال د قریشو مال کم شو، نو سهیلي برخه یې پرېښوده چې تر اوسه پاتې ده او د حجر یا (حطیم) په نامه یادیږي همدارنگه د کعبې دروازه یې هم له ځمکې څخه لوړه کړه.

د کعبې د جوړولو پر مهال پیغمبر ﷺ ته دوه ځانگړې ویاړونه ور په برخه شول: یو د مکې د قبیلو ترمنځ د احتمالي جنگ مخنیوی و او بل په خپلو مبارکو لاسونو د حجر الاسود ایښودل په ټاکلي ځای کې و.

له بعثت څخه وړاندې د نبوي سیرت لنډه پېژندنه

پیغمبر ﷺ د ډېرو نیکو صفاتو خاوند و، لکه: له خلکو سره ښېگڼه، تواضع او عاجزي، میړانه، ریښتینولي، میلمه پالنه، امانتداري، سخاوت، په وعده وفا، انصاف،شفقت پاك نفسي، کلکه او مظبوطه اراده او داسې نور.

هغه شراب نه څښل، د بتانو نذراني یې نه خوړلې، په هغو مرا سموکې چې د بتانو د لمانځنې لپاره به تیاریدل؛ گډون نه کاوه، د ژوند له لومړنیو شیبو څخه یې له بتانو څخه کرکه درلوده، بلکې د ځمکې په سر یې هغه تر ټولو موجوداتو بدگانه او نه یې

(c) ketabton.com: The Digital Library

پر بتانو قسم زغملای شو.

محمد ﷺ د خلکو تر منځ په ښو خویونو او غوره خصلتونو شهرت درلود. هغه تر ټولو ښه ګاوندی، تر هر چا د اوچتو اخلاقو څښتن، د ډېر لوی زغم خاوند، په خبرو کې تر ټولو ریښتینی، زیات مهربان، نرم خویه او په وعدو ولاړ شخص و. لنډه دا چې د انسانیت او د کمال ټول صفتونه پر هغهﷺ تمام شوي وو.

د کعبې شریفې د جوړولو تاریخ:

۱- د کعبې شریفې د جوړولو په اړوند ډول، ډول روایتونه راغلي دي.

ځینو مؤرخینو د کعبې تاریخ حتی د آدم(علیه السلام) له زماني څخه ډېر مخکې په ګوته کړی او وایي: د آدم(علیه السلام) له زیږیدني څخه لا ډېر مخکې ملائکو کعبه شریفه جوړه کړې وه.

خو بله ډله په دې نظر ده چې: لومړنی هغه کس چې کعبه یې جوړه کړه آدم(علیه السلام) و او کله چې یې د کعبې ودانۍ سرته ورسوله الله ﷻ ورته وحې وکړه چې له کعبې څخه طواف وکړي او ورته یې وویل: (ته لومړنی انسان او دا لومړنی کور او ودانۍ ده).

له هغه څخه وروسته ډېرې پیړۍ تېرې شوې او د نوح(علیه السلام) زمانه راورسیده، نوح(علیه السلام) د کعبې د حج مراسم اداء کړل. د څو پیړیو په تیریدو سره د ابراهیم(علیه السلام) زمانه راغله هغه هم د کعبې بنیادونه اوچت کړل.

په هر حال هغه څه چې د قرآن کریم په قطعي دلیل ثابت دي هغه دادي: یوازیني هغه دوه سړي چې د بیت الحرام بنیادونه یې ودرول هغه ابراهیم او د هغه زوی اسماعیل (علیهما السلام) و.

۲- کعبه شریفه څلور ځله جوړه شوې او یو ځل په پاخه شان ترمیم او رغول شوې ده:

لومړی ځل: د لومړي ځل لپاره کعبه ابرا هیم(علیه السلام) جوړه او اسماعیل(علیه السلام) په ورسره مرسته کوله.

دویم ځل: د پیغمبر ﷺ له بعثت څخه دمخه قریشو کعبه له سره جوړه کړه چې پیغمبر ﷺ هم په کې شریک و.

(c) ketabton.com: The Digital Library

دريم ځل: د يزيد بن معاويه په زمانه کې، کله چې د عبد الله بن زبير رضي الله عنه د محاصرې پر وخت يزيديانو کعبه په منجنيقو وويشتله او اور يې واخيست، عبدالله بن زبير رضي الله عنه هغه له سره آباده کړه.

څلورم ځل: د عبد الملك بن مروان په زمانه کې، کله چې عبد الله بن زبير رضي الله عنه ووژل شو عبد الملك بن مروان کعبه په هغه نقشه جوړه کړه څرنګه چې د پيغمبر صلی الله علیه وسلم په زمانه کې وه.

پنځم ځل: د کعبې ترميم او رغونه:

د سعودي پاچا خادم الحرمين الشريفين ملك فهد بن عبد العزيز آل سعود کعبه د مسجد الحرام په شمول دننه او بهر ټوله په اساسي توګه ترميم او ورغوله.

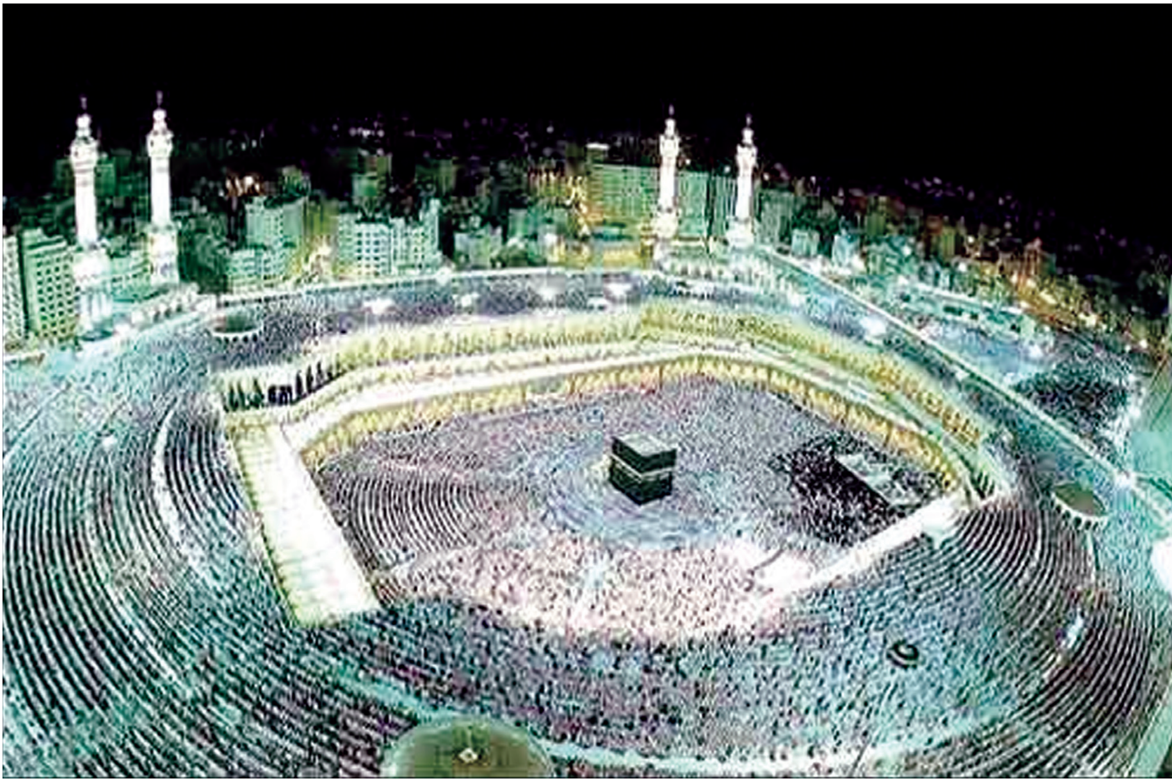

(c) ketabton.com: The Digital Library

فعالیت

زده کوونکي دې د لوست مطلبونه په ډله ییزه توګه د پوښتنې او ځواب په طریقې سره تکرار کړي.

ارزونه

۱- د هغې شخړې لامل چې د حجرالاسود د کېښودلو پر مهال د قبایلو تر منځ پیښه شوه، څه و؟
۲- د نبي کریم ﷺ د تحکیم قضیه څنګه منځ ته راغله؟ په لنډه توګه یې شرحه کړئ.
۳- هغه نیک صفتونه چې له بعثت څخه وړاندې په نبي کریم ﷺ کې را غونډ شوي وو؛ ځینې له هغو څخه بیان کړئ.
٤- له بعثت څخه د مخه د پیغمبر ﷺ غوره اخلاق چې له خلکو سره یې کول وارزوئ.

کورنۍ دنده

د لوست مطالب په خپل تعبیر سره ولیکئ او هم ورته مناسب عنوان غوره کړئ.

(c) ketabton.com: The Digital Library

دیرشم لوست

د نبوت او رسالت په سیوري کې

وروسته له دې چې الله تعالی پیغمبر ﷺ ته د نبوت او رسالت عزت ور په برخه کړ؛ نو ژوند یې په دوو برخو ویشل کېږي چې هره یوه برخه یې خپلې ځانګړتیاوې لري. دا دوه برخې له مکي او مدني دورو څخه عبارت دي، نو دا دوه دورې څه ځانګړتیاوې لري؟ کومو مرحلو ته شاملیدای شي؟

مکي دور

دوارړو دورو ګڼې مرحلې تیرې کړې دي او هره مرحله یې خپلې ځانګړتیاوې لري. که چیرې هغو حالاتو ته ښه ځیر شو چې له دغو پړاوونو تیر شوي دي؛ موږ کولای شو مکي دوران چې تقریباً (دیارلس کاله) و په دریو برخو وویشو:

۱- د پټې بلنې مرحله چې درې کلونه وه.

۲- مکې والو ته ډاګیزه او ښکاره بلنه چې د بعثت له څلورم کال څخه پیل او د بعثت د لسم کال تر آخره پورې یې دوام وکړ.

۳- له مکې څخه بهر د دعوت د خپریدو مرحله چې د بعثت لسم کال له وروستیو څخه پیل او مدینې منورې ته تر هجرت پورې دوام وکړ.

فعالیت

زده کوونکي دې پورتني مطالب په ډله ییزه توګه د سوال او ځواب په طریقې سره تکرار کړي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

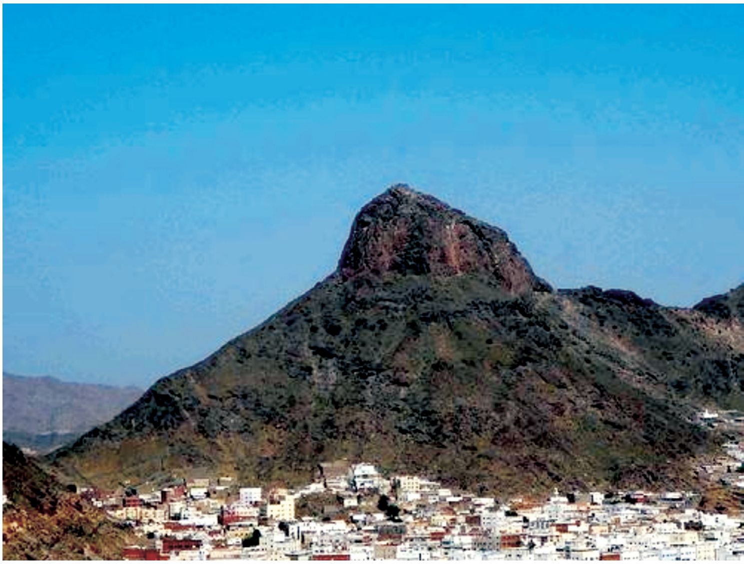

د حراء غار قبلي ته مخامخ

د حرا غار(جبل النور)

کله چې د نبي کريم ﷺ عمر څلويښتو کلونو ته نږدې شو، نو گوښه والی او خلوت يې اختيار کړ، اوبه او خواړه به يې له ځان سره واخيستل او د حراء د غار په لور چې په (جبل النور) کې موقعيت لري؛ روان شو. که چېرې تاسې له مکې مکرمې څخه د سهيل په لور د يوه ساعت په واټن لاړ ووهئ؛ نو هلته به تاسې يو غر ووينئ دا غر همغه د جبل النور غر دی چې د حراء غار پکې شتون لري او نبي کريمﷺ به د روژې (رمضان) مياشت په دغه غار کې تېروله، خپل وخت به يې په عبادت، د کايناتو په ننداره او د هغه قدرت په سوچ او فکر کې تېراوه چې د کايناتو تر شا وجود لري، هغه شرکي عقايد چې د ده قوم پرې اخته و، ده ته د منلو وړنه وو او د روښنايی هغه لار چې د دهﷺ اعتماد او رضا پرې حاصليدای شوه له ده څخه ورکه وه، نو له دې امله به هر وخت پريشانه و.

دغه خلوت اوعزلت د دې لپاره و؛ ترڅو دیﷺ د هغه لوی مسئووليت او امانت لپاره چې د ده په انتظار کې و، تيار شي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

جبرائیل علیه السلام له وحې سره

کله چې د پیغمبرﷺ عمر پوره څلویښت کاله شو؛ نو د نبوت وړانګو یې په ځلیدو پیل وکړ، داسې چې د مکې هر یوه کاڼي به ورته سلامونه کول، هر خوب به یې چې لیده حقیقت به یې د روڼ سهار په څېر څرګندیده په همدې توګه شپږ میاشتې تیرې شوې.

د رمضان میاشت په داسې وخت کې را ورسیده چې پیغمبرﷺ د دریم کال په رمضان کې د حراء په غار کې ګوښه ناست و، الله تعالی وغوښتل تر څو د ځمکې خلک له خپل رحمت څخه برخمن کړي؛ نو محمدﷺ یې په نبوت عزتمن کړ او جبرائیل(علیه السلام) یې د قرآن کریم له څو آیتونو سره د ده حضور ته ورولېږه.

(c) ketabton.com: The Digital Library

وحې څه وخت نازله شوه؟

د دوشنبې په ورځ د رمضان المبارك یوویشتمه چې د (٦١٠) میلادي کال د اګست له لسمې نیټې سره سمون خوري، کله چې پیغمبر ﷺ د څلویښت کلنۍ په عمر کې و؛ وحې پرې نازله شوه.

عائشه صدیقه (رضي الله عنها) پدې هکله داسې روایت کوي: د رسول الله ﷺ د وحې پیل له نیکو او ښو خوبونو څخه شوی و، د حرا په غار کې به یې له خلکو ګوښه ژوند کاوه، پرته له دې چې کورته ولاړ شي، څو مسلسلې شپې به په عبادت مشغول و او د هغو شپو لپاره به یې توښه ورسره وړله، بیا به خدیجې ته راستون شو او همغومره نوره توښه به یې له ځان سره واخیستله.

د حرا په غارکې و چې وحې پرې نازله شوه. ملائکه ورته راغله او ورته یې وویل: «ولوله»، ده وویل: «زه لوستل نشم کولای»، رسول الله ﷺ وویل: «بیا ملائکې زه ټینګ ونیولم او زور یې کړم، بیا یې پرېښودم»، بیا یې وویل: «ولوله»، ما وویل: «زه لوستونکی نه یم»، بیا یې دویم ځلې ونیولم او ډېر زیات یې زور کړم او ډېر په تکلیف شوم، بیا یې پرېښودم او ویې ویل: ولوله ! ما وویل: «زه لوستونکی نه یم»، دریم ځلې یې ونیولم او را ټینګ یې کړم او بیا یې پرېښودم او راته یې وویل:

﴿ اقْرَأْ بِاسْمِ رَبِّكَ الَّذِي خَلَقَ ۝ خَلَقَ الْإِنسَانَ مِنْ عَلَقٍ ۝ اقْرَأْ وَرَبُّكَ الْأَكْرَمُ ۝ الَّذِي عَلَّمَ بِالْقَلَمِ ۝ عَلَّمَ الْإِنسَانَ مَا لَمْ يَعْلَمْ ۝ ﴾[1]

ژباړه: ولوله (ای پیغمبره)! د خپل رب په نوم چې هغه پیدا کړل، پیدا یې کړ انسان د کلکې شوې وینې له ټوټې څخه، ولوله او ستا رب ډېر مهربان دی چې هغه د قلم په مرسته علم وښوده، انسان ته یې د هغه څه علم ورکړ چې هغه پرې نه پوهېده.

پیغمبر ﷺ د حرا له غاره راستون شو، زړه یې درزیده او خدیجې رضی الله عنها ته یې وویل: «ما ونغاړه، ما ونغاړه»، هغه یې په څادر کې ونغاړه تر څو یې ویره ورکه شوه، خدیجې رضی الله عنها

---

(۱) العلق: ۱ - ۵.

(c) ketabton.com: The Digital Library

ته يې وويل: «په ما څه شوي دي؟» خديجه (رضی الله عنها) يې له هغې پېښې څخه چې په دې تېره شوې وه، خبره کړه. خديجې (رضی الله عنها) وويل: «هيڅکله داسې نده، په الله قسم دی چې پاك الله به تا نه رسوا کوي ځکه چې ته خپلوي پالې، د بېوزلانو مرسته کوې، پرېوتي خلك تر منزله رسوې، د ميلمه عزت او پالنه کوې او د حق په لاره کې د ستونزو د لرې کولو لپاره ملا تړې».

خديجه (رضی الله عنها) له رسول اللهﷺ سره، خپل د تره زوی ورقة بن نوفل ته ورغله، هغه په جاهليت کې د نصرانيت دين قبول کړی و او يو سپين ږيری بوډا سړی و چې سترګو يې ليد نشو کولی.

خديجې (رضی الله عنها) ورته وويل: «اې د تره زويه! د خپل وراره خبرې دې واوره»، ورقه ورته وويل: «اې وراره! څه شوي دي»؟ پيغمبرﷺ هغه ته ټوله کيسه بيان کړه. «ورقه وويل دا هماغه ملائکه ده چې الله تعالی موسی (عليه السلام) ته هم را ليږلې وه، اې کاشکې زه ځوان او غښتلی وای (تر څو ستا مرسته مې کړې وای) او کاشکې چې زه هغه وخت ژوندی وای کله چې تا خپل قوم له کور او وطنه وباسي».

پيغمبرﷺ وويل: «آيا هغوی به ما له مکې څخه وباسي» ؟ ده وويل: «هو! هر چا چې ستا په څېر پيغام راوړی دی، دښمني ورسره شوې ده، نو که زه څېرته هغه وخت ژوندی وم؛ په ټول توان او طاقت سره به ستا ملاتړ وکړم».

له دې پېښې وروسته ورقه ډېر ژر وفات شو او وحې هم بنده شوه.

فعاليت

- زده کوونکي دې پورتني مطالب په ډله ييز توګه د سوال او ځواب په طريقې سره تکرار کړي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

ارزونه

۱. مکي دور په دوو پړاوونو ویشل کیږي، نومونه يې واخلئ.
۲. ولې نبي کریم ﷺ له پیغمبرۍ مخکې د حرا غار ته تشریف وړلو؟
۳. کله چې پیغمبر ﷺ ورقه بن نوفل د وحې له نازلیدو خبرکړ؛ د هغه عکس العمل څه و؟

کورنۍ دنده

د لوست مطالب په خپل تعبیر سره ولیکئ او هم ورته مناسب عنوان غوره کړئ.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د وحي د نزول ادامه

د وحي ډولونه

د وحي ډولونه او مرتبې په لاندې ډول دي:

١ - رښتيني خوبونه: دا خوبونه د پيغمبر ﷺ لپاره د وحې پيل و.

٢ - هغه څه چې ملايکې د ده په ذهن او زړه کې تلقينول، پرته له دې چې ملايکه ووينې.

٣ - کله به ملايکه د يوه سړي په څيره کې نبي کريم ﷺ ته راتله ترڅو هغه څه چې ورته وايي، ښه پرې پوه شي، په دغسې حالت کې به صحابه وو هم جبرائيل عليه السلام ليده.

٤ - پرښته به د زنګ د کرنګار په څير ورته راتله او د دې ډول وحي زغمل به ورته سخت تماميدل، حتى په سخته يخنۍ کې به د ده په مبارکې تندې د خولو ځاځکي معلوميدل، او که په دغه حالت کې پر سپرلۍ سپور و نوسپرلۍ به پر ځمکه ګونډې لګولې.

٥- پيغمبر اکرم ﷺ به کله ملائکه په خپل اصلي شکل کې ليدله او د الله جل جلاله له خوا راليږل شوی فرمان به يې ورته سپارلو. دا ډول وحي دوه ځله پيښه شوې ده چې د (النجم) په سورت کې يې بيان راغلی دی.

٦ – آسمان ته د تللو پر وخت هم الله جل جلاله پر هغه ﷺ وحي نازله کړه، لکه د معراج په شپه چې په پيغمبر ﷺ وحي نازله شوه.

٧ – د الله تعالى کلام به د پرښتې له واسطې پرته نبي کريم ﷺ ته وحي کيده، لکه څنګه چې الله تعالى د موسى بن عمران (عليه السلام) سره خبرې کړې وې چې دغه وحي د موسى عليه السلام لپاره د قرآن په نص او د پيغمبر ﷺ لپاره د اسراء او معراج په حديث کې ثابته ده.

جبرائيل عليه السلام دويم ځلې وحي راوړي

وحي څو ورځې ځنډ شوه، نبي کريم ﷺ د وحي د نازليدو په انتظار کې و چې الله تعالى دويم ځلې په وحي مشرف کړ، پيغمبر ﷺ فرمايي: يوه مياشت د حرا په غار کې معتکف شوم، کله چې زما اعتکاف پای ته ورسيد؛ د حرا له غاره راکوز شوم، يو آواز مې واوريد، نو ښي، کيڼ، مخې او شاته مې وکتل، څه مې ونه ليدل، کله چې مې پورته خواته وکتل؛ همغه ملايکه مې وليده چې د حراء په غار کې ماته راغلې وه،

(c) ketabton.com: The Digital Library

پر هغه کرسی چې د آسمان او ځمکې تر منځ یې شتون درلود؛ ناسته وه، نو ډېر زیات وویریدم او د هغې د لیدو له ویرې پر ځمکه پریوتم.

خدیجې ته راغلم او ومې ویل: ماونغاړه! ماونغاړه! هغې زه ونغاړلم، بیا دا آیتونه نازل شول:

﴿ يَٰٓأَيُّهَا ٱلۡمُدَّثِّرُ ۝ قُمۡ فَأَنذِرۡ ۝ وَرَبَّكَ فَكَبِّرۡ ۝ وَثِيَابَكَ فَطَهِّرۡ ۝ وَٱلرُّجۡزَ فَٱهۡجُرۡ ۝ ﴾ (۱)

ژباړه: اې ځان نغښتونکیه څملاستونکیه! پاځېږه او خبرداری ورکړه او د خپل رب لویې اعلان کړه او خپلې جامې پاکې وساته او له چټلې څخه په ځنګ اوسه.

د دې څخه وروسته پیغمبر ﷺ شل کاله د ارامۍ خوب اوراحت پر ځان او پر خپله کورنۍ بند کړ او د الله ﷻ دین ته د بلنې لپاره یې خپله ملا وتړله، د الهي رسالت د تبلیغ دروند پیټی یې په غاړه واخیست، د ظلم، تیري او له جهالت سره د کلکې مبارزې دروند بار یې په اوږو کیښود، نو ځکه یې د شلو کلونو څخه زیاته موده په مختلفو برخو کې هلې ځلې او کوښښونه کول او په دې لاره کې یې بې ساري زحمتونه وګالل.

کله یې چې آسماني آواز تر غوږو شو او د دعوت په رسولو مامور شو؛ نو د دنیا هیڅ ډول خنډونو او ستونزو ونشوای کړای د ده د لوړې موخې د لارې خنډ واقع شي.

فعالیت

- زده کوونکي دې پورتني مطالب په ډله ییز توګه د سوال او ځواب په طریقې سره تکرار کړي.

ارزونه

۱. د وحې ډولونه په لنډه توګه بیان کړئ.

۲. جبرائیل امین د دویم ځل لپاره د څرنګه وحې سره راغی؟

کورنۍ دنده

د لوست عمده مطالب په خپل تعبیر سره ولیکئ او یو مناسب عنوان ورته وټاکئ.

(۱) المدثر: ۱ – ۵.

(c) ketabton.com: The Digital Library

خديجه رضي الله عنها

خديجه رضي الله عنها څوک ده؟ څرنګه يې د پيغمبر ﷺ ملاتړ وکړ؟ له پيغمبر ﷺ سره د هغې نکاح د دعوت په نشراوخپرولو کې څه اغېزه درلوده؟

خديجه رضي الله عنها څوک ده؟

خديجه بنت خويلد بن اسد ده چې د پيغمبر اکرم ﷺ سره په دريم نيکه کې شريکيږي.
هغه رضي الله عنها د (طاهرې) په نامه هم يادېدله، له عام الفيل څخه پنځلس کاله د مخه زېږېدلې وه. په ټولو ښځوکې د حسب او نسب له مخې کامله او د ښو اخلاقو څښتنه وه، پيغمبر ﷺ فرمايي:(د جنت په ښځو کې تر ټولو غوره خديجه بنت خويلد، فاطمه بنت محمد، مريم بنت عمران او آسيه بنت مزاحم د فرعون ښځه ده).
خديجه رضي الله عنها لومړنۍ ښځه ده چې په نبي کريم ﷺ يې ايمان راوړى دى.
خديجه رضي الله عنها د نبي کريم ﷺ لومړنۍ ښځه وه چې کونډه وه او د رسول الله ﷺ سره د واده پر مهال يې عمر (۴۰) کاله و، پيغمبر اکرم ﷺ (۲۵) کلن و چې له خديجې رضي الله عنها سره يې واده وکړ. دوى وروسته له واده (۲۵) کاله ګډ ژوند درلود.

خديجه د رسول اکرم ﷺ ملاتړې

کله به چې د پيغمبر ﷺ په وړاندې ستونزې راتللې؛ ام المؤمنين خديجه رضي الله عنها به د هغه تر څنګ ولاړه وه، د هغه ﷺ کړاوونه به يې کمول، هغه ته به يې ارزښتناکې مشورې ورکولې، په خپله پانګه يې له هغه سره همدردي کوله او په خبرو سره يې هغه ته تسلي ورکوله.

د پيغمبر ﷺ ماشومان

د پيغمبر ﷺ ټول ماشومان له خديجې رضي الله عنها څخه وو، يوازې ابراهيم له مارېې څخه و، هغه ماشومان چې له خديجې رضي الله عنها څخه وو عبارت دي له: قاسم، عبدالله او څلور لورګانې يې هره يوه زينب، رقيه، ام کلثوم او فاطمه ده.
قاسم او عبدالله په وړکتوب کې وفات شوي دي.

د خديجې رضي الله عنها مړينه

له بنديز او محاصرې څخه ډېر وخت نه و تېر شوى چې خديجې رضي الله عنها د پاک الله د لورې اجل بلونکي ته لبيک وويل او له هجرت څخه درې کاله دمخه وفات شوه، نبي کريم ﷺ د هغې په مړينه ډېر سخت غمجن شو، پيغمبر ﷺ يې قبر ته ښکته

(c) ketabton.com: The Digital Library

شو او په خپلو مبارکو لاسونو یې په قبر کې کېښوده. خدیجه رضي الله عنها د روژې په لسمه د (٦٥) کلونو په عمر له فاني دنیا سترګې پټې کړې.

دا کال په " عام الحزن " یعني د غم په کال ونومول شو، ځکه په دې کال کې نبي کریم صلی الله علیه وسلم دوه مهم شخصیتونه له لاسه ورکړل چې خدیجه او ابو طالب وو. ځکه چې دا دوه شخصیتونه د همیش لپاره د پیغمبر صلی الله علیه وسلم ملاتړي وو، له پیغمبر صلی الله علیه وسلم سره یې بې کچې مینه درلوده او پر هغه زیات مهربانه وو. د دوی په مرګ پیغمبر صلی الله علیه وسلم یوازې پاتې شو او په کورنۍ کې یې بل مرستندوی او ملاتړی نه درلود. پیغمبر صلی الله علیه وسلم د خدیجې رضي الله عنها له وفات څخه وروسته واده وکړ، مګر د خدیجې رضي الله عنها مینه د پیغمبر صلی الله علیه وسلم په زړه کې د ژوند تر اخرنیو شیبو پورې ځای نیولای و او تل به یې د هغې یادونه کوله.

فعالیت

- زده کوونکي دې پورتني مطالب په ډله ییز توګه د سوال او ځواب په طریقې سره تکرار کړي.

امهات المؤمنین

(امهات المؤمنین) هغه کُنیه ده چې قرآن کریم د نبي کریم صلی الله علیه وسلم میرمنې په هغې عزتمنې کړې دي، الله جل جلاله فرمایي:{ وازواجه أمهاتهم } [الاحزاب: ٦].

د دې کُنیې له اطلاق څخه موخه د نبي کریم صلی الله علیه وسلم له رحلت وروسته، د دغو بیبیانو سره د نکاح د حرمت اعلان و. دا کُنیه د هغې ویاړمنې امتیازي نښې په څیر وه چې دوی ته د احترام، درناوي او د دعوت په لارکې د نه ستړي کېدونکو هلو ځلو لپاره ورکړل شوه.

ارزونه

١. خدیجه رضي الله عنها څوک وه؟

٢. هغه لاملونه چې له پیغمبر صلی الله علیه وسلم سره د خدیجې رضي الله عنها د واده د ترغیب باعث شوی؛ څه و؟ بیان یې کړئ.

٣. خدیجې رضي الله عنها به نبي کریم صلی الله علیه وسلم سره همدردي کوله، هغه ته به یې تسلي ورکوله، دا موضوع شرحه کړئ.

٤. له امهات المؤمنین څخه مراد څه دی؟ او دا ځانګړتیا چې الله تعالی هغوی ته ورپه برخه کړه، څه مطلب افاده کوي؟

کورنۍ دنده

د لوست عمده مطالب په خپل تعبیر سره ولیکئ او یو مناسب عنوان ورته وټاکئ.

(c) ketabton.com: The Digital Library

پټه بلنه (سرّي دعوت)

پيغمبر ﷺ د رسالت په رسولو، د توحيد او د يو الله ﷻ د عبادت په لور د خلکو په رابللو مامور شو، نو رسول الله ﷺ د خپل رسالت تبليغ څرنګه او له کومه ځايه پيل کړ؟ د خلکو غبرګون د دې نوې بلنې په وړاندې څرنګه و؟

د پټې بلنې پيل: د مدثر سورت د څو آيتونو له نازليدو وروسته نبي کريم ﷺ خپل دعوت او بلنه د يو الله په لورې پيل کړه.

ولې د دعوت پيل په پټه وشو؟

رسول الله ﷺ په داسې قوم کې ژوند کاوه چې پرته له بت پرستۍ يې بل کوم دين نه درلود، د دوی دليل د بتانو په عبادت کې دا و چې د دوی پلرونو د بتانو عبادت کاوه.

د ستونزو او شخړو په حل کې يې پرته له توري بله لاره نه پيژندله. له دې سره، سره يې په عربي جزيره کې ديني زعامت او مشري درلوده.

په داسې شرايطو کې د حکمت غوښتنه دا وه چې بلنه بايد په پټه مخکې لاړه شي، څو د مکې خلک په يو ځلي او ناڅاپي توګه له يو پاروونکي کار سره مخامخ نشي، نو لدې امله به پيغمبر ﷺ خلک په پټه او سري توګه اسلام ته رابلل.

فعاليت

- زده کوونکي دې پورتني مطالب په ډله ييز توګه د سوال او ځواب په طريقې سره تکرار کړي.

بلنه له کوم ځايه شروع شوه؟

رسول الله ﷺ به لومړی هغه چاته دعوت وړاندې کولو چې له ده سره ډېر نژدې او د کورنۍ غړي او دوستان به يې وو. رسول الله ﷺ هغه کسان اسلام ته رابلل چې په نيکو صفاتو پيژندل شوي وو، لکه: د حق طرفداران، د خير او اصلاح خاوندان، ريښتيني او داسې نور.

داسې خلکو به ضرور د پيغمبر ﷺ بلنه منله او د پيغمبر ﷺ په خبرو به يې باور کاوه،

(c) ketabton.com: The Digital Library

دوی اسلام او د اسلام پیغمبر ته پوره اخلاص درلود او د ژوند تر آخري سلګۍ پورې له بې ساري قرباني او سربښندنې سره د اسلام په خدمت کې وو.
دوی د اسلام په تاریخ کې د اسلام په لومړیو مخکښانو (السابقون الاولون) وپیژندل شول.
د دې ډلې په سر کې د پیغمبر ﷺ بي بي ام المؤمنین حضرت خدیجه بنت خویلد، ابو بکر صدیق، علي بن ابي طالب او زید بن حارثه (رضی الله عنهم) وو. دا ډله د دعوت په لومړنۍ ورځ په اسلام مشرفه شوه. حضرت ابو بکر صدیق د دعوت په کار کې فعاله ونډه واخیسته او د خپل قوم په منځ کې یې دعوت پیل کړ، خپل ډېر نږدې او د باور وړ کسان یې اسلام ته را وبلل، لکه: عثمان بن عفان، زبیر بن عوام، عبدالرحمن بن عوف، سعد بن ابي وقاص او طلحه بن عبید الله (رضی الله عنهم)، د ابو بکر صدیق په بلنه په اسلام مشرف شول چې دوی هم د اسلام له لومړنیو مخکښانو څخه شمېرل کیږي. له هغه وروسته ابو عبیده، عامر بن جراح، ابو سلمه بن عبدالاسد، ام المؤمنین ام سلمه، ارقم بن ابي ارقم، عثمان بن مظعون، عبدالله بن جحش او ډېر نور په اسلام سر لوړي شول او دا ټول د قریشو له قبیلې څخه وو. له قریشو پرته د اسلام په مخکښانو کې دا کسان وو: عبدالله بن مسعود، مسعود بن ربیعه، بلال بن رباح حبشي، صهیب بن سنان رومي، عمار بن یاسر او د هغه پلار یاسر، مور یې سمیه او عامر بن فهیره (رضی الله عنهم). له یادو شوو ښځو څخه پرته د اسلام په مخکښو ښځو کې ام ایمن، ام الفضل لبابه بنت حارث او اسماء بنت ابي بکر صدیق (رضی الله عنهن) وې.

فعالیت

- زده کوونکي دې پورتني مطالب په ډله ییز توګه د سوال او ځواب په طریقې سره تکرار کړي.

ارزونه

۱- رسول الله ﷺ پټ دعوت څرنګه پیل کړ او څومره موده یې دوام وکړ؟
۲- داسلام له لومړنیو او مخکښو له جملې څخه د پنځو کسانو نومونه واخلئ.

کورنۍ دنده

د لوست عمده مطالب په خپل تعبیر سره ولیکئ او یو مناسب عنوان ورته وټاکئ.

(c) ketabton.com: The Digital Library

دار الارقم (د رهبرۍ مرکز)

د پټې بلنې مرکز: د ارقم (رضی الله عنه) کور د پټې بلنې مرکز و چې مسلمانان به هلته را ټولیدل. هره نوې وحې به یې له پیغمبر ﷺ ځخه اوریدله، رسول الله ﷺ به هغو ی ته د قرآن کریم تلاوت کاوه او د الله ﷻ صفات به یې ورته بیانول. احکام، اخلاق او د اسلام د مقدس دین آداب یې هغوی ته ښودل. د هغوی پوښتنې به یې ځوابولې او د خپل نظر لاندې یې د اسلامي لارښوونو سره سم تربیه کول.

په دار الارقم کې به اصحابو د اسلام د اساسي ارزښتونو، لکه: توحید، تقویٰ، صبر، زغم، تېرېدنې، تحمل، ثبات، وروړگلوۍ، صدق، وفاء، امانت، ایثار، یو له بل سره مرستې او یووالي په اړه درسونه زده کول.

فعالیت

- زده کوونکي دې پورتني مطالب په ډله ییز توګه د سوال او ځواب په طریقې سره تکرار کړي.

ولې د ارقم کور؟

د مشرتابه د مرکز لپاره د ارقم د کور په غوره کولو کې ګڼ لاملونه وو چې ځینې یې دا دي:

۱. د ارقم د مسلمانیدو په هکله خلکو معلومات نه درلود. له دې امله د هیچا په خیال کې دا خبره نه تیریده چې محمد ﷺ د خپلو یارانو سره د ارقم په کور کې غونډې جوړوي.

۲. ارقم بن ابي الارقم د مخزوم له قبیلې ځخه و او هغه داسې قبیله وه چې د بني هاشمو په وړاندې یې د جګړې او سیالۍ بیرغ پورته کړی و.

۳. ارقم بن ابي الارقم یو شپاړس کلن ځوان و چې په اسلام مشرف شو او د عربو عادت دا و چې دوی به عموما خپلې غونډې د مشرانو په کورونوکې کولې، له همدې کبله هیڅکله

(c) ketabton.com: The Digital Library

دا تصور او گمان نه کیده چې محمد ﷺ به داسې غونډې د یو ځوان په کور کې وکړي.

پټې بلنې څو کاله دوام وکړ؟

درې کاله په همدې توګه تیر شول، دعوت په پټه چلیده او دعوت په افرادو پورې منحصر و، د دې مودې په اوږدو کې یوه مؤمنه ډله منځ ته راغله چې یو بل ته یې د ورورۍ لاسونه ورکړل، یو د بل ملاتړ او هلې ځلې یې کولې چې د اسلام پیغام خلکو ته ورسوي.

پیغمبر ﷺ خپل دعوت د خلکو په منځ کې په ښکاره ډول اعلان نه کړ، خو په قریشو کې مشهور شوی و او د اسلام پاک نوم د مکې مکرمې په ګوډ ګوډ کې خپور شوی و. خلکو هر ځای د دې دعوت په هکله خبرې کولې، ځینو خلکو، لکه: ابوجهل او ابو لهب په یو شمیر مؤمنانو ظلم کاوه، خو سره له دې هم مشرکانو دې کار ته ډېره پاملرنه نه کوله، ځکه چې پیغمبر ﷺ لا تردې دمه د اسلام دعوت نه و ښکاره کړی، تر څو وحې نازله شوه او نبي کریم ﷺ یې له باطلو عقیدو سره د مقابلې او د بتانو په رټنګولو مکلف کړ.

ارزونه

۱. ارقم بن ابي ارقم څوك و؟
۲. اصحابو په دار الارقم کې څه زده کول؟
۳. ولې دارالارقم د غونډو لپاره مرکز وټاکل شو؟

کورنۍ دنده

د لوست مهم ټکي په خپل تعبیر سره ولیکئ او یو مناسب عنوان ورته وټاکئ.

(c) ketabton.com: The Digital Library

ایمان او ثبات

عن سفيان بن عبد اللهﷺ قَالَ: قُلْتُ: يَا رَسُول الله! قُلْ لي فِي الإِسْلام قَولاً لاَ أَسْأَلُ عَنْهُ أَحَداً غَيْرَكَ، قَالَ: «قُلْ آمَنْتُ بِاللهِ، ثُمَّ استَقِمْ». [رواه مسلم]

د راوي پېژندنه

نوم يې سفيان د پلار نوم يې عبدالله د طائف اوسيدونکی و، د حضرت عمر رضي الله عنه د خلافت په موده کې د طائف والي و.

د کلمو معنا

١- لاَ أَسْأَلُ: پوښتنه ونه کړم.

٢- قَولاً: خبره

٣- قُلْ: ووايه

٤- ثُمَّ استَقِمْ: بيا په همدغه مستقيمه لاره ټينګ اوسه.

د حديث شريف معنا

له حضرت سفيان بن عبدالله رضي الله عنه څخه روايت دی چې پيغمبرﷺ ته مې عرض وکړ: ای د الله پيغمبره! د اسلام په باره کې راته يوه داسې خبره وکړه چې په دې اړه له تا څخه وروسته له بل چا څخه د پوښتنې ضرورت پاتې نشي. نو يې وفرمايل: ووايه په الله ايمان لرم او بيا پرې ټينګ اوسه.

د حديث شريف حکمت

مؤمن د ايمان له برکته هېڅکله نه پرېشانه کېږي، ځکه چې دی پر هغه پروردګار ايمان او عقيده لري چې د ټولو کايناتو مالك او متصرف دی، هر څه د هغه په لاس کې دي، مؤمن په دې هم پوهېږي چې يوازې ماديات د انسان ټول مشکلات نشي حل کولای او د ده اړتياوې نه پوره کوي، په همدې اساس د خپل پروردګار په بنده ګۍ او اطاعت کلك ولاړ وي.

په نتيجه کې هغه مؤمن چې د ايمان په غوښتنو ثابت ولاړ وي؛ د ده د ذهن او فکر څخه هر ډول تشويشونه او غمونه لرې کوي. صبر، حوصله او زغم ورپه برخه کوي، ځکه چې د برياليتوب راز يوازې په استقامت کې نغښتی دی.

(c) ketabton.com: The Digital Library

فعالیت

- زده کونکي دې په ټولنیز، اقتصادي او امنیتي اړخونو کې په الله تعالی د ایمان مثبتې اغیزې له غیر اسلامي ټولنو سره په مقایسه کولو بیان کړي.

له استقامت څخه هدف: له استقامت څخه هدف بې له کمي او زیاتي څخه د اسلام پر سمې لارې تلل، په پوره ډول د الله ﷻ له ټولو اوامرو څخه پیروي کول او له نواهیو څخه یې ځان ساتل دي.

د استقامت ګټې: استقامت له مسلمان سره د الله تعالی په بنده ګۍ کې کومک کوي، د شیطاني وسوسو او نفسي خواهشاتو په مقابل کې یې سر لوړی کوي، د هغه د سعیې او کوښښ د ضایع کېدلو مخه نیسي، د دنیا او آخرت د نېکمرغۍ لامل ګرځي.

د حدیث شریف ګټې:

۱. په الله تعالی باندې د ایمان ارزښت: په الله تعالی ایمان درلودل دومره مهم او ارزښتناک کار دی چې پیغمبر ﷺ د سوال په ځواب کې لوی عنوان وټاکه.

۲. د استقامت لزوم: انسان د خپل بریالیتوب لپاره دوو ارزښتناکو قوي قوو ته اړتیا لري چې یوه یې باطني او بله یې خارجي ده، باطني قوه یې په الله تعالی باندې کامل ایمان دی او خارجي قوه یې په ایمان باندې استقامت دی.

۳. د دین زده کړه: د دغه صحابي له پوښتنې څخه معلومېږي چې هر مسلمان باید د دین د زده کړې لپاره د علم او پوهې له خاوندانو څخه پوښتنې وکړي.

ارزونه

۱- له ثبات او استقامت څخه مراد څه دی؟

۲- د استقامت ګټې څه دي؟

۳- لاندې کلمې معنا کړئ.

أ- قُلْ آمَنْتُ بِاللهِ:........................ ب- ثُمَّ اسْتَقِمْ:...........................

کورنۍ دنده

د ایمان د اهمیت او پر هغه د استقامت د حتمیوالي په باره کې یوه مقاله ولیکئ.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د یتیم پالنه

عن سَهْلِ بْنَ سَعْدٍ رضي الله عنه عَنْ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: «أَنَا وَكَافِلُ الْيَتِيم كَهَاتَيْنِ فِي الْجَنَّةِ وَقَرَنَ بَيْنَ أُصْبُعَيْهِ الْوُسْطَى وَالَّتِي تَلِي الْإِبْهَامَ». [رواه ابو داود]

د راوي پېژندنه

نوم يې سهل د پلار نوم يې سعد الساعدي دی، د جاهليت په زمانه کې يې نوم حزن (غم) و، پیغمبر صلی الله علیه وسلم په سهل (ایماني) باندې ونوماوه په ډېرو غزاګانو کې يې ګډون کړی و او د هجرت په (۸۸) کال د (۹٤) کلونو په عمر وفات شوی دی.

د کلمو معنا

١- كَافِلُ: پالونکی.

٢- الْيَتِيم: هغه ماشوم چې پلار یا مور او پلار دواړه يې مړه وي.

٣- كَهَاتَيْنِ: لکه دغه دوه (ګوتې).

٤- قَرَنَ بَيْنَ أُصْبُعَيْهِ: دواړه ګوتې يې سره يو ځای کړې.

د حديث شريف معنا:

حضرت سهل رضي الله عنه له پیغمبر صلی الله علیه وسلم څخه روايت کوي چې ویې فرمايل: زه او د یتیم پالونکی به په جنت کې يو د بل تر څنګ داسې نږدې يو لکه د يو لاس دا دوه ګوتې. راوي وايي چې خپله منځنۍ او د شهادت ګوته يې سره نږدې کړې.

فعالیت

- زده کوونکي دې یتیم ته د نه پاملرنې زیانونه په ډله ییز ډول بیان کړي.

د حديث شريف حکمت

په هره ټولنه کې لکه څرنګه چې پانګوال او سرمايه دار ژوند کوي، فقيران، بې وزله او بې کسه یتیمان هم ژوند کوي. د اسلام مقدس دين موږ دې ته هڅوي چې د هغوی

(c) ketabton.com: The Digital Library

سرپرستي وکړو او دوی پرې نږدو چې په دغه حالت کې د يوازې والي احساس وکړي، که چېرې د دوی اړتياوې او ضرورتونه پوره نه کړل شي؛ نو تجربې دا ثابته کړې ده چې دغسې خلك لوی شي، زړونه يې سخت وي، کينه او خطرناك فکرونه لري او بيا د اسلام دښمنان ورڅخه د خپلو سترو اهدافو ته د رسېدلو لپاره کار اخلي او په ورانکارۍ پيل کوي، د راحت فضا خړه پړه او ژوندون په يو تريخ حقيقت بدلوي، نو په همدې اساس د ښتمنو او بډايو خلکو دا وظيفه ده چې د دوی تعليم او سالم تربيت په خپله غاړه واخلي او خپله ديني وجيبه ترسره کړي او هم د لوی اجر او ثواب خاوندان شي.

فعاليت

- خنګه کولای شو له يتيمانو سره مرسته وکړو؟ په دې اړه خپل نظريات په ډله ييز ډول څرګند کړئ.

د حديث شريف ګټې:

۱- د يتيم د پالونکي مقام: پيغمبر ﷺ د يتيم پالونکي ته دا زيری ورکړی دی چې هغه به د قيامت په ورځ د پيغمبر ﷺ ترڅنګ ولاړ وي.

۲- په ښوونه کې له تعليمي وسايلو څخه استفاده: د دې لپاره چې مطلب د مخاطب په ذهن کې ښه ځای ونيسي پيغمبر ﷺ د خپلو مبارکو ګوتو له اشارو څخه کار واخيست.

ارزونه

۱- يتيم چا ته ويل کېږي او د هغه پالنه د چا په غاړه ده؟

۲- د يتيم د پالونکي مقام څه دی؟ واضح يې کړئ.

۳- د پورتني حديث شريف ګټې ذکر کړئ.

کورنۍ دنده

په دې اړوند چې يتيم دې له کومه حيثه د پاملرنې وړ وګرځي يوه لنډه مقاله وليکئ.

(c) ketabton.com: The Digital Library

مرسته او کومک

عَنْ عَبدِ اللهِ بنِ عُمرَ (رضي الله عنهما) أَنَّ رسولَ اللهِ (صلى الله عليه وسلم) قال: «اَلْمُسْلِمُ أَخُو الْمُسْلِمِ، لا يَظْلِمُهُ، ولا يُسْلِمُهُ، و مَنْ كَانَ فِيْ حَاجَةِ أَخِيْهِ، كانَ اللهُ فِيْ حَاجَتِهِ، وَمَنْ فَرَّجَ عَنْ مُسْلِمٍ كُرْبَةً، فَرَّجَ اللهُ عَنْهُ بهَا كُرْبَةً مِنْ كُرَبِ يَومِ الْقِيَامَةِ، وَمَنْ سَتَرَ مُسْلِماً سَتَرَهُ اللهُ يَوْمَ الْقِيَامَةِ». [رواه البخاري].

دراوي پېژندنه

نوم يې عبدالله، د پلار نوم يې عمر او په قوم قريشي دی، په مکه مکرمه کې په اسلام مشرف او بيا يې مدينې منورې ته هجرت وکړ. په صحابه کرامو کې د فقهاوو له جملې څخه و، له نبي کريم ﷺ څخه يې زيات شمير احاديث روايت کړي دي او د هجرت په (۷۳) کال وفات شوی دی.

د کلمو معنا

۱- كُرْبَةً:	کړاو اوستونزه.
۲- فَرَّجَ:	ليرې يې کړي.
۳- سَتَرَ:	عيب يې پټ کړ.

د حديث شريف معنا

له عبدالله بن عمر رضي الله عنهما څخه روايت دی چې پيغمبر ﷺ وفرمايل: مسلمان د مسلمان ورور دی، نه تيری ورباندې کوي او نه يې تيري کوونکو ته سپاري. هر څوک چې د خپل ورور اړتيا پوره کړي الله تعالی به د ده اړتيا پوره کړي. هر څوک چې د يو مسلمان

(c) ketabton.com: The Digital Library

مشکل حل کړي، الله تعالی به یې د قیامت په ورځ مشکلات اسانه کړي. هر چا چې پر یو مسلمان پرده واچوله، الله تعالی به یې د قیامت په ورځ پرده وساتي.

فعالیت

- په پورتني حدیث شریف کې، د مرستې او کومک ښې اغېزې په ډله ییز ډول بیان کړئ.

د حدیث شریف حکمت

الله تعالی دوه وروڼه یا خویندې اویا د یوې کورنۍ غړي فطرتاً داسې پیداکړي دي چې ځانګړې مینه او محبت یې تر منځ وي او د تل لپاره د یو بل د سعادت او هوسایني په فکر کې وي، که اړتیا ورپیښه شي او یا له کومې ستونزې سره مخامخ شي د حل لپاره یې د خپل توان مطابق هلې ځلې کوي، هېڅکله هم پر یو بل تیری نه کوي او نه یو بل غلیم ته سپاري، نو ځکه پیغمبر ﷺ په دې حدیث شریف کې ټول مسلمانان د یوې کورنۍ د غړو او په خپلو کې د خویندو او وروڼو په څیر بللي دي او له داسې اعمالو څخه چې دغه اړیکې پرې کوي او له منځه یې وړي، منع کړي دي، لکه: ظلم، تېری او داسې نور.

د یوې دیني دندې په توګه یې د یو بل د غم خوړلو، د ستونزو د حل کولو او د نورو له عیبونو څخه سترګو پټولو ته خپل پیروان را دعوت کړي دي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

فعالیت

- زده کونکـــي دې پــه خپل ګروپ کې د دې لوســـت حدیث شــریف په صحیحو الفاظو سره ووایي.

د حدیث شریف ګټې:

۱- مسلمانان په خپلو کې خویندې او وروڼه دي. باید چې د یوې کورنۍ د غړو په څیر سره ژوند وکړي.

۲- مسلمان پر مسلمان ظلم نه کوي او ظلم کول په هیچا هم روا نه دي.

۳- مسلمان خپل مسلمان ورور دښمن ته نه سپاري.

٤- مسلمان د خپل مسلمان ورور د اړتیاوو د پوره کولو په فکر کې وي.

٥- یو مسلمان د بل مسلمان عیب پټوي. بې عیبه انسان نشته ریښتینی مسلمان د خلکو ښه صفتونه بیانوي او بدۍ یې پټوي.

٦- د دې ټولو کارونو په بدله کې الله تعالی له خپل بنده سره همدغه شان مرسته او کومک کوي.

ارزونه

۱- یو مسلمان د بل مسلمان په باره کې باید څرنګه احساس ولري؟

۲- د څه لپاره د نورو په عیبونو پرده اچوو؟

۳- د لاندې کلمو معنا څه ده؟

(c) ketabton.com: The Digital Library

الف –لا يَظْلِمُهُ:...

ب ـ ولا يُسْلِمُهُ:...

ج ـ فَرَّجَ:...

د ـ كُرْبَةً:..

ه ـ سَتَرَ مُسْلِماً:...

و ـ سَتَرَهُ اللّٰهُ:...

کورنۍ دنده

خرنګه کولای شو د خپلو ټولګیوالو او ګاونډیانو سره مرسته وکړو؟ تر دې عنوان لاندې یوه لنډه مقاله ولیکئ.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د مسلمان پېژندنه

عن عبدِالله بنِ عَمرو (رضی الله عنه). عن النبي (صلی الله علیه و سلم) قال: «اَلْمُسلِمُ مَن سَلِمَ الْمُسلِمُونَ مِن لِسَانِه وَيَدِهِ والْمُهاجِرُ مَن هَجَرَ مَا نَهَى اللهُ عنه» [رواه البخاري].

د راوي پېژندنه

دغه راوي په اووه دیرشم لوست کې پېژندل شوی دی.

د کلمو معنا

۱. مِن لِسَانِه:	د هغه له ژبې.
۲. وَيَدِهِ:	د هغه له لاسه.
۳. الْمُهاجِرُ:	پرېښودونکی.
٤. مَن هَجَرَ:	چا چې پرې اېښی وي.
٥. مَا نَهَى اللهُ:	هغه څه چې الله تعالی منع کړي دي.

د حدیث شریف معنا

له حضرت عبدالله رضي الله عنه څخه روایت دی چې پیغمبر صلی الله علیه وسلم وفرمایل: مسلمان هغه څوک دی چې نور مسلمانان یې د ژبې او لاس له ضرر څخه په امن وي او مهاجر هغه څوک دی چې له ګناهونو څخه ځان ساتي.

فعالیت

زده کوونکي دې په ډله ییزه توګه د ژبې او لاس د ضررونو په هکله خپل معلومات وړاندې کړي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د حدیث شریف حکمت

انسان ته له دوو لوریو ضرر رسیدلای شي، یو جسمي او فزیکي او بل معنوي او روحي. بناءً په دې حدیث شریف کې مسلمانان نورو ته د ژبې او لاس له هر ډول ضرر رسولو څخه منع شوي دي، ترڅو مسلمانان یو بل ته د متقابل احترام په فضا کې د عزت ژوند وکړي او له هر ډول تیري، بهتان، تمسخر او ازار څخه خوندي وي.

د حدیث شریف ګټې:

۱- د ژبې سپېڅلتیا: مسلمان په غور او سوچ سره خبرې کوي او له بدو الفاظو او کنځلو څخه ځان ساتي.

۲- د مسلمان له لاسه هېچا ته ضرر نه رسېږي.

۳- د ګناه له مجلسونو څخه لرې والی: مسلمان باید د ګناهونو له مجلسونو څخه خپل ځان لرې وساتي او په پاک چاپیریال کې ژوند وکړي.

ارزونه

۱- پدې حدیث شریف کې له مهاجر څخه څوک مراد دی؟

۲- ولې یوازې د لاس او ژبې په ساتنه ټینګار شوی دی؟

کورنۍ دنده

پورتنی حدیث شریف له معنا سره په خپلو کتابچو کې ولیکئ.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د اسلام پنځه بناوي

عَنِ ابنِ عُمَرَ (رضي الله عنهما)، قَالَ: قال رَسُولَ اللهِ (صلى الله عليه وسلم): بُنِيَ الإِسْلامُ عَلَى خَمْسٍ: شَهَادَةِ أنْ لاَ إلهَ إلاَّ اللهُ، وَأنَّ مُحَمَّداً رَّسُولُ اللهِ، وَإِقَامِ الصَّلاَةِ، وَإِيتَاءِ الزَّكَاةِ وَصَوْمِ رَمَضَانَ، وَحَجِّ البَيْتِ. [رواه البخاري].

د راوي پېژندنه

دا راوي په اوه دېرشم لوست کې معرفي شوی دی.

د کلمو معنا

١ـ بُنِيَ:	بنا شوی دی.
٢ـ خَمسٍ:	پنځه.
٣ـ إِقَامِ الصَّلاَةِ:	د لمانځه اداء کول.
٤- إِيتَاءِ الزَّكَاةِ:	زکات ورکول.

د حدیث شریف معنا

حضرت عبدالله بن عمر رضي الله عنهما وایي: چې پیغمبر صلی الله علیه وسلم وفرمایل: اسلام پر پنځو ستنو ولاړ دی:

١ـ په دې ګواهي ورکول چې پرته له الله جل جلاله څخه بل معبود نشته (هیڅوک د عبادت او بندګۍ وړ نه دی) او حضرت محمد صلی الله علیه وسلم د الله جل جلاله رسول دی.

٢ـ د لمانځه اداء کول.

٣ـ د زکات ورکول.

٤ـ د حج د فریضې اداء کول

٥ ـ د رمضان د مبارکې میاشتې روژه نیول.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د حدیث شریف حکمت

اسلام د سلم (صلح) او سلامتۍ له مادې څخه اخیستل شوی او الله تعالیٰ ته د غاړې اېښودلو په معنا دی چې بنده به د الله تعالی ټول امرونه مني او له نواهیو څخه به یې ځان ژغوري. په دې حدیث شریف کې د اسلام مقدس دین له داسې تعمیر سره تشبیه شوی دی چې په پنځو محکمو ستنو ولاړ دی.

دغه پنځه ستنې دا دي:

د شهادت د کلمې لوستل: د اسلام بنسټ د الله تعالیٰ په یووالي ایمان لرل دي چې یواځې همدغه ذات د کایناتو پیدا کوونکی او د عبادت او بندګۍ وړ دی او حضرت محمد ﷺ یې بنده او پیغمبر دی او د هغه پیغامونه یې انسانانو ته رسولي او د ژوند کولو او بندګۍ لارې یې ورته ښودلې دي.

لمونځ: له کلمې وروسته د اسلام مهم رکن لمونځ دی چې د ورځې پنځه وخته پر هر نارینه او ښځه فرض دی. لمونځ مؤمن ته قوت ورکوي، لکه څنګه چې په قرآن عظیم الشان کې ویل شوي دي: (وَاسْتَعِينُواْ بِالصَّبْرِ وَالصَّلاَةِ) ژباړه: ((اې مؤمنانو! په صبر او لمانځه سره مرسته وغواړئ)) [1] د الله تعالیٰ د یاد تر ټولو ستره وسیله لمونځ دی په دې باره کې قرآن عظیم الشان فرمایي: (وَأَقِمِ الصَّلَاةَ لِذِكْرِي) [2] ژباړه: ((زما د یاد لپاره لمونځ وکړه)). لمونځ د مؤمن ژوند منظموي، له فحشا او منکراتو څخه یې منع کوي او زړه ته ډاډ ورکوي.

لمونځ یو ټولنیز عبادت دی خلکو ته د الله تعالیٰ د احکامو په وړاندې د ټولو انسانانو د برابرۍ پیغام ورکوي.

زکات: زکات بله هغه ستنه ده چې اسلام ورباندې ولاړ او د پاکۍ او ودې په معنا دی. زکات یواځې مالي مرسته نه ده، بلکې د لمانځه، روژې او حج په څېر یو عبادت دی. د زکات په ورکولو مؤمن د خپل رب امر پر ځای کوي او په پای کې یې د ثواب

---

(۱) د البقره سورت، ۱۵۳ آیت.

(۲) طه سورت، ۱٤ آیت.

(c) ketabton.com: The Digital Library

مستحق گرځي او همدغه ثواب دی چې د انسان اخروي ژوند جوړوي او که په ښه طریقه ورکړل شي د ټولنې د ټولو افرادو د ژوند سطحه لوړوي.

روژه: روژه هم د اسلام د بنا په حیث انسانان له ګناه څخه ژغوري، انسان ته د صبر، شکر او نظم درس ورکوي، د فقیرانو له حال څخه یې خبروي او د جسم د آرامۍ لامل ګرځي.

حج: ډېر فردي او ټولنیز حکمتونه لري، د حج په کولو سره د انسان ګناه بښل کېږي او زړه یې پاکېږي، انسان عبادت او بندګۍ ته هڅوي، ایمان قوي کوي، د اسلام تېر برم را یادوي او د اسلام په لارکې د رسول الله ﷺ او یارانو سرښندنې او قهرمانۍ یې را ژوندۍ کوي.

حج په میلیونونو انسانان بې له دې چې د رنګ، ژبې، قومیت، دولت، فرهنګ، مقام او منصب توپیر یې په نظر کې ونیول شي؛ د یو ګډ هدف او موخې لپاره په یو ځای را ټولوي او دا څرګندوي چې په مسلمانانو کې د ورور ګلوۍ او برابرۍ اړیکې څومره کلکې او غښتلې دي، نو دغه دین یوازینی دین دی چې ټول خلک په یوه محور راټولوي او د دنیا او آخرت د نېکبختۍ په لور یې بیایي.

د حدیث شریف ګټې:

۱ـ اسلام پر پنځو بناوو ولاړ دی.

۲ـ لمونځ فرض دی.

۳ـ روژه فرض ده.

٤ـ زکات په بډایه او شتمنو مسلمانانو څوک چې د نصاب خاوندان وي؛ فرض دی.

٥ـ حج فرض دی.

(c) ketabton.com: The Digital Library

فعالیت

- زده کوونکي دې په ډله ییز ډول د اسلام د ارکانو په باره کې سره خبرې وکړي.

ارزونه

۱_ اسلام څو بناوې لري؟
۲_ د لمانځه د اهمیت او ارزښت په باره کې مو څه زده دي؟
۳_ د حج ځینې حکمتونه ذکر کړئ.

کورنۍ دنده

د دې لوست حدیث شریف حفظ کړئ او له معنا سره یې ولیکئ.

(c) ketabton.com: The Digital Library

حياء

عَنْ أَبِي مَسْعُودٍ عُقْبَةَ بْنِ عَمْرو (رضى الله عنه) قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ): «إِنَّ مِمَّا أَدْرَكَ النَّاسُ مِنْ كَلَامِ النُّبُوَّةِ الْأُولَى إِذَا لَمْ تَسْتَحِ فَاصْنَعْ مَا شِئْتَ». [رواه البخاري].

د راوي پېژندنه

نوم يې عقبه، کنيه يې ابو مسعود او په کوفه کې زېږېدلی دی. د هجرت په (٤٠) کال د حضرت علي رضي الله عنه د خلافت په دور کې وفات شوی دی.

د کلمو معنا

١- مِمَّا أَدْرَكَ النَّاسُ:	هغه څه چې خلکو له مخکينيو څخه زده کړي دي.
٢- مِنْ كَلَامِ النُّبُوَّةِ الْأُولَى:	هغه څه چې د ټولو انبياوو (عليهم السلام) شريعتونو ورباندې اتفاق کړی دی.
٣- إِذَا لَمْ تَسْتَحِ:	کله دې چې حيا نه لرله.
٤- فَاصْنَعْ:	نو کوه.

د حديث شريف معنا

له ابو مسعود رضي الله عنه څخه روايت دی، چې پيغمبر صلی الله علیه وسلم وفرمايل: د تېرو شوو پيغمبرانو له وېناوو څخه چې خلکو زده کړې، يوه دا خبره مهمه ده چې کله دې حياء نه لرله، نو څه چې دې خوښ وي؛ کوه يې.

فعاليت

- آيا په زده کړه او ښوونه کې حيا کول ښه دي؟

د حديث شريف حکمت: حيا د هغه انساني کيفيت نوم دی چې سړی له هرې غير مناسبې خبرې او ناوړه کار څخه کرکجن کوي، انسان بايد د هر چا څخه زيات له

(c) ketabton.com: The Digital Library

الله تعالی ښځه حیاء ولري. کوم شی چې ټولنه فاسدوي، اخلاقي فساد دی او حیا داسې یو نېک صفت دی چې انسان له ټولو بدیو او ناوړو کارونو څخه منع کوي، څکه خو اسلام حیا د ایمان ارزښتناکه څانګه بللې ده او سپارښتنه يې کړې ده چې مسلمانان دې دغه خوی په ځان کې پیدا کړي، خپله ټولنه دې له بربنډتوب او بې حیايۍ څخه چې د ډول ډول ناروغیو لامل کېږي؛ وساتي او د خلکو د تشویش مخنیوی دې وکړي.

د حیا ثمره

د حیا پایلې همیشه ګټورې وي، لکه څنګه چې پیغمبر ﷺ فرمايلي دي «اَلحَيَاءُ لَايَاتِي إِلَّابِخَيرِ» حیا یوازې خیر او ښېګنه زېږوي. په بل حدیث شریف کې فرمایي:

((حیا او ایمان تل ملګري وي. کله چې یو له دوی دواړو څخه نه وي؛ بل به يې هم نه وي)).

فعالیت

- زده کوونکي دې د حیا په باره کې سره خبرې وکړي.

د حدیث شریف ټکي:

۱- حیا د ټولو پیغمبرانو له لارښوونو څخه ده.
۲- د حیا اهمیت: حیا انسان له فحشا، منکراتو او خپل سریو څخه منع کوي.
۳- حیا انسان ته قدر ارزښت او عزت ور په برخه کوي.

ارزونه

۱- حیا تعریف کړئ.
۲- د حیا حکمت بیان کړئ.
۳- انسان تر ټولو زیات باید له چا څخه حیا ولري؟

کورنۍ دنده

د حیا د ارزښت او ګټو په هکله یوه لنډه مقاله ولیکئ.

(c) ketabton.com: The Digital Library

نېشه يي توکي

عَنْ أُم سَلَمَةَ رضي الله عنها قَالَتْ: (نَهَى رَسُولُ الله ﷺ عَنْ كُلِّ مُسْكِرٍ وَمُفْتِرٍ). [رواه ابو داود]

د راوي پېژندنه

نوم يې حضرت ام سلمة رضي الله عنها د بنو مغيره قبيلې ته منسوبه ده. له لومړنيو مسلمانانو څخه ده، ام سلمة رضي الله عنها د هغو مهاجرينو له جملې څخه ده چې حبشې او مدينې ته يې هجرت کړی دی. هغه د خپل مېړه ابو سلمة له وفات څخه وروسته د هجرت په څلورم کال د شوال په مياشت کې د پيغمبر ﷺ په نکاح کې راغله او د امهات المؤمنين په صف کې داخله شوه له (۳۰۰) څخه زيات احاديث يې له پيغمبر ﷺ څخه روايت کړي دي او بالاخره د هجرت په ديارلسم کال د (۸٤) کالو په عمر وفات شوه.

د کلمو معنا

۱- مُسْكِرٍ: نېشه کوونکی، د عقل له منځه وړونکی.
۲- مُفْتِرٍ: سستوونکی.

د حديث شريف معنا

حضرت ام سلمة رضي الله عنها روايت کړی چې پيغمبر ﷺ د هر هغه څه له استعمال څخه منع کړې ده چې نېشه راولي او عقل خرابوي او يا عقل کمزوری کوي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د حدیث شریف حکمت

د اسلام له مهمو هدفونو څخه یو هم د عقل، ځان او مال ساتنه او د الله تعالیٰ له نعمتونو څخه د ګټې اخیستلو د ښو لارو ښودنه ده، الله تعالیٰ انسان ته د عقل په واسطه له حیواناتو څخه غوره والی ورکړی دی، څرنګه چې انسان د خپل عقل په وسیله ښه له بدو او ګټه له زیان څخه توپیر کولای شي او د خپل عقل په پراختیا کولای شي، د ترقۍ او پرمختګ لارې هوارې کړي.

لدې کبله د اسلام مقدس دین، د عقل د ساتنې لپاره ټول نېشه يي توکي چې په لومړي سر کې یې شراب ځای لري، حرام کړي دي، ځکه چې د دغو توکو استعمال د مختلفو جرمونو، لکه: ځان وژنه، غلا، تېري، بد امنۍ د صحت خرابوالي او داسې نورو لامل ګرځي.

د حدیث شریف ګټې:

۱- ټول مستي راوستونکي او سستوونکي، لکه شراب او د نېشه يي توکو مختلف ډولونه حرام دي.

۲- نېشه کوونکي توکي که لږ وي او که ډېر وي؛ حرام دي.

۳- له نېشه يي توکو څخه هر ډول ګټه اخیستل حرام دي.

٤- د اسلام مقدس دین، انسان د ځان او عقل د ساتنې مسؤول ګڼي.

ارزونه

۱- په اسلام کې د نېشه يي توکو حکم څه دی؟

۲- د شرابو او نېشه يي توکو زیانونه بیان کړئ.

۳- د درس مفهوم په لنډ ډول بیان کړئ.

کورنۍ دنده

د نېشه يي توکو د زیانونو په اړه یوه مقاله ولیکئ.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د جماعت لمونځ

۱. د جماعت د لمانځه حکم

د جماعت لمونځ مؤکد سنت دی.

۲. څوک د امامت حق لري؟

په امامت کې د لومړيتوب حق په ترتيب سره لاندې کسان لري:

۱- لومړی د امامت حقدار هغه څوک دی چې عالم وي، يعنې په شرعي مسايلو او خاصتاً د لمانځه په احکامو پوهېږي.

۲- که چېرې داسې څوک نه وي بيا هغه څوک دی چې د قرآن کريم قاري او يا چې قرآن ښه تلاوت وکړای شي.

۳- که عالم او قاري هم پيدا نه شي بيا به متقي او پرهېزګار سړی مخکې کېږي.

٤- او که په تقوی کې ټول سره يوشان وي بيا به هغه څوک مخکې کېږي چې په عمر کې تر نورو مشر وي.

۳- د اقتداء احکام

۱. د فرض کوونکي لمونځ په فرض کوونکي پسې په داسې حالت کې روا دی چې دواړه يو فرض له غاړې څخه ساقطوي، يعنې دواړه د ماسپښين فرض کوي، خو که يو د مازديګر او بل د ماسپښين لمونځ کوي، بيا يو بل پسې نيت کول صحيح نه دی.

۲. تيمم کوونکی د اودس کوونکي امام کېدی شي.

۳. پښې وينځونکی د مسحې کوونکي مقتدي کېدی شي.

٤. په ناست پسې ولاړ درېدی شي.

۵. څوک چې رکوع او سجده کوي په اشاره کوونکي پسې يې اقتداء صحيح نه ده.

٦. د نفل کوونکي اقتداء په فرض کوونکي پسې صحيح ده.

(c) ketabton.com: The Digital Library

۷. د غیر معذور لمونځ په معذور پسې روا نه دی.
۸. په جامه پټ سرې د لوڅ سرې مقتدي کېدای نه شي.
۹ . قارې دې په امي پسې اقتدا نه کوي.

۴. په جماعت سره د فرض لمونځ موندل

کله چې یو چا پر سنتو، فرضو یا قضایي لمونځ ځانته پیل وکړ، بیا جماعت ودرید، خپل لمونځ دې په ولاړه باندې په سلام ګرځولو پرېږدي او په جماعت کې دې شریک شي.

۵. په یو جومات کې د جماعت د تکرار حکم

د کلي په جومات کې په یو آذان او اقامت د جماعت تکرار مکروه دی. مخصوصا چې دغه کار د یوې ډلې له خوا همیشه تکرار شي، ځکه دا د تفرقې لامل ګرځي.
د کلي جومات: هغه مسجد دی چې امام او مقتدیان یې معلوم وي.

۲. په لاندې ځایونو کې د جماعت تکرارول روا دي

۱. د لارې په جومات کې.
۲. په هغه جومات کې چې ټاکلی امام او مؤذن ونه لري او هر وخت بېل بېل خلک راځي او لمونځ پکې کوي.

ارزونه

ا- د جماعت لمونځ څه حکم لري او په امامت کې د لومړیتوب حق په ترتیب سره بیان کړئ.
ب- د اقتداء ځینې احکام په لنډ ډول بیان کړئ.
ج-په کومو ځایونو کې د جماعت تکرارول روا دي؟

کورنۍ دنده

د پورتنیو پوښتنو ځوابونه په خپلو کتابچو کې ولیکئ.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د جُمعې او د اخترونو لمونځونه

د جمعې لمونځ:

۱. د جُمعې د لمانځه حکم

د جُمعې لمونځ فرض عین دی.

۲. د جُمعې لمانځه د وجوب شرطونه

د جمعې د لمانځه د وجوب شرطونه دا دي:

۱. نارینتوب: په ښځو باندې د جُمعې لمونځ فرض نه دی.

۲. مقیم توب: په مسافر باندې د جُمعې لمونځ فرض نه دی.

۳. امنیت: په هغه چا باندې چې امنیت یې تر ګواښ لاندې وي، د جُمعې لمونځ فرض نه دی.

٤. د سترګو روغوالی: په ځای ناست ړوند باندې د جُمعې لمونځ فرض نه دی.

۳. د جمعې د لمانځه د صحت شرطونه

۱. د جُمعې لمونځ په ښار یا په هر هغه ځای کې چې امیر او قاضي ولري صحیح دی.

۲. د جُمعې لمانځه امام باید خپله د سیمې واکمن وي او یا خو د هغه استازی وي.

۳. د جُمعې لمونځ به د ماسپښین په وخت کې اداء کېږي، نو له ماسپښین څخه مخکې او وروسته د جمعې لمونځ نه صحیح کېږي.

٤. جومات ته به هر څوک ننوتلای شي او هیڅوک به ترې نه منع کېږي.

٥. په جماعت به ادا کېږي او پرته له جماعت څخه یوازې نه کېږي او د جماعت کمه اندازه درې تنه دي او د دوی لپاره خطبې ته حاضریدل شرط نه دي. ځینې وایي که درې تنه د امام په شمول حاضر شي د جُمعې لمونځ ورسره کېږي.

٦. خُطبه له عربۍ څخه پرته په بله ژبه هم جواز لري.

۷. باید خطبه د لمانځه څخه مخکې ووایي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

فعالیت

- یو زده کوونکی دې، عملاً د جُمعې لمونځ د خپلو ملگرو په وړاندې په لنډه توگه تمثیل کړي.

د اخترونو لمونځونه

د اخترونو د لمانځه حکم

په ټولو هغو خلکو چې د جُمعې لمونځ پرې فرض دی، د اختر لمونځ ورباندې واجب دی.

د اخترونو د لمانځه د وجوب شرطونه

د اخترونو د لمانځه د وجوب شرطونه، کټ مټ د جُمعې د لمانځه د وجوب شرطونه دي.

د اخترونو د لمانځه د صحت شرطونه

د اخترونو د لمانځه د صحت شرطونه، کټ مټ د جُمعې د لمانځه د صحت شرطونه دي، خو د جُمعې په خلاف د اخترونو په لمانځه کې خطبه له لمانځه څخه وروسته سنت ده.

۴. د اخترونو د لمانځه لپاره سنتونه

۱. په اخترونو کې غسل سنت دی د ټولو مسلمانانو لپاره که لمانځه ته ځي او یا نه ځي.

۲. خوشبويي لگول، غوره او پاکې جامې اغوستل،

۳. له چا سره د مبارکۍ په وخت کې ځان خوشحاله ښودل،

٤. د اخترونو په ورځ زيات خيرات او صدقه کول، همدا راز د سرسايې ورکول پر چا چې واجب وي.

۵. د لارې بدلول، يعنې تگ په يوه لار او راتگ په بله لار،

٦. د اخترونو له لمانځه څخه مخکې او وروسته نفل نه کول.

۵. د اخترونو د لمانځه ادا کولو کيفيت

۱. امام او مقتدي به په شريکه د اختر د لمانځه نيت په ژبه باندې په داسې حال کې کوي چې امام به د امامت او مقتدي به د اقتداء لفظ ورسره زياتوي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

۲. امام او مقتدي دواړه به ثناء (سبحانک اللهم....) په پټه وايي.
۳. له ثناء څخه وروسته به امام او مقتدي درې تکبیره په داسې حال کې وايي چې لاسونه به تر غوږو پورې پورته کوي او ترمنځ به يې لږ چوپ پاتې کيږي.
٤. بيا به امام (اعوذ بالله او بسم الله) په پټه او ورپسې فاتحه د سورت په ملتيا په جهر وايي.
٥. بيا به رکوع ته د ښکته کيدو تکبير وايي او رکوع به کوي.
٦. له قومې او سجدو څخه وروسته به دوهم رکعت ته د پورته کيدو لپاره تکبير وايي.
٧. کله چې دوهم رکعت ته پورته شو (بسم الله الرحمن الرحيم) به په پټه وايي.
٨. له (بسم الله) څخه وروسته به فاتحه له سورت سره يوځای وايي.
٩. له سورت څخه وروسته او له رکوع څخه وړاندې به بيا درې تکبيره په داسې حال کې وايي چې لاسونه به غوږونو ته پورته کوي.
١٠. بيا به وروسته په څلورم تکبير رکوع ته ښکته کيږي. رکوع او سجده به کوي.
١١. له تشهد، درود او دعاء څخه وروسته به سلام اړوي.
١٢. له سلام څخه وروسته به امام پورته کيږي او دوه خطبې به وايي، که چيرې کوچنی اختر وي په لومړۍ خطبه کې به د سرسايې او که لوی اختر وي د قربانۍ او د تشريق د تکبيراتو احکام بيانوي.
١٣. د دواړو خطبو ترمنځ به لږ ساعت کښيني او بيا به دويمې خطبې ته پورته کيږي.

۶. د تشريق تکبيرونه

اَللهُ اَکْبَرُ- اَللهُ اَکْبَرُ لَا إله إلاالله و اَللهُ اَکْبَرُ اَللهُ اَکْبَرُ و لِلهِ اْلحَمْدُ.

۷. د تشريق د تکبيرونو حکم

د تشريق تکبيرونه په هر بالغ مسلمان واجب دي.

۸. د تشريق د تکبيرونو وخت

د عرفې د سهار له لمانځه څخه وروسته پيل او د تشريق د ورځو په اخري مازديگر پای ته رسيږي (د اختر په څلورمه ورځ د مازديگر له لمانځه وروسته د تکبيرونو په

(c) ketabton.com: The Digital Library

ويلو سره پای مومي).

فعاليت

- له شاگردانو څخه دې يو کس د اختر لمونځ په عملي بڼه تمثيل کړي.

ارزونه

۱- لاندې پوښتنو ته ځوابونه ووايئ:

أ- د تشريق ورځې څو دي په لنډ ډول يې بيان کړئ؟

ب- د جمعې او اخترونو لمونځونه څه حکم لري؟

ج- د جمعې د لمانځه د صحت او و جوب شرطونه څو او کوم دي؟

د- د اختر د لمانځه له پاره د لمونځ کوونکي سنتونه په لنډ ډول بيان کړئ؟

۲- لاندې صحيحو جملو ته (ص) او غلطو جملو ته (غ) نښه کېږدئ:

أ- د تشريق تکبيرونه په هر بالغ او نابالغ مسلمان واجب دي. (   )

ب- د اختر د لمانځه د صحت شرطونه کټ مټ د جمعې د لمانځه د صحت شرطونه دي. (   )

ج- د تشريق تکبيرونه د عرفې د سهار له لمانځه څخه وروسته پيل او د ذي الحجې په ديارلسم پای مومي. (   )

کورنۍ دنده

- د اختر د لمانځه د اداء کولو طريقه په ترتيب سره په خپلو کتابچو کې وليکئ.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د كسوف، خسوف او استسقا لمونځونه

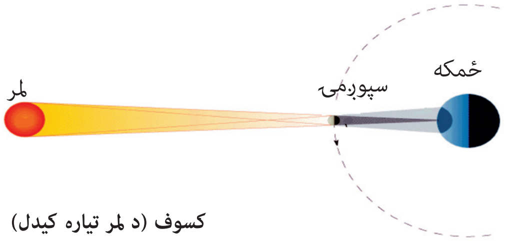

كسوف (د لمر تیاره كیدل)

د كسوف لمونځ

۱. د كسوف معنا

(كسوف) د لمر توروالي او يا يې د روښنايۍ كموالي ته وايي.
كله چې سپوږمۍ د ځمكې او لمر ترمنځ واقع شي او د لمر د وړانګو مخه ونيسي، نو كسوف (يا د لمر تياره كيدل) منځ ته راځي.

د كسوف د لمانځه حكم

د كسوف لمونځ مؤكد سنت دی.

د كسوف د لمانځه كيفيت

د كسوف لمونځ دوه ركعته دی، په داسې شكل به كېږي لكه څنګه چې نور لمونځونه كېږي. خطبه، اذان او اقامت نه لري. امام به پكې په پټه قرائت لولي او د هغه چا په امامت به ادا كېږي چې كوم د جُمعې امامت كوي، خو كه چېرې څوك امامت ته حاضر نه شو؛ بيا به هر سړی په خپل كور كې ځانته دوه يا څلور ركعته لمونځ كوي.

د خسوف لمونځ

د خسوف معنا: د سپوږمۍ د سترګې توروالي او يا يې د روښنايۍ كموالي ته خسوف وايي. كله چې ځمكه د سپوږمۍ او لمر ترمنځ راشي او د ځمكې سيوری د سپوږمۍ پر مخ ولوېږي او د لمر د هغو وړانګو چې په سپوږمۍ به لويدلې ممانعت وشي نو خسوف (يا د سپوږمۍ تياره كيدل) منځ ته راځي.

د خسوف د لمانځه كيفيت

د خسوف لمونځ د تل لپاره كور كې كېږي. همدا راز لمونځونه د زلزلو او د ساري ناروغيو څخه د خلاصون په موخه هم كېږي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

۲. د استسقا لمونځ

استسقاء باران غوښتلو ته وايي. په استسقاء کې دوه رکعته لمونځ کېږي، بیا امام خطبه وايي او دعا کوي.

- **مسایل**:

۱. د استسقاء په لمانځه کې لازمه ده چې الله تعالی ته د خشوع، عذر او زاریو اظهار وشي او حتی څاروي هم له ځان سره صحرا ته یوړل شي.

۲. د ماشومانو او سپین ږیرو ویستل د استسقاء د لمانځه لپاره هم په کار دي، ځکه چې د الله ﷻ رحمت په داسې ضعیفو رانازلېږي.

۳. د استسقاء په لمانځه کې به امام ډېر استغفار وايي.

فعالیت

- زده کوونکي دې پورتني مطالب په انفرادي او یا ګروپي شکل د سوال او ځواب په میتود سره تکرار کړي.

ارزونه

۱- لاندې پوښتنو ته ځواب ووایاست:

أ- خسوف او کسوف څه معنا لري؟ تعریف یې کړئ.

ب- د خسوف لمونځ په کوم ځای کې کېږي؟ او پرته له خسوفه دا لمونځ په نورو کومو ځایونو کې کېږي روښانه یې کړئ؟

ج- استسقاء څه معنا لري لغوي او اصطلاحي تعریف یې وکړئ؟

د- د استسقاء د لمانځه حکم ووایاست.

۲-لاندې صحیحو جملوته (ص) او غلطو جملو ته (غ) نښه کېږدئ:

أ- د کسوف او استسقاء لمونځونه مؤکد سنت دي. (   )

ب-د کسوف د لمانځه امام به د جمعې امام وي. (   )

کورنۍ دنده

د پورتنیو سوالونو ځوابونه په خپلو کتابچو کې په ساده ژبه ولیکئ.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د جنازې احکام

د جنازې تعریف

کله چې مړی ښخولو ته برابر شي او د لمانځه او دفن لپاره وړل کېږي؛ نو دې ته جنازه وايي.

د ځنکدن د وخت آداب او سنتونه

د ځنکدن په حالت کې لاندې شیان سنت دي:

۱ـ د ځنکدن په وخت کې د شهادت کلمه ویل.

۲ـ د ناروغ د څو تنوخپلوانو اویا دوستانو حاضریدل د ناروغ د ځنکدن په وخت کې مستحب دي، په دې خاطر چې که څه وصیت کوي، نو هغوی دې واوري او د شهادت کلمه ورته وریاده او تلقین کړي (البته ناروغ باندې باید امر ونه شي چې کلمه ووایه څکه چې ناروغ په ځان نه پوهیږي اوکیدای شي منفي عکس العمل وښیي)

۳ـ کله چې روح له بدن څخه جدا شي، نو بیا لازمه ده چې د مړي بدن په داسي توګه لکه چې ویده وي، په ښکلي هیئت سره برابر شي، سترګې يې پټې، زنه یې راټوله، پښې او دواړه لاسونه یې اوار کړل شي او که کوم څادر وي؛ نو هغه دې پرې واچول شي.

۳. د میت حقوق

هغه معلوم قرضونه چې پر میت باندې دي، د هغو خلاصول او یا یې پر غاړه اخیستل،

۱ـ غسل ورکول،

۲ـ د جنازې لمونځ وربانديې اداء کول،

۳ـ په هدیره کې ښخول.

د حقیقي شهید احکام

۱ـ خپلې جامې یې کفن دی او بل نوی کفن ورته نه ورکول کېږي.

۲ـ هر هغه شی به ترې لرې کوي چې له کفن څخه زیات وي، لکه: چپن، ساعت او داسې نور...

۳ـ غسل ورته نه ورکول کېږي.

۴ـ د جنازې لمونځ به وربانديې کوي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د متوفیٰ ماشوم حق

۱ـ د نوم ایښودل.
۲ـ غسل ورکول.
۳ـ د جنازې لمونځ ورباندې کول.
۴ـ په هدیره کې ښخول.

د میت د تکفین او تجهیز مصارف

د میت د تجهیز، تکفین او ښخولو مصارف به د میت له خپل مال څخه ورکول کیږي. که چیرې کوم میت خپل مال ونه لري بیا به یې هغه خپلوان مصارف ګالي چې په کومو باندې یې نفقه واجبه ده او یا د ده نه میراث وړي. خو که څوک داسې خپلوان هم ونه لري بیا به له بیت المال څخه دا مصارف ورکول کیږي. البته لازمه ده له هغو اضافي او ملاماتوونکو مصارفو څخه چې یواځې د تظاهر، ریا او د سیالۍ لپاره کیږي ډډه وشي، ځکه ډېر کله داسې کیږي چې د متوفی د کورنۍ د دوه چنده اذیت او تکلیف لامل ګرځي. [1]

فعالیت

• زده کوونکي دې پورتني مطالب په انفرادي او یا ګروپي شکل د سوال او ځواب په میتود سره تکرار کړي.

ارزونه

لاندې پوښتنو ته ځوابونه ووایئ:

۱. جنازه څه ته وایي؟
۲. د ځنکدن آداب او سنتونه کوم دي؟
۳. د میت حقونه کوم دي؟ په لنډ ډول یې بیان کړئ.
٤. د حقیقي شهید احکام په لنډ ډول ولیکئ.
۵. د میت د تجهیز او تکفین مصارف له کوم ځای څخه ورکول کیږي؟

کورنۍ دنده

د پورتنیو سوالونو ځوابونه په خپلو کتابچو کې ولیکئ.

---

(۱) پورتني معلومات اضافي دي او په امتحان کې شامل نه دي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

شپږ څلوېښتم لوست

د میت لمبول او وربانديې د جنازې لمونځ کول

لومړی: د مړي د لمبولو طريقه:

۱. په یو مناسب او مستورځای کې به جامې ترې نه وکاږي او عورت به یې پټ کړي.

۲. د مړي حرمت دې وساتل شي او د عورت ځایونه دې په داسې شکل پرېمنځل شي چې غسل ورکوونکی دې په خپلو لاسونو کې څه ونیسي تر څو لاسونه یې د مړي پر بدن ونه لګيږي او نه ولیدل شي.

۳. اودس دې ورکړل شي، خو خوله او پوزه دې ورته نه پرېمینځي، بلکې خوله او پوزه به یې په یوه لمده ټوټه مسح کړي.

٤. بیا دې سر ورته پریمنځي.

٥. بیا دې په ټول بدن باندې اوبه ورواچوي، که صابون پرې ووهل شي بهتره ده.

٦. بیا دې ښي اړخ ورته پریمنځي او بیا دې چپ اړخ ورته پریمنځي ترڅو چې ټول بدن یې ومینځل شي.

څوک د میت د لمبولو لپاره مناسب او غوره دي؟

دا بهتره ده چې میت د ده نږدې خپلوان کوم چې په لمبولو پوهېږي ولمبوي، خو که داسې نه وي، نو بیا دې داسې پرهيزګاره سړی ورته غسل ورکړي چې په لمبولو پوهېږي.

البته مړه ښځه به ښځه لمبوي، خو ښځه کولای شي خپل میړه ومینځي.

۲ـ میت ته کفن ورکول

* **د کفن ورکولو حکم**: مړي ته کفن ورکول فرض کفایي دي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

* د کفن ډولونه:

کفن په درې ډوله دی: مسنونه کفن، کفایي او د ضرورت کفن.

مسنونه کفن: په لاندې ډول دی:

قمیص: له ورمېږ څخه ترقدمونو پورې دمړي ټول ځان وربانديې پټېږي.

ازار: د مړي سر او ټول بدن پټوي د قمیص له پاسه وراغوستل کېږي.

لفافه: دا هم له سر څخه تر قدمونو پورې ده، خو له ازار څخه يې اندازه زیاته ده او له سر او پښو سره ترل کېږي.

البته د ښځې په کفن کې دوه ټوټې نورې هم اضافه کېږي: (خمار او خرقه)

خمار: ټکرى د سر او د مخ لپاره

خرقه: یوه ټوټه د صدر (سینې) نه تر زنګونونو پورې

خمار او خرقه له لفافې نه مخکې وراغوستل کېږي.

کفن الکفایة: عبارت له ازار او لفافې څخه دی او قمیص پکې نشته، خو ښځې لپاره به یو څادر (ټیکرى) زیاتېږي.

کفن الضرورة: هغه ټوټه چې د کفن د کفایت له اندازې څخه کمه وي او میت د ضرورت لپاره پکې تکفین شي. [(۱)]

په مړي باندې د جنازې لمونځ

۱ـ د جنازې د لمانځه حکم: دجنازې لمونځ، لکه: د مړي تجهیز، تکفین اوخښول په مسلمانانو باندې فرض کفایي دی.

۲ـ د جنازې د لمانځه ارکان: د جنازې لمونځ دوه رکنه لري:

۱. څلور تکبیره،

۲. ودریدل.

- نیت یعني قصد او اراده د جنازې د لمانځه لپاره شرط دی.
- له څلورم تکبیر څخه وروسته دواړو لوروته سلام ګرځول واجب دي.

---

(۱) د دې درس پورتنۍ برخه اضافي معلومات دي او په امتحان کې شامل نه دي

(c) ketabton.com: The Digital Library

د جنازې د لمانځه سنتونه

۱ـ له لومړي تکبیر نه وروسته د حمد او ثنا ویل: (سُبحَانَكَ اَللّٰهُمَّ وَ بِحَمدِكَ وَ تَبَارَكَ اسمُكَ وَ تَعَالَى جَدُّكَ وَ جَلَّ ثَنَائُكَ وَ لَا إِلَهَ غَيرُكَ).

۲ـ له دویم تکبیر نه وروسته د درود ویل: (اَللّٰهُمَّ صَلِّ عَلَى مُحَمَّدٍ وَعَلَى آلِ مُحَمَّدٍ كَمَا صَلَّيتَ وَ سَلَّمتَ وَ بَارَكتَ وَ رَحِمتَ عَلَى اِبرَاهِيمَ وَ عَلَى آلِ اِبرَاهِيمَ إِنَّكَ حَمِيدٌ مَجِيدٌ).

۳ـ له دریم تکبیر څخه وروسته، مړي ته دعا کول او هغه ته مغفرت غوښتل، په هر عبارت چې وي، خو بهتره دا ده چې په مأثوره الفاظو باندې دعا وشي، لکه:

• د بالغ مړي لپاره نارینه وي او که ښځینه: (اَللّٰهُمَّ اغفِر لِحَيِّنَا وَ مَيِّتِنَا وَشَاهِدِنَا وَغَائِبِنَا وَ صَغِيرِنَا وَ كَبِيرِنَا وَ ذَكَرِنَا وَ أُنثَانَا، اَللّٰهُمَّ مَن احيَيتَه مِنَّا فَأَحيِيهِ عَلَى الاسلام و مَن تَوَفَّيتَهُ مِنَّا فَتَوَفَّهُ عَلَى الايمَانِ).

• او که مړی ماشوم وي؛ نو دا دعا به لولي: (اَللّٰهُمَّ اجعَلهُ لَنَا فَرَطاً وَ اجعَلهُ لَنَا أَجراً وَ ذُخراً وَ اجعَلهُ لَنَا شَافِعاً وَ مُشَفَّعاً).

• او که مړی ماشومه وي؛ نو دا دعا به لولي: (اَللّٰهُمَّ اجعَلهَا لَنَا فَرَطاً وَ اجعَلهَا لَنَا أَجراً وَ ذُخراً وَ اجعَلهَا لَنَا شَافِعَةً وَ مُشَفَّعَةً).

د جنازې د لمانځه ادا کولو طریقه

پس له دې چې جنازه د لمانځه لپاره کېښودل شوه، امام د مړي د سینې په مقابل کې ودرېږي او د صفونو له ترتیبولو او د میت له تعیینولو (چې ماشوم دی او که لوی) وروسته لومړی تکبیر وایي.

له لومړي تکبیر سره د جنازې لمونځ کوونکي لاسونه تر غوږو پورته کوي، تکبیر وایي او بیا (سُبحَانَكَ اَللّٰهُمَّ.....) وایي.

بیا امام دویم تکبیر وایي او وروسته (اَللّٰهُمَّ صَلِّ...) وایي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

بیا دریم تکبیر وایي او وریسې دعا کوي، څنګه چې مخکې په تفصیل سره بیان شوې، لکه: (اَللّٰهُمَّ اغفِر لِحَیِّنَا وَ مَیِّتِنَا...)
له دعا څخه وروسته به څلورم تکبیر وایي او وریسې به سم د لاس ښي او کیڼ لورته سلام اړوي.

فعالیت

- یو زده کوونکی دې د خپلو ټولګیوالو په وړاندې عملاً د لویانو د جنازې لمونځ په جهر سره تمثیل کړي.

بل زده کوونکی دې د ماشوم د جنازې لمونځ په جهر سره تمثیل کړي.
او بل زده کوونکی دې د ماشومې د جنازې لمونځ په جهر سره تمثیل کړي.

ارزونه

لاندې پوښتنو ته ځوابونه ووایاست:
۱. د جنازې د لمانځه دعاګانې ووایئ.
۲. کفن په څو ډوله دی؟
۳. د نارینه او ښځینه کفن څه توپیر لري؟

کورنۍ دنده

زده کوونکي دې د جنازې لمونځ په یادو زده کړي او د جنازې کیفیت دې په خپلو کتابچو کې ولیکي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

زکات

د زکات تعريف

زکات په لغت کې: پاکوالي، زياتوالي او برکت ته وايي.

په اصطلاح کې: مستحقينو ته د هغه مال د ټاکلې برخې ورکول دي چې نصاب ته رسيدلی وي.

د زکات حکم

زکات د اسلام له ارکانو څخه يو رکن دی او ورکول يې په هغه چا فرض دی چې د ورکولو شرطونه په کې وي.

د زکات د فرضيت دلايل

زکات په قرآن کريم، احاديثو او اجماع باندې ثابت دی:

١. قرآن کريم: (وَأَقِيمُوا الصَّلَاةَ وَآتُوا الزَّكَاةَ)[١]

ژباړه: تاسې لمونځونه قايم کړئ او زکات ورکړئ.

٢. حديث: رسول اکرم ﷺ فرمايي: اسلام پنځه بناوې لري لومړۍ بنا يې د شهادت کلمه، دويمه بنا يې لمونځ، دريمه بنا يې زکات ورکول، څلورمه بنا يې د روژې نيول او پنځمه بنا يې د حج کول دي.

٣. اجماع: د ټول امت علماوو اجماع کړې چې زکات د اسلام له ارکانو څخه يو رکن دی.

د زکات د فرضيت کال: زکات د هجرت په دويم کال د روژې له فرضيت څخه مخکې فرض شوی دی.

---

١ (د البقرې سورت، ٤٣ آيت)

(c) ketabton.com: The Digital Library

د زکات د وجوب شرطونه

زکات ځانګړي شرطونه لري چې ځيني په مالك او نور يې په مال پورې اړه لري:

لومړی د مکلف یا مالک شرطونه:

۱. اسلام.

۲. عقل.

۳. بلوغ.

٤. اصيلوالی. يعني (مريي) نه وي.

٥. د نصاب مالك کيدل چې د کال په پيل او پای کې د نصاب خاوند وي.

د زکات نصاب په نقدينو کې دوه سوه درهمه سپين زر او يا شل مثقاله سره زر دي. چې په اوسنيو ګرامونو باندې د سرو زرو نصاب ۸۵ ګرامه او د سپينو زرو نصاب ٥۹٥ ګرامه کېږي [۲]

دويم: په مال پورې تړلي شرطونه

۱. مال بايد د مالك په لاس کې وي، نو په ورك شوي مال باندې زکات نشته.

۲. د مال په خاوند باندې داسې پور نه وي چې ټول مال ورلاندې شي او يا دومره ترې پاتې شي چې نصاب نه کم وي.

۳. نصاب بايد د اصلي حاجتونو څخه اضافه وي، لکه: کور، دکور اسباب او داسې نور.

٤. نصاب بايد له هغو مالونو څخه پوره شوی وي چې شرعا د زکات قابليت لري.

٥. يو کال بايد پرې تير شوی وي، يعنې پس له دې چې نصاب ته رسيدلای وي له مالك سره يو کال پرې تير شوی وی.

(خو د فصلونو او مېوو په زکات کې د کال تېرېدل شرط نه دی، بلکې د فصل او مېوې د راټولېدو سره سم پکې زکات واجبېږي).

---

(۲) المکيال و الميزان فتاویٰ الازهرالشريف ۱/ ۲۰۲

(c) ketabton.com: The Digital Library

۵. د زکات د صحت شرطونه

فقهاوو کرامو د زکات د صحت لپاره لاندې شرطونه ښودلي دي:

۱. نیت، ځکه چې زکات ورکول عبادت دی او پرته له نیت څخه عبادت نه صحیح کېږي.

۲. اسلام، ځکه چې له کافر څخه د نیت تصور نه شو کولی.

۳. زکات به مستحق کس ته ورکول کېږي، د مستحقینو بیان وروسته راځي.

٤. د مستحق له لوري د زکات قبضول.

۵. زکات له حلال مال څخه ورکول.

٦. هغه مالونه چې زکات ورکول پکې واجبېږي

۱. څاروي.

۲. تجارتي توکي.

۳. مېوې او فصلونه.

٤. سره او سپین زر.

۵. معدنونه او ښخ شوي مالونه.

فعالیت

- زده کوونکي دې پورتني مطالب په انفرادي او یا ګروپي شکل د سوال او ځواب په میتود سره تکرار کړي.

ارزونه

- لاندې پوښتنو ته ځواب ووایاست:

۱. زکات په لغت او اصطلاح کې تعریف کړئ.

۲. د زکات د فرضیت دلیل له قرآن کریم څخه ووایاست.

(c) ketabton.com: The Digital Library

۳. د زکات د صحت شرطونه په لنډ ډول بیان کړئ.

٤. د مال د خاوند شرطونه په لنډ ډول ولیکئ.

- لاندې خالي ځایونه په مناسبو کلمو ډک کړئ:

۱. هغه مالونه چې زکات پکې واجبېږي عبارت دي له...........................

۲. په د مال پورې تړلي شرطونه عبارت دی له...............................

- لاندې صحیح جملو ته (ص) او غلطو جملو ته (غ) نښه کېږدئ:

أ- د زکات د وجوب شرطونه اسلام، عقل او بلوغ دي. (   )

ب- د فصلونو او مېوو په زکات کې هم د کال تېرېدل شرط دی. (   )

کورنۍ دنده

زده کوونکي دې د لوست مهم مطالب په خپلو کتابچو کې ولیکي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د څارویو زکات

له څارویو څخه زموږ مطلب اوښه، اوښ، غوا، غوایان، میښې، سنډاګان، پسونه، میږې، وز او وزې دي، بناءً په وحشي څارویو کې زکات نشته.

۱. د اوښانو زکات

د اوښانو د زکات ترتیب په لاندې ډول دی:

- په پنځو اوښانو کې یو پسه دی.
- په لسو اوښانو کې دوه پسونه دي.
- په پنځلس اوښانو کې درې پسونه دي.
- له شلو اوښانو څخه تر څلور ویشتو پورې، یکې څلور پسونه دي.
- له ۲۵ اوښانو څخه تر ۳۵ اوښانو پورې، یوه کلنه جونګۍ ده، هغه چې په دویم کال کې یې قدم ایښی وي.
- له ۳۶ څخه تر ٤٥ اوښانو پورې، یکې یوه دوه کلنه جونګۍ چې دریم کال کې یې قدم ایښی وي.
- له ٤٦ څخه تر ٦٠ اوښانو پورې، یکې یوه حقه ده یعنی درې کلنه جونګۍ چې څلورم کال کې یې قدم ایښی وي.
- له ٦١ څخه تر ۷٥ اوښانو پورې، جذعه ده څلور کلنه جونګۍ چې په پنځم کال کې یې قدم ایښی وي.
- له ٧٦ څخه تر ٩٠ اوښانو پورې، دوه یو کلنې جونګۍ چې دویم کال کې یې قدم ایښی وي واجبیږي.
- له ٩١ څخه تر ١٢٠ اوښانو پورې، دوه درې کلنې جونګۍ چې څلورم کال کې یې قدم ایښی وي واجبیږي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د اوښانو تعداد	د زکات مقدار	د اوښانو تعداد	د زکات مقدار
۵ اوښانو کې	۱ پسه	۳۶ اوښانو کې	۱ دوه کلنه جونګۍ
۱۰ اوښانو کې	۲ پسونه	۴۶ اوښانو کې	۱ درې کلنه جونګۍ
۱۵ اوښانو کې	۳ پسونه	۶۱ اوښانو کې	۱ څلورکلنه اوښه چې په پنځم کال یې قدم ایښی وي
۲۰ اوښانو کې	۴ پسونه	۷۶ اوښانو کې	۲ یو کلنې جونګۍ
۲۵ اوښانو کې	۱ یوه کلنه جونګۍ	۹۱ اوښانو کې	۲ درې کلنې جونګۍ

فعالیت

• زده کوونکي دې پورتني مطالب په انفرادي او یاګروپي شکل د سوال او ځواب په میتود سره تکرار کړي.

۲. د غواګانو او غوایانو زکات

د غواګانو او غوایانو نصاب دېرش غواګانې او غوایان دي.

د غوایانو او غواګانو د زکات اندازه:

✓کله چې د غواګانو یا غوایانو شمېر دېرشو ته ورسېږي په هغو کې یوه کلنه خوسۍ چې په دویم کال کې یې قدم ایښي وي واجبیږي.

✓کله چې یې شمېر څلوېښتو ته ورسېږي بیا پکې یوه دوه کلنه خوسۍ چې دریم کال کې یې قدم ایښی وي، واجبیږي.

✓ کله چې د غواګانو او یا غوایانو شمېر شپیتو ته ورسېږي بیا پکې دوه یو کلنې خوسکۍ چې په دویم کال کې یې پښه ایښی وي، واجبیږي.

✓کله چې یې شمېر اویاوو ته ورسیږي بیا په کې یوه یوکلنه او بله دوه کلنه خوسۍ ورکول کیږي.

✓کله چې د غوایانو او غواګانو شمېر اتیاوته ورسیږي بیا په کې دوه دوه کلنې خوسکۍ ورکول کیږي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د میښو او سنډاګانو زکات د غواګانو او غوایانو د زکات په شان دی.

فعالیت

- د غواګانو د زکات د اندازې لپاره یو جدول جوړ کړئ لکه څنګه چې اوښانو ته جوړ شوی دی.

۳. د میږو او وزو زکات

د میږو او وزو د زکات نصاب: د میږو، پسونو او وزو د زکات نصاب څلوېښت میږې یا وزې دي بناءً په نهه دېرشو پسونو او وزو کې زکات نشته.

د میږو او وزو د زکات اندازه:

۱ـ کله چې د میږو یا وزو شمېر څلوېښتو ته ورسېږي یو پسه به په زکات کې ورکوي.

۲ـ کله چې د میږو یا وزو شمېر ۱۲۱ ته ورسېږي بیا به دوه پسونه په زکات کې ورکوي.

۳ـ کله چې یې شمېر ۲۰۱ ته ورسېږي درې پسونه به زکات کې ورکوي.

۴ـ کله چې څلورسوو ته ورسیږي څلور پسونه به زکات کې ورکوي کله چې له څلورسوو څخه د میږو او وزو شمېر زیات شي بیا په هرو سلو کې یو پسه یا وزه د زکات لپاره ویاسي.

مسأله: د میږو او وزو په زکات کې به یو کلن مال چې په دویم کال کې یې قدم ایښی وي ورکوي یعني له کال نه د لږ عمر مال په زکات کې نه ورکول کېږي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

فعالیت

- زده کوونکي دې پورتني مطالب په انفرادي او یاګروپي شکل د سوال او ځواب په میتود سره تکرار کړي.

ارزونه

- لاندې صحیح جملو ته (✓) او غلطو ته د (×) نښه کېږدئ:

۱. په هرو پنځو اوښانو کې څلور پسونه لازمېږي. (   )

۲. کله چې د غواګانو شمېر شپېتو ته ورسېږي دوه یو کلنې خوسۍ به زکات کې ورکوي. (   )

۳. د مېږو نصاب څلویښت مېږې دي او له دې څخه په کمو کې زکات نشته. (   )

٤. د غواګانو نصاب څلویښت غواګانې دي. (   )

کورنۍ دنده

د زکات د ګټې په اړه یو مطلب چې پنځه کرښې وې ولیکئ.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د فصلونو او مېوو زکات

د مېوو او فصلونو زکات ته (عشر) ويل کېږي.

د مېوو او فصلونو د زکات د وجوب دلايل

د مېوو او فصلونو زکات په قرآن کريم، احاديثو او اجماع ثابت دی.

۱- قرآن کريم: الله جَلَّ جَلَالُهُ په خپل مبارک کتاب قرآن کريم کې فرمايي: (وَآتُوا حَقَّهُ يَوْمَ حَصَادِهِ)[۱]

ژباړه: تاسې د فصلونو زکات د لو په ورځ ورکړئ.

۲- حديث: نبي اکرم صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ په يو مبارک حديث کې د عبدالله بن عمر رضی الله عنهما په روايت فرمايي: ((هره هغه ځمکه چې د باران او سيلاب په اوبو خړوبېږي، لسم من به په زکات کې ورکوي او هغه چې په تکليف او مشقت سره خړوبېږي شلم من به ترې په زکات کې اخيستل کېږي)).

۳- اجماع: ټول امت په دې اجماع کړې چې په مېوو او فصلونو کې عشر واجب دی.

د عشر د وجوب شرطونه:

۱- ځمکه به خراجي نه وي، ځکه عشر او خراج په يوه ځمکه باندې يو ځای کېدای نشي.

۲- د حاصلاتو له اخيستلو څخه به موخه د ګټو ترلاسه کول وي، بناءً په لرګيو کې زکات نشته، معنا دا چې په نلونو، درمو او د لرګيو په ډېوونو کې زکات نشته.

۳- ځمکه به د باران، ويالي او سيند په اوبو خړوبېږي، خو که چېرې په تکليف او مشقت سره خړوبېده، بيا يې کې عشر نشته، بلکې شلم من زکات دی.

۱- (الانعام/۱۴۱)

(c) ketabton.com: The Digital Library

هغه څه چې د میوو او فصلونو په زکات کې شرط نه دي

۱- د کال تېرېدل ورته شرط نه دی.

۲- ټاکلی نصاب نه لري څومره میوه او حاصلات چې ونه او ځمکه وکړي، لسمه برخه به پکې ورکوي.

۳- عقل او بلوغ ورته شرط نه دی، د لېوني او ماشوم په ځمکه کې هم عشر واجب دی.

٤- د ځمکې ملکیت هم ورته شرط نه دی، په دهقان او اجاره دار باندې هم عشر شته.

٥- د قرض (دین) او پور ورکول هم ورته شرط نه دی.

٦- پاتې کیدل او نه خرابیدل هم ورته شرط نه دی، بلکې په سبزیجاتو او مېوو کې هم عشر واجب دی.

فعالیت

- د خپل چاپېریال له هغو فصلونو څخه پنځه پنځه مثاله ورکړئ چې عشر په کې واجبېږي او دوه هغو ته ورکړئ چې شلم من په کې واجبېږي.

د سرو او سپینو نصاب

د سرو زرو نصاب شل مثقاله دی یعني ۸۵ گرامه او د سپینو زرو نصاب دوه سوه درهمه چې د ٥۹٥ گرامو سره مساوي کېږي.

په سرو او سپینو کې د زکات اندازه

په سرو او سپینو زرو کې دوه نیم فیصده هغه وخت په زکات کې ورکول کېږي چې کله نصاب ته ورسېږي او کال وربانديې تېر شي، همدا راز څومره چې زیاتېږي بیا په هرو څلوېښتو روپوکې یوه روپۍ زکات دی.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د بانک نوټونو زکات

په اوسنیو مروجو بانکي نوټونو کې زکات ورکول هغه وخت واجب دی چې نصاب ته ورسېږي او ددې د ارزښت ټاکل د سپینو او سرو زرو له لارې کېږي، معنا دا چې په څومره بانکي نوټونو باندې ۵۹۵ گرامه سپین زر او یا ۸۵ گرامه سره زر ترلاسه کېږي همدومره اندازه یې نصاب دی او دوه نیم فیصده به په زکات کې ورکوي. بیا که چېرې له دې څخه ډېرېدل، په هرو څلوېښتو روپو کې به یوه روپۍ ورکوي، ځکه اوسنیو مروجو بانکي نوټونو د سرو او سپینو زرو ځای نیولی او همدې بانکي نوټونو دا دواړه له چلند څخه غورځولي دي.

چاته به زکات ورکول کېږي؟

هغه افراد چې زکات ورکول کېږي، اته ډلې دي، مالک کولای شي چې ټولو ډلو ته د خپل زکات برخې ورکړي او دا هم واک لري چې ټول زکات یوې ډلې یا یو تن ته ورکړي، دده غاړه خلاصېږي. علماوو له اتو ډلو څخه چې صحابه کرامو (رضوان الله علیهم اجمعین) پرې اجماع کړې وه یوه ډله چې (مولفة القلوب) ورته وایي د زکات د ورکړې څخه ویستلې ده، اوس دوی ته زکات ورکول روا نه دي پاتې لاندې اوو ډلو ته زکات ورکول کېږي:

۱- فقیر: هغه چاته ویل کېږي چې لږ مال لري خو نه د ده بسیا پرې کېږي او نه نصاب ته رسېږي.

۲- مسکین: هغه څوک چې هیڅ نه لري او یا له فقیر څخه کم مال ولري، مسکین دی

۳- هغه مامورین چې د بیت المال له لورې د زکات ټولولو لپاره ټاکل شوي وي.

٤- غلامان: هغه چې مالک ورته ټاکلی مال ښودلی او له ورکولو څخه وروسته آزادېږي.

۵- في سبیل الله: هغه حقیقي مجاهدین چې د جهاد اراده لري، خود جهاد امکانات و نه لري.

(c) ketabton.com: The Digital Library

۶- قرضداران: هغه قرضدار چې د خپل پور خلاصولو توان نه لري.

۷- مسافر: هغه چې د خپلې کورنۍ او مال څخه لرې وي. له زكات څخه به ده ته دومره څه وركول كېږي چې خپل كور ته پرې ورسېږي.

مسأله: د جومات او لارې جوړولو لپاره د زكات وركول روا نه دي.

فعاليت

- زده كوونكي دې پورتني مطالب په انفرادي او يا ګروپي شكل د سوال او ځواب په ميتود سره تكرار كړي.

ارزونه

لاندنيو پوښتنو ته ځواب ووایاست:

۱- د مېوو او فصلونو زكات ته فقهاء كوم نوم اخلي؟ د وجوب د دلايلو بيان يې وكړئ.

۲- د سرو او سپينو زرو د زكات نصاب څومره دی او څومره زكات پكې واجبېږي؟

۳- څو ډلو ته زكات وركول كېږي په تفصيل سره يې بيان كړئ؟

لاندې صحيحو جملو ته (✓) او غلطو ته د (×) نښه كېږدئ:

۱- د سرو زرو نصاب شل درهمه دی او د سپينو زرو نصاب دوه سوه مثقاله دی. (   )

۲- هغه څوك چې هيڅ نه لري او يا د فقير څخه كم مال ولري، مسكين دی. (   )

كورنۍ دنده

د پورتنيو پوښتنو ځوابونه په خپلو كتابچو كې وليكئ.

(c) ketabton.com: The Digital Library

پنځوسم لوست

حج

د حج تعریف

حج په لغت کې: قصد ته وایي.

او په اصطلاح کې: د یو خاص ځای زیارت کول، په خاص وخت او خاصو کړنو سره، حج بلل کېږي.

د حج حکم

د اسلام مبارک دین پنځم رکن حج دی، په هغه چا باندې چې استطاعت او قدرت د حج ولري فرض عین دی.

د حج د فرضیت دلائل

د حج فرضیت په قرآن کریم، احادیثو او دامت په اجماع ثابت دی.

۱- قرآن کریم: الله جل جلاله فرمایي: ﴿وَلِلَّهِ عَلَى النَّاسِ حِجُّ الْبَيْتِ مَنِ اسْتَطَاعَ إِلَيْهِ سَبِيلاً﴾ [۱]

د الله جل جلاله د رضا پخاطر په هغو مسلمانانو باندې د حج کول فرض دي چې د لارې توښه ولري.

۲ - حدیث: په احادیثو کې د اسلام مبارک دین پنځم رکن حج بنودل شوی.

۳ - اجماع: د اسلامي امت ټول مجتهدین د حج په فرضیت متفق دي.

۱- (ال عمران/ ۹۷)

(c) ketabton.com: The Digital Library

د حج د وجوب شرطونه

فقهاء کرامو رحمهم الله تعالی د حج د وجوب لپاره، لاندې شرطونه ښودلي دي:

۱- اسلام: په کافر باندې حج نشته.
۲- عقل او بلوغ، نو په لېوني او ماشوم حج نشته.
۳- قدرت او استطاعت، قدرت او استطاعت په لاندې شیانو تحقق مومي:

الف: د بدن روغوالی (صحت)، یعني داسې ناروغتیا ونه لري چې د سفر مانع ګرځي.
ب: د لارې د تګ راتګ او خوراك مصارف باید ولري.
ج: د کور نه تر حج پورې لاره به په امن وي (امنیت).
د: که چېرې کومې ښځې د حج نیت کړی وي باید یو مسلمان محرم ورسره وي.
هـ: د حج کولو په وخت کې باید د حج مصارف په لاس کې ولري.

د حج د صحت شرطونه

۱. اسلام.
۲. تمییز او عقل.
۳. احرام.
٤. په مخصوصو ځایونو کې د ښودل شویو عبادتونو ادا کول، یعني په عرفات کې د عرفې په ورځ درېدل او د کعبې شریفې نه د زیارت طواف کول، داسې نه چې د یو پر ځای بل وکړي.
٥. په خپل وخت کې د ښودل شویو عبادتونو کول.

فعالیت

- زده کوونکي دې پورتني مطالب په انفرادي او یا ګروپي شکل د سوال او ځواب په میتود سره تکرار کړي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

ارزونه

ا ـ لاندې پوښتنو ته ځواب ووایاست:

۱. د حج د وجوب شرطونه څو دي؟ په لنډ ډول يې بيان کړئ.

۲. استطاعت په څه شي تحقق مومي؟ په لنډ ډول يې وليکئ.

۳. حج څه حکم لري؟ دليل سره يې ووایاست.

ب ـ لاندې خالي ځايونه په مناسبو کلمو ډک کړئ:

۱. حج په لغت کې....... او د فقهاوو په اصطلاح کې.................

۲. د حج د صحت شرطونه عبارت دي له..............،..............،............

کورنۍ دنده

پورتنيو پوښتنو ته په خپلو کتابچو کې ځوابونه وليکئ.

(c) ketabton.com: The Digital Library

يو پنځوسم لوست

د حج فرایض او واجبات

بيت الله الحرام

د عرفات میدان (جبل الرحمة)

د حج فرایض درې دي:

۱- احرام،

۲- د زیارت طواف،

۳- د عرفې په ورځ عرفات کې دریدل.

د حج واجبات:

۱- له میقات نه د احرام تړل،

۲- په عرفات کې د لمر تر پریوتلو پورې تم کیدل،

۳- په مزدلفه کې د رښتیني سبا له راختلو د لمر تر راختلو پورې تم کیدل،

٤- دجمراتو ویشتل،

۵- ذبح (د قارن او متمتع حاجي لپاره)،

٦- د سر د ویښتانو حلق او یا تقصیر په خپل وخت کې،

۷- د جمراتو د ویشتلو تقدیم په حلق باندې،

۸- د اختر د ورځو نه د فرضي طواف نه تاخیرول،

۹- د صفا او مروه ترمنځ سعې کول،

(c) ketabton.com: The Digital Library

۱۰- د سعې شروع له صفا نه،
۱۱- طواف وداع کول،
۱۲- د حجر اسود نه د طواف شروع کول،
۱۳- ښي خوا ته طواف کول،
۱٤- په اوداسه طواف کول،
۱۵- د عورت پټول،
۱٦- په احرام کې له ممنوعه کارونو ځخه ځان ساتل، لکه: د ګنډل شویو جامو اغوستل، د سر پټول (د نارینه لپاره)، د نوکانو غوڅول او د ویښتانو تراشل او کمول.

۳- په سعي کې باید لاندې کارونه مراعات شي

۱- سعې (تګ) به له صفا ځخه پیلوي.
۲- صفا او مروه ته به پورته کېږي.
۳- د هرې سعې په پیل کې به لاسونه پورته کوي مخ به قبلې ته کوي اوتکبیر به وایي.
٤- د سعې پر مهال به دعاګانې، تکبیرات، تسبیحات او تهلیلات وایي.
۵- سعې به له طواف ځخه وروسته کوي.
٦- په اوداسه سره سعې کول سنت دي.

۴- په مزدلفې کې باید لاندې کارونه په پام کې ونیول شي:

۱- د اختر شپه تېرول په مزدلفه کې سنت دي.
۲- د ماښام او ماخوستن لمونځونه یوځای کول په یو آذان او اقامت سره په مزدلفه کې سنت دي.
۳- له مزدلفې ځخه د لوبیا په اندازه کاڼي او ګټې راټولول، سنت دي.
٤- زیات تکبیر، تسبیح، تهلیل، استغفار او په نبي اکرم صلی الله علیه وسلم درود ویل،
۵- په آرام سره د مزدلفې نه منیٰ ته تلل.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د جمرو ویشتل

ټولې جمرې درې دي:

۱- کبریٰ یا د عقبې جمره،

۲- وسطیٰ جمره،

۳- صغریٰ جمره.

د عقبې جمره ویشتل

د عقبې د جمرې موقعیت: د عقبی جمره له منیٰ څخه مکې لور ته دریمه جمره ده، اوجمرة الکبری هم بلل کیږي.

د عقبې جمرې د ویشتلو وخت: د عقبې جمرې د ویشتلو وخت د لوی اختر ورځې د سهار راختلو څخه پیل او د یوولسمې ورځې د سپیده داغه پورې دوام مومي، که چیرې کوم حاجي له دې وخت څخه تاخیر وکړ دم؛ ورباندې لازمیږي.

غوره وخت یې د لمر ختلو نه تر زواله پورې دی.

۲- د درې واړو جمرو ویشتل د ذي الحجې په ۱۱- ۱۲- ۱۳ورځو کې:

د ویشتلو وخت: په یوولسمه او دولسمه ورځ باندې د لمر له زوال څخه تر غروبه پورې یې ویشتل سنت دي او له غروب څخه تر سهار ختلو پورې هم جواز لري مګرد کراهیت سره.

د اختر په څلورمه ورځ دجمراتو ویشتل اختیاري دي او وخت یې د سبا له ختلو څخه تر لمر پریوتلو پورې خو د زوال نه مخکې یې ویشتل مکروه دي.

مسأله: په هر حاجي لازمه ده چې د اختر په دویمه او دریمه، درې واړه جمرات (صغریٰ، وسطیٰ او کبریٰ) وولي.

د جمرو ویشتلو د صحت شرطونه:

۱- جمرې به په هغه شي باندې ولي چې د ځمکې له جنس څخه وي لکه کاڼی، لوټه.

۲- هره جمره به په بیلو بیلو اوو کاڼو ولي.

۳- کله چې درې واړه جمرې ولي؛ نو باید په ویشتلو کې یې ترتیب مراعت کړي، یعنې لومړی به صغریٰ بیا به وسطیٰ او په پای کې به کبریٰ جمره ولي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

فعالیت

- زده کوونکي دې پورتني مطالب په انفرادي او یا ګروپي شکل د سوال او ځواب په میتود سره تکرار کړي.

ارزونه

۱- لاندې پوښتنو ته ځواب ووایاست.

الف: د حج واجبات څو دي؟ په لنډ ډول يې بيان کړئ.

ب: په سعې کې کوم امور بايد مراعات شي؟

ج: په مزدلفې باندې د دريدلو سنتونه بيان کړئ.

د: د جمرو ويشتل څه وخت پيلېږي؟ او څه وخت پای مومي؟ لنډه اشاره ورته وکړئ.

هـ: د يو پرځای د بلې جمرې ويشتل څه حکم لري؟

۲- لاندې صحيحو جملو ته (ص) او غلطو ته د (×) علامه کېږدئ.

الف: حاجی به د صفا او مروه ترمنځ سعې د طواف څخه وړاندې کوي. (   )

ب: ټولې جمرې درې دي. (   )

کورنۍ دنده

پورتنيو پوښتنو ته په خپلو کتابچو کې ځوابونه وليکئ.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د حج ډولونه

۱- حج په درې ډوله دی:

۱- قِــران.

۲- تمتع.

۳- افراد.

کوم یو پدې کې غوره دی؟

تر ټولو غوره قِران، ورپسې تمتع او بیا افراد دی.

لومړی: د قِران حج

د قران معنا: قران په لغت کې: د دوه شیانو نږدې کولو ته وایي.

او په اصطلاح کې: (د حج او عمرې یو ځای نیت کول او ادا کولو ته) د قِـران حج وایي.

د قِران حج طریقه

کله چې قارن مکې شریفې ته ننوت، خپله عمره سرته رسوي، خو له احرام څخه ځان نه اوباسي بلکې په احرام کې پاتې کیږي، کله چې د حج مراسم د ذي الحجې په اتمه شروع شي؛ نو بیا به په همدې احرام کې منیٰ ته روان شي او د فرضي حج مناسک به شروع کړي.

د قارن تکلیف نسبتاً متمتع او مفرد ته زیات وي، ځکه له کومې ورځې نه چې عمره یې کړې ده تر اختر پورې باید په احرام کې پاتې شي.

په قارن باندې د شکر دم واجب دی، یعنې قارن به د الله ﷻ د شکر په خاطر یو څاروی حلالوي.

دویم- د تمتع حج

دحج په سفر کې د حج او عمرې ادا کولو ته چې په بیلا بیلو احرامونو باندې وي د تمتع حج وایي.

د قران او تمتع حج فرق

متمتع لومړی احرام صرف د عمرې لپاره تړي، کله یې چې عمره خلاصه کړه نو

(c) ketabton.com: The Digital Library

خپل احرام لرې کوي او په عادي توګه خپل وخت تیروي، کله چې د حج وخت ورسیږي بیا د دویم ځل لپاره خپل احرام تړي.
خو قارن د عمرې او حج لپاره یو ځل احرام تړي، تر څو یې چې حج خلاص کړی نه وي تر هغه وخته پورې په احرام کې پاتې وي که مکې ته د حج د وخت نه یوه میاشت مخکې هم داخل شوی وي بیا هم د حج تر وخته پورې باید په احرام کې پاتې شي.
په متمتع باندې هم د شکر دم لازمیږي.

دریيم: د افراد حج

افراد په لغت کې: یواځې کولو ته وایي.
او په اصطلاح کې: هغه حج دی چې په هغه کې یواځې دحج کولو احرام وتړل شي او عمره ونه کړي.
په مفرد باندې د شکر دم نشته.

فعالیت

- زده کوونکي دې دحج د اقسامو تفاوتونه په انفرادي او یا ګروپي توګه بیان کړي.

ارزونه

الف ـ لاندې پوښتنو ته ځواب ووایاست.
۱- حج په څو ډوله دی؟
۲- قِران څه معنا لري؟ طریقه یې بیان کړئ.
۳- تمتع څه معنا لري؟ طریقه یې بیان کړئ.
ب ـ لاندې صحیحو جملو ته د (ص) او غلطو ته د (غ) نښه کېږدئ.
۱- د شکر دم یواځې په متمتع حاجي واجب دی. ( )
۲- قارن د عمرې او حج لپاره یو ځل احرام تړي ( )

کورنۍ دنده

پورتنیو پوښتنو ته ځوابونه په خپلو کتابچو کې په ساده ژبه ووایاست.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د حج متفرقه مسایل

د حلق معنا

د وېښتانو خريل يا كلول (حلق) بلل كېږي (يوا ځې د نارينه لپاره)

د تقصير معنا

د سر نه د وېښتانو كمول (تقصير) بلل كېږي.

طواف الوداع

دا هغه طواف دى چې حاجيان يې له مكې نه د وتلو په وخت كې د وداع (رخصتى) په نيت سره كوي.

دې ته طواف (صدر) هم وايي، دا طواف په هغه حاجي واجب دى چې له ميقاتو څخه بهر اوسيږي او د مكې په اوسيدونكي باندې نشته.

د طواف الوداع سقوط

طواف الوداع له معذورو ښځو څخه ساقطېږي.

فعاليت

- زده كوونكي دې پورتني مطالب په انفرادي او يا ګروپي شكل د سوال او ځواب په ميتود سره تكرار كړي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

ارزونه

لاندې پوښتنو ته ځوابونه ووایئ:

۱. حلق او تقصیر څه معنا لري؟ تعریف یې کړئ.

۲. د طواف الوداع بل نوم څه دی، په چا واجب او کله ساقطیږي؟

کورنۍ دنده

پورتنیو پوښتنو ته په خپلو کتابچو کې ځوابونه ولیکئ.

Get more e-books from www.ketabton.com
Ketabton.com: The Digital Library